

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Jakub Čejchan

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Diplomová práce

Bc. Jakub Čejchan

Fenomén tzv. vesnických voleb v Číně – krok k demokratizaci?

Village elections in China – a step towards democracy?

Praha, 2012

Vedoucí práce: PhDr. Radek Buben

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce PhDr. Radku Bubnovi za jeho podporu a cenné připomínky v průběhu tvorby práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24.7.2012

Bc. Jakub Čejchan

.....

Bibliografický záznam

ČEJCHAN, Jakub. *Fenomén tzv. vesnických voleb v Číně – krok k demokratizaci?* Praha, 2012. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Vedoucí práce PhDr. Radek Buben.

Abstrakt

Diplomová práce "Fenomén tzv. vesnických voleb v Číně – krok k demokratizaci?" se zabývá vývojem lokálních institucí venkovské samosprávy, který v Číně probíhá od poloviny 80. let 20. století. Při popisu studovaného tématu autor klade důraz na zasazení studovaného tématu do kontextu vývoje čínského venkova. Práce se také zabývá tím, zda zavádění přímých voleb na čínský venkov může přispět k demokratizaci země nebo zda vesnická samospráva hraje v Číně zcela odlišnou roli.

Abstract

The diploma thesis "Village elections in China – a step towards democracy?" focuses on the development of local institutions of village self-government that has taken place in China since mid-1980s. Author tries to explain the phenomena in broader context of development of entire Chinese countryside. Another goal of the thesis is to answer, whether the implementation of direct elections to Chinese countryside can help to promote democratization in China or whether it plays some other, different role.

Klíčová slova

Čína, vesnické volby, venkov, samospráva, demokratizace, demokracie, vesnický výbor, komunistická strana, tajemník, starosta, reforma

Keywords

China, village elections, countryside, self-government, democratization, democracy, village committee, communist party, party secretary, village head, reform

Používané překlady

Village Committee – Vesnický výbor

Villagers Representative Assembly – Sněm vesnických zástupců

Ministry of civil affairs – Ministerstvo práce a sociálních věcí

township – středisková obec

village head – starosta

Seznam zkratk

ČLR – Čínská lidová republika

MSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

KS – Komunistická strana Číny

VSLZ – Všečínské shromáždění lidových zástupců

Obsah

Úvod.....	7
1. Čínský venkov a vesnice.....	9
1.1 Velikost.....	9
1.2 Role.....	10
1.3 Administrativní dělení země a státní úřady na místní úrovni.....	12
2. Vývoj správy na čínském venkově.....	19
2.1 Čínský venkov před rokem 1949.....	19
2.2 Lidové komuny 1958-1981	20
3. Vznik vesnických výborů.....	26
3.1 Spontánní vznik.....	26
3.2 Institucionalizace.....	28
3.3 Zavádění přímých voleb.....	31
3.4 Dokončení institucionalizace.....	33
4. Sněm vesnických zástupců.....	35
5. Ústavní zákon o vesnických výborech 1998.....	38
5.1 Vesnický výbor.....	39
5.2 Vesnický sněm/ Sněm vesnických zástupců	41
5.3 Komunistická strana.....	42
5.4 Shrnutí.....	43
5.5 Vesnické volby.....	44
5.6 Co znamená zákon v praxi?.....	45
6. Zdroje informací o vesnické samosprávě.....	47
7. Cesta k demokracii na venkově?.....	52
7.1 Kvalita vesnických voleb.....	55
7.2 Postavení Vesnického výboru.....	71
7.3 Shrnutí.....	78
8. Smysl vesnických voleb v Číně.....	79
8.1 Vesnické volby v praxi – případová studie vesnice Wu-kchan.....	80
8.2 Volby jako pojistný mechanismus.....	87
9. Závěr	91
Seznam použité literatury.....	93
Poznámky.....	100

Úvod

Přestože v posledních dvaceti letech bylo zhroucení režimu v Číně předpovídáno nesčetněkrát, více než dvě dekády od rozpadu Východního bloku se Čína zdá být v plné síle a není pravděpodobné, že by se na tom mělo v nejbližší době cokoliv měnit. Země je dnes ukázkovým příkladem toho, že jednostranický komunistický režim může být jednak reformovatelný a jednak neobyčejně odolný.

Ekonomické reformy odstartované Teng Siao-pchingem v 80. letech otevřely zemi zahraničnímu kapitálu a umožnily dalekosáhlou hospodářskou proměnu země. Čína dnes plní roli montovny zbytku světa, její výrazný růst nezastavila ani celosvětová hospodářská krize roku 2008 a již dnes je jednou z nejsilnějších světových ekonomik. Zároveň problémy, kterým musí čínský režim čelit, jsou enormní – od problémů demografických, přes problémy ekologické, politické nebo národnostní až po jednu z největších výzev, s nimiž se Čína musí vyrovnat – korupci.

Čína je zemí paradoxů – místem nesmírného bohatství i přetrvávající extrémní chudoby; zemí, kde je možné užívat si nejnovějších moderních vynálezů i odjet studovat do zahraničí, ale kde není možné otevřeně kritizovat režim. Je to země, která je autoritářským státem, ale kde se v poslední době pravidelně předává moc z jedné generace kádru na druhou a kde je aplikováno pravidlo seniority. Jedním z velkých paradoxů čínského komunistického režimu, který vyvolává na Západě řadu otázek je existence voleb do orgánů vesnické samosprávy na čínském venkově.

Tzv. vesnické volby (village elections) jsou svého druhu hádankou pro mnoho lidí na Západě. Čínské vesnice totiž každé tři roky pořádají volby samosprávných vesnických výborů, v nichž mezi sebou soutěží několik kandidátů (často nestraníků), jež do klání vybírají sami obyvatelé vesnic. Je snaha dodržovat tajné hlasování a hlasy jsou sčítány veřejně, před zraky všech, aby se minimalizovaly manipulace s výsledky.

Přitom Čína nemá ani přímé volby do národního parlamentu a všechna ostatní hlasování do místních zastupitelských orgánů jsou tvrdě kontrolována. Jak je tedy možné, že režim udělal v případě venkova výjimku? A může vesnická samospráva a její volby představovat formující se oázu demokracie v jinak autoritářském státě?

V této práci se pokusíme na tyto otázky poskytnout alespoň částečné odpovědi a zároveň čtenáři blíže vysvětlit, jak vlastně k vzniku vesnické samosprávy a vesnických voleb v Číně došlo.

Česky psaná literatura na toto velmi specifické téma v podstatě neexistuje. Jediným

částečným pomocníkem při studiu čínského venkova nám byly *Dějiny Číny* od J.K. Fairbanka, který však svůj výklad končí v podstatě v období konce kolektivizace zemědělství na počátku 80.let.

Klíčovými zdroji pro naši práci byly tedy anglicky psané texty čínských i západních badatelů. Je až překvapivé, jak obsáhlá a rozsáhlá je literatura na toto téma. Je to dáno především tím, že fenomén vesnických voleb byl velmi "populární" v sinologii 90.let. V té době vznikla také většina textů, z nichž budeme v této práci vycházet. Jedná se především o odborné články, které vycházely v časopisech jako *China Quarterly*, *Asian Survey* nebo *The China Journal*.

K danému tématu však vyšlo také několik souhrnných monografií. Asi nejdůležitějším zdrojem informací pro tuto práci je kniha Baogang He s názvem *Rural Democracy in China*, v níž autor detailně vysvětluje fungování samosprávy v čínských vesnicích. Baogang He je autorem čínského původu, který nyní působí na Deakin University v australském Melbourne. Jeho specializací její možná postupná demokratizace Číny a k danému tématu publikoval celou řadu textů.

Velké množství informací jsme také získali z textu Pierre Landryho, především z jeho knihy *Decentralized authoritarianism in China: the Communist Party's control of local elites in the post-Mao era* a také ze sborníku Elizabeth Perryové a Merle Goldmana *Grassroots political reform in contemporary China*.

Vzhledem k povaze studovaného fenoménu byly pro nás cenným zdrojem informací také novinové články a analýzy především BBC News, *The Wall Street Journal* a také serveru *The Epoch Times*.

Přepisy čínských místních názvů a jmen

V anglicky psaných zdrojích, z nichž téměř výlučně čerpáme, jsou místní názvy i jména obvykle uváděna v anglickém přepisu čínštiny, tzv. pchin-jinu. Tyto výrazy jsou v naší práci převedeny do české transkripce čínštiny, která více odpovídá české výslovnosti hlásek. K přepisu byl použit konvertor dostupný on-line na stránkách www.cinsky.cz

Zároveň však byl pchin-jin ponechán v názvech veškerých citovaných zdrojů a také ve jménech autorů tak, aby bylo ulehčeno zpětné dohledání těchto zdrojů.

1. Čínský venkov a vesnice

1.1 Velikost

Předtím, než se budeme zabývat popisem toho, co jsou orgány vesnické samosprávy a jakým způsobem v čínských vesnicích fungují samosprávné volby, je potřeba zasadit popisovaný fenomén do správného kontextu.

Začněme tím, co znamená, když se v Číně řekne venkov. Striktně vzato se jedná o ty části země ležící mimo urbanizované oblasti, tedy mimo města. Je to oblast v níž dnes žije o něco méně než polovina všech obyvatel země¹, tedy kolem 650 milionů lidí. To je více než například populace Evropské unie a Ruska dohromady. Čínský venkov je také geograficky nesmírně rozlehlým prostorem (urbanizované oblasti tvoří méně než 1% celkové rozlohy země², zbytek tvoří venkov), který leží minimálně ve čtyřech klimatických pásmech a mezi jeho nejvzdálenějšími body je téměř 5000 km. Čínský venkov by dohromady mohl tvořit samostatný stát a dokonce i kontinent (rozloha Austrálie je menší).

Čínský venkov je také rozmanitý etnicky a nacionálně. V zemi žije 56 různých etnických skupin, z nichž nejdominantnější je etnikum Chanů, které tvoří více než 90% obyvatel země. Přestože jsou Chanové početní, obývají v podstatě pouze východní část země. Fairbank upozorňuje na značné rozdíly mezi východem a západem Číny. Východ je typický kulturou usedlých vesnických komunit, zatímco západ je oblastí kočovníků z náhorních planin. „Kontrast mezi Vnitřní Asií a vlastní Čínou je nápadný téměř v čemkoliv. Ve stepi je obyvatelstvo řídké roztroušeno; v současné době žije v suchých náhorních oblastech, které dohromady mají rozlohu větší než plocha obývaná více než miliardou vlastních Číňanů, (..) jen několik milionů Mongolů a sotva o něco málo víc Tibetanů. Řídkost osídlení ve Vnitřní Asii sama o sobě vytváří naprosto odlišný způsob života, než jaký vedou Chanové usedlí na přelidněném venkově,“ uzavírá Fairbank³.

---

1 V roce 2012 podle údajů čínského Národního statistického úřadu v zemi žilo více lidí ve městech než na venkově. 690, 8 milionu lidí obývalo urbanizované oblasti (cca 52%) a 656,6 milionu venkovské oblasti (cca 48%).

Viz: China's Urban Population Exceeds Countryside for First Time. *Bloomberg* [online]. 17.1.2012 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/2012-01-17/china-urban-population-exceeds-rural.html>

2 V roce 2003 urbanizované oblasti zabíraly 28 308 km², což tvořilo pouhých 0,3% celkové rozlohy země. Urbanizované oblasti se sice stále rozrůstají, jejich plocha však stále zůstává zanedbatelná.

Viz: ZHANG, Tingwei. Urban development patterns in China: The new, the renewed, and the ignored urban space. In: SONG, Y. *Urbanization in China: Critical Issues in an Era of Rapid growth*. Lincoln Institute of Land Use Policy, 2007, s. 3-27. Dostupné z: http://www.uic.edu/cuppa/upp/faculty/pdf_doc/Tingwei%20Zhang/doc/Urban%20development%20patterns%20in%20China.pdf

3 China's Population Mix. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/e->

Gigantické geografické rozměry čínského venkova i jeho kulturně-etnickou rozmanitost je potřeba mít na paměti, když se budeme bavit o čínských vesnicích, jejich vnitřním uspořádání a fungování. V zemi dnes existuje asi 650 000 vesnic⁴. Bylo by chybou předpokládat, že každá jednotlivá čínská vesnice vykazuje stejné nebo i jen podobné charakteristiky. Tibetská osada u Lhasy a bohatá obec v provincii Kuan-tung budou mít společného jen velmi málo, možná právě jen zařazení do úřední kategorie "vesnice".

Na tento problém samozřejmě naráží mnoho badatelů, kteří zkoumají vývoj a fungování samosprávy na čínském venkově. Ukazuje se, že jakýkoliv popis vesnické samosprávy a voleb v Číně vždy bude pouze popisem omezeného vzorku zkoumaných obcí; popisem, z něž je obtížné vyvozovat jakékoliv obecně platné závěry.

Toto úskalí by nás však nemělo odradit, protože naším cílem není hledat jednoznačné odpovědi, ale mnohem spíše analyzovat obecné trendy, které lze na čínském venkově zaznamenat. Navíc, jednotlivé vesnice se od sebe sice liší, drtivá většina z nich však sdílí určitou minimální sadu institucionální podobnosti. V každé vesnici existuje místní stranická buňka Komunistické strany Číny a drtivá většina z nich má vlastní samosprávné instituce – 98% vesnic má funkční vesnické výbory a v 85% také funguje Sněm vesnických zástupců⁵. Pro všechny vesnice bez rozdílu velikosti, geografického umístění nebo stupně ekonomického rozvoje navíc platí jednotný celonárodní zákon, který stanovuje základní principy, podle kterých by se měla vesnická samospráva řídit. To je dostatečným předpokladem, který nám umožní s určitou mírou nejistoty aplikovat závěry, k nimž dojdeme v této práci, na celou oblast čínského venkova bez výjimky. Zároveň vědomí nesmírné různorodosti venkovských oblastí Číny by mělo být neustále přítomné během našeho popisu venkovských samospráv a zabráňovat autorovi i čtenáři ve vyvozování příliš dalekosáhlých závěrů o významu zkoumaného tématu.

1.2 Role

Právě díky své velikosti měl venkov vždy klíčový význam pro jakýkoliv režim v

---

[groups/shaoshu/mix.htm](http://groups.shaoshu/mix.htm)

FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Překlad Martin Hála, Jana Hollanová, Olga Lomová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1998, 656 s. *Dějiny států* (Nakladatelství Lidové noviny), s. 44

4 Údaj z roku 2004, viz. BAOGANG, He. *Rural democracy in China: the role of village elections*. 1st ed. New York: Palgrave Macmillan, 2007, s.2

5 XINSONG, Wang. Democracy with Chinese Characteristics: A New Look at Village Elections in China. *China Elections and Governance Review*. roč. 2009, č. 1., s. 8 Dostupné z:

<http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/china/CEG-review-issue1.pdf>

YAWEI, Liu. Introduction. *China Elections and Governance Review*. roč. 2009, č. 1., s. I, Dostupné z: <http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/china/CEG-review-issue1.pdf>

Číně – sloužil nejen jako obilnice země a zásobárna potravin, ale také jako obrovský zdroj lidské síly. Není náhodou, že právě díky podpoře venkova porazili komunisté v občanské válce Kuomintang. Zatímco se Čankajšek snažil o kontrolu velkých měst, komunisté roztroušení v statisících vesnic je v podstatě obklíčili. Ani s podporou americké armády a její techniky nezmohli nacionalisté nic proti milionům zmobilizovaných rolníků⁶.

O důležitosti venkova v rámci Číny svědčí také to, že maoisté kvůli němu v podstatě postavili na hlavu marxisticko-leninskou doktrínu komunismu. Místo dělníků ve městech postavili totiž rozvoj země na milionech negramotných rolníků. V podstatě celá doba personalistické vlády Mao Ce-tunga se pak nesla ve znamení masových kampaní právě na venkově. Skrze kampaň Velkého skoku vpřed Mao docílil téměř naprosté kontroly čínského venkova sahající až na úroveň jednotlivých rodin. Masová mobilizace rolníků a využití jejich pracovní síly mimo zemědělství mělo pomoci nastartovat rapidní industrializaci. Místo toho Velký skok vpřed odstartoval éru hladomorů a posléze dlouhodobé stagnace čínského venkova⁷.

Využití miliony rolníků (v roce 1978 dosahovala urbanizace necelých 18%⁸) k nastartování hospodářského boomu se tak podařilo až Teng Siao-pchingovi o dvě desetiletí později. Ekonomické reformy, které Čínu otevřely světu, totiž zároveň způsobily hlad po pracovní síle v čínských městech. Migranti z venkova tak dodnes tvoří motor čínského růstu a dodávají ekonomice každý rok miliony nových pracovníků, kteří opouštějí rodinné farmy a vstupují do výrobního procesu v městských továrnách⁹.

Tento proces způsobuje nejen dramatický pokles počtu lidí žijících na venkově, ale především rozevírání pomyslných sociálních nůžek, kdy se prohlubují rozdíly v příjmech lidí ve městech a mimo ně. Obecně lze tedy říct, že zatímco urbanizované oblasti dynamicky rostou a bohatnou, čínský venkov nadále stagnuje.

To, vedle dalších příčin (především bující korupce), vede ke zvyšování napětí ve venkovských oblastech. Také proto se zde jen v roce 2006 událo více než 23 000 nejrůznějších protestů a stávek¹⁰ a toto číslo každým dalším rokem stoupá. Důvody protestů jsou známé – korupce místních úředníků, znečišťování životního prostředí velkými závody, nelegální výkupy a zábory venkovské půdy, nucené potraty atd.

---

6 FAIRBANK, John King, op.cit, s. 552-558

7 tamtéž, s. 504, 604-623

8 *Scenario Analysis on Urbanization and Rural-Urban Migration in China* [online]. Laxenburg (Austria), 2003 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.iiasa.ac.at/Admin/PUB/Documents/IR-03-036.pdf>. Interim report. International Institute for Applied Systems Analysis, s. 18

9 Migrants are China's 'factories without smoke'. *CNN News* [online]. 3.2.2008 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/asiapcf/02/01/china.migrants/index.html>

10 Rural unrest in China. *The Economist* [online]. 15.3.2007 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/8864384>

Venkov tak postupně mění svou roli v rámci Číny. Z obilnice země a motoru hospodářského růstu se najednou stává spíše čím dál víc problémovějším přívazkem průmyslových oblastí a měst. S proměňující se rolí venkova se mění také přístup centrální vlády k jeho správě. Peking se dnes mnohem více musí snažit o udržení sociálního smíru a o to, aby se z venkova nestala oblast permanentního neklidu. To by mělo pro režim závažné důsledky.

1.3 Administrativní dělení země a státní úřady na místní úrovni

Pochopit administrativní dělení ČLR je těžkým oříškem. Nejen kvůli tomu, že Čína je rozlehlou zemí spravovanou centrálně, což si vyžaduje propracovaný systém regionálních státních institucí, ale také proto, že se administrativní dělení země neustále mění a vyvíjí (zčásti kvůli dramaticky postupující urbanizaci).

Schéma načrtnuté v této podkapitole je do určité míry zjednodušující, protože nezmiňuje všechny existující územní jednotky, které v rámci Číny v současnosti fungují (např. nerozebíráme specifika autonomních regionů nebo prefektur), ale pro potřeby této práce je však zcela dostačující.

Ústava země zmiňuje tři základní úrovně státní administrativy¹¹ –

- provincie a města pod přímou správou centrální vlády (municipalities directly under the Central Government)
- okresy a magistrátní města (counties and cities)
- střediskové obce a městysy (townships and towns)

Vzhledem k rozlehlosti a lidnatosti země je administrativní členění odlišné od toho, co známe z evropských zemí. Přibližme si tedy zmiňované tři úrovně státní administrativy trochu podrobněji:

1.3.1 Provincie a města pod přímou správou centrální vlády

Jedná se o nejvyšší jednotky regionální správy. Město Čchung-čching ležící na středovýchodě země je příkladem města (spíše megalopole) přímo pod správou centrální vlády.

Má rozlohu 82 000 km², což je více než rozloha ČR, a v roce 2010 zde žilo téměř 29 milionů obyvatel¹². Podle dostupných zdrojů na internetu pod Čchung-čching spadá celkem 19 okrsků

Foto01: Centrum Čchung-čchingu, zdroj: wikicommons.org

¹¹ Článek 30. In: *Ústava Čínské lidové republiky*. 1982. Dostupné z: <http://www.constitutionofchina.com/>

¹² CHINA: Chongqing. *Citypopulation.de* [online]. 30.7.2011 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z:

(districts), 15 okresů (counties) a 4 autonomní okresy, přičemž značná část tohoto území má venkovský ráz¹³.

Čína má ještě 3 další přímo kontrolované megalopole – Peking, Šanghaj a Tchien-t'ín¹⁴. Kromě megalopolí existuje na této úrovni státní administrativy ještě 22 provincií, 5 autonomních regionů a 2 speciální administrativní regiony. Střední hodnota (medián) lidnatosti těchto administrativních jednotek dosahuje 36,8 milionů obyvatel¹⁵, jedná se tedy o administrativní útvary svou velikostí spíše připomínající státy.

1.3.2 Okresy a magistrátní města

Mezi úrovní provincií a úrovní okresů a magistrátních měst se často (především v lidnatějších regionech) nachází také úroveň prefektur.

Okresy a magistrátní města mají velikost zhruba středně velkých evropských měst. V Číně bylo v roce 2005 celkem 2862 okresů, magistrátních měst a ostatních správních útvarů na této úrovni.¹⁶ Střední hodnota (medián) lidnatosti jednotek na této úrovni byla v roce 1999 zhruba 406 000 obyvatel¹⁷.

Foto02: Pohled na město Lu-feng, v provincii Kuang-tung, zdroj: wikicommons.org

1.3.3 Střediskové obce a městysy

Jsou posledním a nejnižším článkem státní administrativy, tedy poslední úrovní, která

<http://www.citypopulation.de/China-Chongqing.html>

13 List of administrative divisions of Chongqing. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_administrative_divisions_of_Chongqing

14 Direct-controlled municipality of the People's Republic of China. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Direct-controlled_municipality_of_the_People%27s_Republic_of_China

15 Vlastní výpočty na základě:

Provinces of the People's Republic of China. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Provinces_of_the_People%27s_Republic_of_China

16 Administrative divisions of the People's Republic of China. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_the_People%27s_Republic_of_China#County_level

17 Vlastní výpočty na základě:

China County & City Population 1999 FAQ. *Harvard's Faculty of Arts and Sciences* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: http://www.fas.harvard.edu/~chgis/work/downloads/faqs/1999_pop_faq.html

obsahuje instituce státní správy (především Lidovou vládu a místní Shromáždění lidových zástupců). V roce 1995 bylo v Číně 29 502 střediskových obcí a 17 532 městysů¹⁸. Typická správní jednotka na této úrovni zahrnuje cca. 15-30 000 obyvatel¹⁹.

V dobách Maovy Číny na této úrovni existovala lidová komuna a státní instituce fungovaly v rámci ní, po konci kolektivizace na venkově byla tato úroveň státní správy znovu obnovena²⁰.

Angličtina pro obce na této úrovni používá označení *townships* nebo *towns*. Zejména označení *township* je pro českého čtenáře pojmem matoucím a v podstatě nicneřikajícím. V češtině lze

někdy pro *townships* najít označení středisková vesnice, pro *towns* pak označení městečka. Čínština v této souvislosti mluví o tzv. *čen* a *siang*. *Čen* je označením pro v podstatě venkovské městečko, *siang* označuje spíše obec více venkovského rázu. V této práci *čen* označujeme jako městys, abychom zabránili zmatení s městskými útvary na vyšších úrovních

Foto03: Středisková obec Kan-c', v provincii S'-čchuan, zdroj: wikicommons.org

správy. Pro *siang* používáme termín středisková obec, abychom zdůraznili, že *siang* jsou jednotky nadřazené vesnicím, nikoliv jim ekvivalentní, jak by se mohlo zdát při použití výrazu *středisková vesnice*.²¹

To, zda se jedná o *čen* nebo *siang*, je ovlivněno charakterem příslušného okresu. Pokud se jedná o urbanizovanou oblast, můžeme zde spíše předpokládat existenci městysů zatímco ve venkovských oblastech najdeme spíše střediskové obce. Důležité však je, že jak *čen*, tak *siang* mají na starosti řadu pod ní spadajících vesnic.²²

18 YAWEI, Liu. China's Township People's Congress Elections: An Introduction. *United Nations Public Administration Network* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z:

<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan002813.pdf>

19 MODDERMAN, Eelco, Cees GORTER, Jasper DALHUISEN a Peter NIJKAMP. Labour manoeuvrability and economic performance: A test on township village enterprises in China. *International Journal of Social Economics*. 2007, roč. 34, č. 4, s. 220-236. Dostupné z DOI: 10.1108/03068290710734190, s. 222

20 LANDRY, Pierre F., D. DAVIS a S. WANG. Elections in Rural China: Competition Without Parties. *Comparative Political Studies*. 2010, roč. 43, č. 6, s. 763-790. Dostupné z DOI: 10.1177/0010414009359392, s. 765

21 Systém rozdělení administrativních regionů. *Čínská encyklopedie: China ABC* [online]. [cit. 2012-06-25].

Dostupné z: <http://czech.cri.cn/chinaabc/chapter1/chapter10201.htm>

LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China: the Communist Party's control of local elites in the post-Mao era*. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 222 (pozn. Pod carou 3)

22 LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit., s. 222 (pozn. Pod carou 3)

1.3.4 Státní úřady na místní úrovni

V každé provincii, okresu a střediskové obci se nacházejí státní instituce. Mezi nejdůležitější patří Lidová vláda a Shromáždění lidových zástupců.

Shromáždění lidových zástupců je v podstatě jakýmsi místním parlamentem. Shromáždění jsou přítomna na všech úrovních čínských regionů a na celostátní úrovni pak působí Všečínské shromáždění lidových zástupců (VSLZ), v podstatě národní parlament. Obecně platí, že VSLZ dohlíží na fungování shromáždění v provinciích, provincie dozírají na okresy a ty zase na střediskové obce²³.

Zajímavé je, že přímé volby se konají pouze do shromáždění na úrovni okresů a střediskových obcí. Vyšší úrovně, včetně VSLZ, jsou voleny nepřímo pomocí delegací²⁴.

Všečínské shromáždění lidových zástupců má pravomoci podobné pravomocem národních parlamentů v jiných zemích (volí prezidenta, schvaluje rozpočet, přijímá zákony). Shromáždění na místní úrovni především dohlížejí na dodržování zákonů a schvalují místní rozpočtové výdaje. Jejich důležitou funkcí je pak především to, že rozhodují o složení místních lidových vlád²⁵.

Lidové vlády fungují na úrovni provincií, okresů i střediskových obcí a mají na starosti běžnou administrativní agendu ve svém regionu. V regionech jsou lidové vlády nejdůležitějšími orgány výkonné moci státu. Mezi klíčové povinnosti lidových vlád ve střediskových obcích patří především výběr daní a dozor nad vykonáváním klíčových státních politik²⁶.

O lidových vládách ve střediskových obcích budeme na dalších stranách často mluvit v souvislosti s vesnickou samosprávou, protože jsou to právě úředníci lidových vlád, kteří dohlížejí na fungování desítek až stovek vesnic, které pod každou střediskovou obec spadají.

Praktické fungování místních shromáždění zástupců a lidových vlád je však silně podvazováno důkladným dozorem, který nad nimi vykonávají místní sekretariáty Komunistické strany skrze nejrůznější komise a výbory.

---

23 The Local Administrative System. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/english/Political/28842.htm>

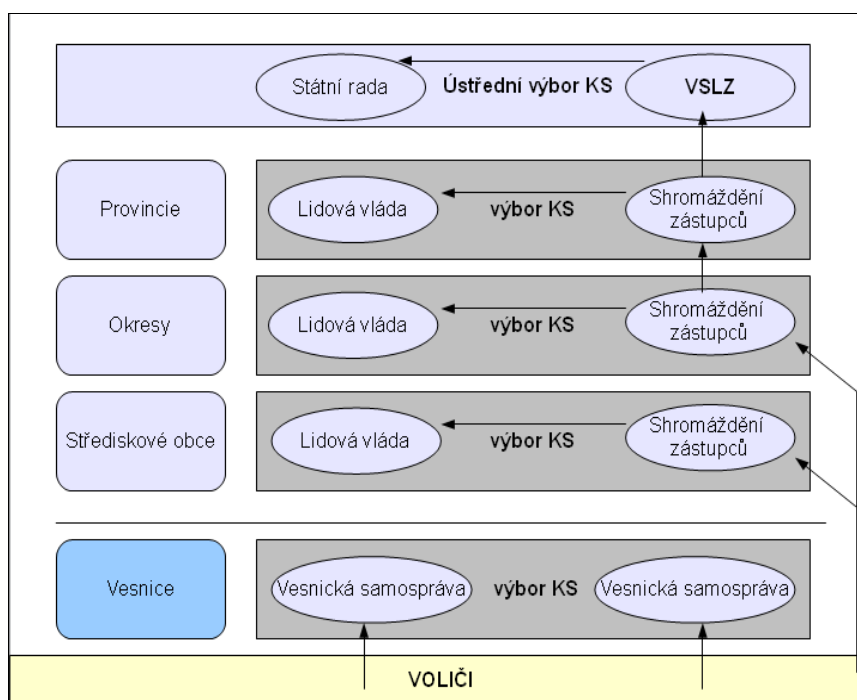
24 The System of People's Congress. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/english/Political/26144.htm>

25 MARTIN, Michael F. Understanding China's Political System. In: *CRS Report for Congress* [online]. Congressional Research Service, 2010 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41007.pdf>, s. 9,15

The System of People's Congress. *China.org.cn* [online], op.cit.

26 The Local Administrative System. *China.org.cn* [online], op.cit. MARTIN, Michael F., op. cit., s. 5

Podle zákonů by mělo Shromáždění lidových zástupců dohlížet na dodržování Ústavy, příslušných zákonů a regulací v dané správní oblasti. Mělo by se také podílet na plánech ekonomického i kulturního rozvoje oblasti, schvalovat rozpočet a kontrolovat místní Lidovou vládu (případně má možnost jí i odvolat).²⁷ Není však překvapivé, že realita je zcela odlišná – Yawei Liu skutečné fungování shromáždění v regionech popisuje spíše jako „místní stranický sjezd, informativní schůzi, konferenci, kde jsou rozdělovány úkoly, příležitost pro poklábošení či dokonce výroční banket.“²⁸ Jinými slovy, shromáždění pouze vykonává příkazy, které přicházejí ze stranických sekretariátů.

Schéma 01: mocenské instituce na místní úrovni

Také lidové vlády vykazují velmi podobnou míru závislosti na Komunistické straně (KS). To vede k tomu, že státní instituce v regionech de facto splývají s orgány KS. Proto pokud v této práci budeme mluvit o místní lidové vládě nebo shromáždění lidových zástupců, budeme vždy hovořit především o místních funkcionářích Komunistické strany, kteří jsou buď přímo členy těchto orgánů nebo skrze ně vykonávají svůj vliv.

1.3.5 Vesnice

Při popisu administrativního dělení země je nutné zmínit, že v rámci něj dochází k značnému prolínání venkovských a městských oblastí – ve spádových oblastech nejen velkých megalopolí, ale i okresních a magistrátních měst najdeme v odlehlejších částech tisíce vesnic, stejně tak v oblastech v převážně venkovských existuje řada větších či menších měst. Systém

²⁷ YAWEI, Liu. China's Township People's Congress Elections: An Introduction, op.cit., s. 1-2

²⁸ tamtéž, s. 7

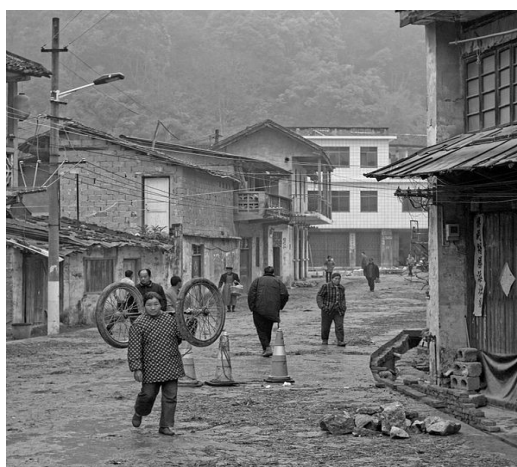

administrativního členění Číny je velmi složitý a průběžně se mění.

Definice urbanizované oblasti se tak neustále proměňuje a hraje v ní roli nejen celkový počet obyvatel daného sídla, ale také ekonomické ukazatele, podíl obyvatel pracujících v zemědělství nebo stav dopravní infrastruktury²⁹. Proto hranice mezi městečkem a vesnicí bývá často nejasná.

Pro potřeby této práce je však dostačující mít na paměti, že termínem "vesnice" v této práci nemáme na mysli pouze sídla ležící v typicky venkovských odlehlých oblastech země, ale také obce nacházející se v těsné blízkosti měst, které však ještě nesplňují definici urbanizovaného sídla.

Obecně řečeno je institucionální pozice vesnice v Číně velmi slabá. Samotná vesnice totiž již formálně nespadá do systému státní správy a je tedy do určité míry závislá na městysech nebo střediskových obcích. To je také důvod, proč v této práci budeme neustále mluvit o vesnické samosprávě, nikoliv o vesnické správě. Navíc, zatímco představitelé úřadů až do úrovně střediskových obcí jsou pokládáni za státní úředníky a jejich platy jdou ze státního rozpočtu, představitelé vesnické samosprávy nejsou státními zaměstnanci a jejich odměňování se řídí zvláštními vyhláškami³⁰.

Foto04: Malá vesnička v okrese Jang-šuo, zdroj: wikicommons.org

Z hlediska dalšího členění se vesnice mohou dále skládat z několika tzv. přirozených obcí (natural villages, čínsky c'-žan-cchun), což jsou útvary neadministrativní povahy zpravidla zřetelně geograficky vymezené.³¹

V každé přirozené obci bývá zpravidla několik vesnických skupin. Nemusí se jednat o skupinu lidí ze sousedství, naopak vesnické skupiny mohou být roztroušeny po různých částech obce. Skládají se z 20-30 domácností, dohromady okolo 150 lidí. Vesnické skupiny jsou pozůstatkem původních pracovních jednotek vesnického systému komun. Jsou využívány, protože jejich členové si mezi sebou udrželi stálé vazby. Vesnické skupiny vlastní

²⁹ *Scenario Analysis on Urbanization and Rural-Urban Migration in China*, op.cit., s.12

³⁰ LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit., s. 225

³¹ YUFANG, Su. Local Institutional Changes and Collective Forest Management in Taohua Village of Lijiang, Yunnan, China. In: [online]. 2003 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.199.3606&rep=rep1&type=pdf> , s. 3 ; MODDERMAN, Eelco, op.cit., s. 222;

půdu a přidělují práva na její užívání jednotlivým domácnostem. Jsou také zodpovědné za distribuci daňových povinností mezi své členy a za výběr daní.³²

V roce 2004 existovalo v Číně celkem 652 718 vesnic³³.

1.3.6 Vesnická samospráva

V této práci se budeme zabývat fenomény vesnické samosprávy a vesnických voleb.

Vesnickou samosprávu v této práci definujeme jako instituce zřízené v rámci vesnice k zajištění správy běžné denní administrativy, finančních záležitostí, sociálních služeb a rozhodování sporů a bezpečnosti. Orgány vesnické samosprávy jsou podřízeny státním institucím, nejsou však součástí systému státní administrativy.

Vesnické volby v této práci definujeme jako přímé hlasování všech nebo části občanů vesnice o složení volených institucí vesnické samosprávy.

Přestože o smyslu a významu vesnické samosprávy v Číně budeme pojednávat v dalších kapitolách, na úvod je vhodné vysvětlit, proč vlastně vesnická samospráva v zemi existuje. Je to dáno tím, že státní instituce v Číně tradičně dosahovaly pouze na úroveň střediskových obcí. Drobná venkovská sídla jim podřízená tedy nebyla přímo spravovaná státem a jeho úředníky, vždy tedy musela nějakým způsobem zajistit správu svých záležitostí skrze samosprávné instituce. Podoba vesnické samosprávy se v průběhu 20. století značně měnila, což se pokusíme vysvětlit v následující kapitole.

---

32 YUFANG, Su, op.cit., s. 3 ; MODDERMAN, Eelco, op.cit., s. 222 ;

NIOU, Emerson. *An Introduction to the Electoral Systems Used in Chinese Village Elections*. unpublished manuscript. Duke University, 1998. Dostupné z: <http://web.duke.edu/web/pass/pdf/warpeaceconf/p-niou2.pdf>, s.7

33 BAOGANG, He, op.cit., s.2

2. Vývoj správy na čínském venkově

2.1 Čínský venkov před rokem 1949

Tomu, jakým způsobem byl spravován čínský venkov před tím, než komunisté uchořili v roce 1949 moc, se věnuje pouze malý okruh autorů. Většina dostupné literatury se totiž zabývá až obdobím komunistické vlády, kdy Čína prošla procesem sjednocení, centralizace a modernizace. Náš popis předkomunistického období bude tedy spíše stručným popisem základních trendů.

Čínský venkov do roku 1949 vypadal podobně jako venkovské oblasti v jiných rozvojových zemích světa té doby. Klíčovou roli pro rolníky hrálo tzv. tržní městečko, tedy obec, kam místní chodili prodávat svoji úrodu. Konkrétnější obraz čínského venkova poskytuje John Fairbank ve svých Dějinách Číny: „Život čínského rolníka se obvykle neomezoval do prostoru jedné vsi, ale odehrával se v rámci celé skupiny vesnic, které dohromady tvořily jednu tržní oblast. Tento model je dodnes dobře viditelný ze vzduchu – každá tržní komunita má buněčnou strukturu s tržním městečkem uprostřed obkrouženým věnci satelitních vesnic. Předrevoluční čínský venkov vypadal jako včelí plást poslepovaný z takových relativně soběstačných celků. Z tržního městečka vybíhaly pěší (případně vodní) cesty k prvnímu kruhu asi šesti vesnic a pokračovaly dál k druhému kruhu, v němž bylo dejme tomu vesnic dvanáct. Každá z těchto vesnic sestávala zhruba z pětasedmdesáti domácností, průměrně o pěti členech – rodiče, dvě děti a jeden prarodič. Žádná vesnice nebyla dál než čtyři kilometry od tržního městečka. To znamená, že nebyl problém během jednoho dne s vahadlem, dvoukolákem nebo oslem (případně lehkým člunem tam, kde cesta vedla po vodě) pohodlně dojít pěšky na trh a zase se vrátit zpátky. Všichni společně, rolníci ve vesnicích a kupci, řemeslníci, mniši v chrámech, statkáři a další v městečku, tvořili komunitu sestávající zhruba z 1500 domácností, tj. asi ze 7500 lidí.“

34

Státní správa většinou dosahovala právě do Fairbankem popisovaných tržních městeček, městysů nebo správních oblastí³⁵. Vesnice byly spravovány místními na základě jejich pravidel. Lze předpokládat, že většina vesnic byla spravována místními starosty, které vybírali ze svého středu vesničané, ale jejichž moc spíše než na vůli občanů závisela z velké části na patronáži a na dobrých vztazích s místními klanovými vůdci. V tomto ohledu je potřeba mít

34 FAIRBANK, John King, op. cit., s. 42

35 tamtéž, s. 416

na paměti, že tehdejší Čína byla jednou z nejchudších zemí světa, byla to země zmítaná vleklou občanskou válkou, se slabými státními institucemi a s vysokou mírou negramotnosti. Tyto okolnosti dále ztěžovaly již tak obtížnou správu rozlehlého čínského venkova.

Vláda nacionalistů se sice snažila o postupné zavádění konstituce a samosprávy v čínských regionech, ale do roku 1948 ani jeden z okresů země nedosáhl úrovně samosprávy, kterou předpokládaly existující zákony³⁶. Mocenské vztahy na venkově se tedy povětšinou stále odvíjely mezi rolníky, starosty, klanovými vůdci a sítí venkovských měst a městysů, která fungovala jako spádová odbytiště pro prodej zemědělských plodin.

V kontextu této práce je zajímavý experiment, který zorganizovali komunisté v roce 1937 v jimi kontrolovaných regionech. V rámci programu tzv. Nové Demokracie totiž umožnili konání přímých voleb do správních rad městysů a střediskových obcí (township governments). Dokonce bylo plánováno, že volby budou dále rozšířeny na úroveň regionů. Voleb se mohli účastnit všichni občané starší 16 let a komunisté použili inovativních postupů (například odevzdávání barevně zbarvených fazolí jako hlasů pro kandidáty), aby se vypořádali s rozšířenou negramotností venkovanů. Jednalo se tedy o jeden z prvních pokusů o přímé volby zastupitelů na regionální úrovni. Postupující japonská expanze však další rozvoj a organizaci přímých voleb zmařila. Po válce se pak primárním nástrojem kontroly společnosti staly politické kampaně a organizování místních voleb tak již dále nebylo na pořadu dne³⁷.

2.2 Lidové komuny 1958-1981

Po uchopení moci v roce 1949 začali čínští komunisté s postupnou kolektivizací venkova, což je proces, který byl typický pro všechny komunistické režimy té doby. V 50. letech byla nejprve provedena pozemková reforma, kdy byla půda vyvlastněna velkostatkářům a přerozdělena rolníkům. Začala být také zakládána jednotná zemědělská družstva. Přesto však až do konce roku 1957 čínský venkov do určité míry umožňoval soukromé hospodaření drobných rolníků³⁸.

Velkou změnu představovala v roce 1958 kampaň tzv. Velkého skoku vpřed, která měla na desetiletí přetvořit fungování vztahů na čínském venkově. „Bezprostředním podnětem pro realizaci Velkého skoku bylo šokující zjištění strany, že stalinistický model průmyslového

---

36 PERRY, Elizabeth a Merle GOLDMAN. Introduction: Historical Reflections on Grassroots Political Reform in China. In: PERRY, Elizabeth J. a Merle GOLDMAN. *Grassroots political reform in contemporary China*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2007, s. 1-19. ISBN 06-740-2486-9, s. 8

37 PERRY, Elizabeth J a Merle GOLDMAN, op. cit., s. 9-10

38 FAIRBANK, John King, op. cit., s. 571-603

růstu se nehodí pro čínské podmínky. V roce 1950 měla Čína čtyřikrát více obyvatel než Sovětský svaz ve dvacátých letech, kdežto životní úroveň tu byla jen poloviční. Přes všeobecnou kolektivizaci se zemědělská výroba nijak výrazně nezvýšila. V letech 1952-1957 vzrostl počet obyvatel na venkově asi o 9 procent a populace ve městech vzrostla asi o 30 procent, ale dodávky obilí, získané vládou, se téměř nezlepšily, a navíc Čína musela začít splácet sovětské půjčky zemědělskými produkty. Napodobování sovětského modelu daňového zatížení zemědělství, které mělo umožnit vybudování průmyslu, skončilo ve slepé uličce. Kromě toho urbanizace, jež v rychlosti předstihla industrializaci, vyvolala nezaměstnanost ve městech, která se přidala k částečné nezaměstnanosti na hustě zalidněném venkově. První pětiletka přinesla očekávané výsledky, ale přijít opět s tímto, s druhou pětiletkou, by znamenalo koledovat si o katastrofu,“ popisuje Fairbank důvody, které vedly Mao Ce-tunga a jeho spolupracovníky k zahájení Velkého skoku³⁹.

Hlavním smyslem kampaně byla aktivizace milionů rolníků na čínském venkově a využití jejich pracovní síly k nastartování průmyslu a výroby. Rolníci budovali nové silnice, železnice, přehrady nebo stavěli továrny. Velkou publicitu v zahraničí vyvolala kampaň, jejíž cílem byla výroba oceli podomácku, v malých, ručně vyrobených pecích v jednotlivých vesnicích. Celkem jich bylo v tomto období „celonárodního vzepětí bezpříkladné intenzity“ postaveno asi 700 000. Podobných, z dnešního pohledu zcela nesmyslných, projektů, ale i aktivit užitečných (jako například budování vodních průplavů) bylo v té době realizováno nespočet. Fairbank popisuje, že kampaň Velkého skoku vpřed byla spojená s obrovským pracovním nasazením po čtyřadvacet hodin denně. Tento impozantní pokus nahradit dělníky rolníky však skončil neúspěšně, především proto, že rolníci díky práci na průmyslových stavbách neměli dostatek času pro pěstování potravin. V důsledku Velkého skoku vpřed tedy Čína zažila sérii hladomorů, které si vyžádaly okolo 20-30 milionů životů⁴⁰.

2.2.1 Vznik komun

Velký skok vpřed ale zejména drasticky zasáhl do administrativního uspořádání čínského venkova. Počínaje rokem 1958 byla rušena jednotná zemědělská družstva a místo nich zakládány tzv. lidové komuny. První komuna byla založena na začátku roku 1958 v Chu-nanu a poté, co byl systém odsouhlasen Mao Ce-tungem, začaly být zakládány po celé zemi. Rychlost jejich vzniku je skutečně ohromující – během pěti měsíců na konci roku 1958 do nich vstoupilo 99% rolníků. Celkem bylo 750 000 jednotných zemědělských družstev

---

39 FAIRBANK, John King, op. cit., s. 606

40 tamtéž, s. 604-622

přeměněno na 26 758 lidových komun⁴¹. I přes dílčí proměny se pak tento systém udržel na venkově až do konce 70. let.

Lidové komuny představovaly radikální proměnu venkovské správy a samosprávy. Předně byla jejich zřízením dokončena kolektivizace venkova a veškerá půda připadla do správy nově zřízených komun. V podstatě se jednalo o výrobně-produkční jednotky sloužící ke koordinaci výroby a politické mobilizaci rolnictva. Komuny byly zpočátku nejen několikanásobně větší než původní jednotná zemědělská družstva, ale také větší než venkovská tržní města, městysy a střediskové obce. Díky tomu získaly nejen hospodářské funkce, ale také částečně funkce politické a správní, protože do nich byly integrovány pravomoci městysů a střediskových obcí. Zároveň se staraly také o záležitosti kultury a vzdělávání a byly i určitým způsobem napojené na armádu, protože v nich existovaly vojenské milice.⁴²

Klíčovým znakem komun byl naprostý průnik strany do osobního života rolníků. Měly být centrem veškerého dění na vesnici a za tím účelem se snažily vyplnit většinu volného času rolníků. Ahn uvádí, že momentu maximální kolektivizace života rolníků bylo dosaženo, když „rolníci dostávali jídlo ve společných kantýnách, aby ušetřili pracovní čas, dostávali přidělené oblečení od krejčovských výrobních skupin a posílali své děti do společných jeslí a školek, aby jejich manželky byly také vyvázány z domácích povinností.“⁴³ Fairbank systém komun popisuje jako období, v kterém „stát pronikl až na úroveň rodiny, která se teď stala součástí zemědělského družstva výrobců nebo (později) výrobního kolektivu“ a v němž bylo „proorganizování venkova mnohem důkladnější než kterýkoliv z předchozích pokusů v čínské historii.“⁴⁴

S krachem Velkého skoku vpřed došlo k dílčí reformě lidových komun, nikoliv však k jejich zrušení. Především byly zmenšeny a rozsah kolektivizace byl umírněn. V šedesátých letech tak komuny měly mnohem výraznější hierarchickou strukturu tvořenou produkčními týmy a produkčními brigádami, s jasným systémem rozdělení práce, produkčními kvótami a také propracovanějším systémem odměňování rolníků.

Komuna nyní měla rozsah srovnatelný z dřívějšími městysy nebo tržními městečky, přičemž byla primárním agentem komunikace směrem ke státu. Komuna se skládala z dílčích produkčních brigád, velikostně zhruba odpovídajících současným vesnicím, a každá brigáda

---

41 BYUNG-JOON, Ahn. The Political Economy of the People's Commune in China: Changes and Continuities. *The Journal of Asian Studies*. May, 1975, roč. 34, č. 3, s. 632

42 BYUNG-JOON, Ahn, op. cit., s. 632

43 tamtéž, s. 633

44 FAIRBANK, John King, op. cit., s. 581

měla několik produkčních týmů. Produkční týmy byly základem celého systému a vlastnily většinu výrobních prostředků v rámci komuny.⁴⁵

Rozdělení rolí zhruba odpovídalo následujícímu schématu: Produkční tým, jako nejnižší jednotka, byl základní výrobní skupinou. V rámci jedné vesnice fungovalo několik produkčních týmů řízených a koordinovaných produkční brigádou. Několik produkčních brigád (tedy několik vesnic) spadalo pod vedení komuny. Lidová komuna jako taková pak odpovídala tehdy nejnižšímu stupni státní správy – okresům⁴⁶.

V tomto ohledu je důležité zmínit, že přestože do komun byla koncentrována řada ekonomických, politických i společenských funkcí, sloužily především jako instituty koordinace práce na venkově, rozdělování zdrojů mezi produkční týmy a extrakce produkce jimi vytvořené. Komuna neměla pravomoci volně hospodařit s alokovanými zdroji a nepřináležela jí ani pravomoc vybírat poplatky nebo daně. Tyto funkce vykonávaly okresy a magistrátní města, pod něž komuny přímo spadaly. Okresy taky komunám stanovovaly obecné produkční plány, které pak tyto musely plnit⁴⁷.

2.2.2 Vnitřní fungování

Popis systému lidových komun by nebyl úplný bez zmínky o podobě rozhodovacích procesů uvnitř komun. Klíčovým rysem byla naprostá dominance Komunistické strany v každodenním fungování jak produkčních brigád, tak i jednotlivých týmů. Rozhodnutí stranických výborů byla delegována na řídicí výbory v rámci komuny, brigád i týmů a jejich úkolem pak bylo tato rozhodnutí implementovat. Také rozhodnutí o veškerých personálních záležitostech (tedy především o jmenování jednotlivých předáků brigád a týmů, stejně jako členů nejrůznějších výborů) musely rozhodovat místní výbory Komunistické strany⁴⁸.

Komuna tak v podstatě sloužila jako vykonavatel vůle místního stranického výboru, což značně limitovalo její možnou autonomii. Přesto existují zmínky o organizování určité formy "voleb" na nejnižší úrovni komun- tedy na úrovni produkčních týmů (nižší úrovni než byla samostatná vesnice). Tyto volby se minimálně od roku 1968 konaly každoročně a jejich cílem byl výběr předáků jednotlivých týmů⁴⁹.

Přestože většina nominací kandidátů měla formu přímé nominace nadřazenou produkční brigádou, v některých oblastech provincie Kuang-tung byly zaznamenány případy, v nichž se

---

45 BYUNG-JOON, Ahn, op. cit., s. 636-639

46 tamtéž, s. 637-639

47 tamtéž, s. 637-638

48 tamtéž, s. 639-640

49 BURNS, John P. The Election of Production Team Cadres in Rural China: 1958-74. *The China Quarterly*. June 1978, č. 74, s. 276-277

na nominaci kandidátů mohli podílet také jednotliví členové týmů. Takové "kandidátky" ovšem opět musely být schváleny příslušnou stranickou buňkou na úrovni produkční brigády⁵⁰.

O seznamu kandidátů pak bylo hlasováno na shromáždění všech členů produkčního týmu starších 16 let. Není známo, zda bylo hlasováno veřejně a nebo zda byla umožněna tajná volba. Kandidáti, kteří z takového hlasování vyšli s nejvyšším počtem hlasů pak opět museli být ve svých postech potvrzeni rozhodnutím vedení produkční brigády⁵¹.

Volby předáků produkčních týmů představují první zdokumentované pokusy komunistů o volební participaci v čínských vesnicích. Jejich význam je však marginální, protože se jednalo o volby na úplně nejnižší možné úrovni lidové komuny, která měla jen minimum reálných pravomocí. Navíc, byly tyto "volby" pod přísným dozorem produkčních brigád a příslušných výborů Komunistické strany⁵².

Nelze navíc opomenout skutečnost, že období od roku 1968, kdy byly tyto volby v produkčních týmech zaznamenány, je zároveň obdobím tzv. Kulturní revoluce, kdy po celé zemi docházelo politickým čistkám a společenskému chaosu. Očekávat, že by jakékoliv volby konané v této době měly mít nějaký zvláštní význam, se zdá s ohledem na povahu daného období jako přinejmenším krátkozraké.

2.2.3 Význam

Kolektivizace venkova a ustavení systému komun představuje období maximálního průniku stranických struktur a stranické ideologie do života čínských vesnic a jejich obyvatel. Komuna byla institucí, která dokončila rozklad původních, po staletí existujících venkovských institucí – tedy systémů místně spravovaných obcí napojených na centrální trhové městečko.

Primárním cílem komun nebyla artikulace zájmů rolníků, ale naopak zajištění efektivní kontroly a utilizace venkova pro účely komunistického režimu. Z tohoto důvodu také byly komunám stanovovány produkční plány a bez svolení nadřazených okresních úřadů nemohly volně operovat s vlastními výrobními prostředky⁵³.

Lidové komuny lze popsat jako produkt masové ideologizace a politické mobilizace období vrcholného maoismu. Po skončení této fáze politického vývoje Číny, nástupu reformního křídla kolem Teng Siao-pchinga a dekolektivizace venkova se komuny staly de facto

---

50 BURNS, John P., op.cit, s. 276-277

51 tamtéž, s. 277-280

52 tamtéž, s. 295

53 BYUNG-JOON, Ahn, op. cit., s. 638

nepotřebnými. Systém se rozpadá a vývoj na venkově se vrací v podstatě do stavu, v němž se nacházel před jejich zavedením.

Zopakujme, že období od konce 50. let do počátku 80.let je obdobím, v němž se Peking poprvé v moderních dějinách země podařilo získat kompletní kontrolu nad děním na čínském venkově. Také proto návrat k původní podobě venkova s vesnicí jako základní jednotkou a vesnickými městy nebo střediskovými obcemi (townships) jako nejnižšími aktéry státní správy, byl do určité míry pro režim nebezpečný, protože hrozilo, že vyprázdňené mocenské pozice na venkově budou opět ovládnuty mocí místních elit⁵⁴.

---

54 NIOU, Emerson, op. cit., s.3

3. Vznik vesnických výborů

V rámci ekonomických reforem Teng Siao-pchinga dochází na konci 70. let k opětovnému zavedení drobného rolnictví na čínském venkově, kdy každé domácnosti je přidělený určitý podíl půdy, na němž může hospodařit a svoje produkty dále prodávat (tzv. household responsibility system, v češtině "systém plné zodpovědnosti domácností"). Nejedná se sice, jak by se mohlo zdát, o privatizaci půdy, která je stále kolektivně vlastněná státem, ale o jakousi zápůjčku pozemků rolníkům s tím, že část sklizně musí povinně odvést státu a část si mohou ponechat pro osobní potřeby (tedy i prodat)⁵⁵.

Tato změna má dvojí důsledek. Za prvé, institut Lidové komuny postavený na principu centralizace a kolektivního řízení práce a produkce pozbývá na venkově smyslu. V nových podmínkách totiž produkce neprobíhá centralizovaně v družstvech, ale rolníci samostatně hospodaří na přidělených pozemcích. Není proto potřeba komuny jako instituce, která přerozděluje sklizeň mezi jednotlivé rolníky a určuje, kdo dostane jak velkou dávku. Nyní jsou rolníci svými vlastními pány. Většina komun se tak postupně rozpadá⁵⁶.

Druhou změnou je proměna postavení stranických kádrů. Zatímco v dobách kolektivizace měli takřka neomezenou moc a rozhodovali de facto o přidělech potravin pro jednotlivé rolníky, v nových podmínkách ztratili řadu svých privilegií. Jejich novou rolí bylo především zajistit, aby na venkově neustal výběr daní, odvody obilí a implementace klíčové státní politiky porodnosti⁵⁷.

To však není vůbec jednoduché, protože vesničané se často brání státním odvodům, které vnímají jako nespravedlivé. Rozklad komun tak vede na mnoha místech k rostoucímu sociálnímu napětí a rozpadu systému veřejných služeb⁵⁸. Pierre Landry uvádí, že v tomto období byla správa až poloviny čínských vesnic v podstatě paralyzovaná⁵⁹.

3.1 Spontánní vznik

Proto už na konci roku 1980 začínají být v některých vesnicích formovány provizorní samosprávné organizace. Vznikají většinou bez vědomí místních úředníků jako produkt spolupráce vesnických starších, dřívějších stranických funkcionářů a vesnických aktivistů.

---

55 FAIRBANK, John King, op. cit., s. 671

56 KELLIHER, Daniel. The Chinese Debate Over Village Self-Government. *The China Journal*. 1997, roč. 37, č. 1, s. 72

57 KELLIHER, Daniel., op.cit., s. 72

58 TAN, Qingshan. Building institutional rules and procedures: Village election in China. *Policy Sciences*. 2004, roč. 37, č. 1, s. 1-22. Dostupné z DOI: 10.1023/B:OLIC.0000035451.83055.15, s.4

59 LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op. cit., s. 226

Jejich hlavním cílem je zabránit chaosu na venkově a zajistit alespoň elementární úroveň bezpečnosti a veřejných služeb. První takové orgány vznikají ve dvou okresech provincie Kuang-si na jihu Číny. Nejprve jsou nazývány "Vedoucími skupinami pro veřejnou bezpečnost ve vesnici" (Leadership Groups for Village Public Security) nebo "Výbory vesnické správy" (Village Management Committees). Termín "Vesnické výbory" (Village Committees) se objevuje na jaře 1981 a nakonec se stává oficiálním označením pro tyto instituce.⁶⁰

O'Brien a Li uvádí, že „na počátku 80. let byly vesnické výbory, pokud byly ustanoveny, orgány ryzí samosprávy. Členové výborů byli voleni (i když spíše neformálně) a jejich pravomoci byly omezeny na správu denních záležitostí jejich vesnice.“⁶¹ Tyto výbory existovaly jaksi samy pro sebe a mezi nimi a státními úřady (ve střediskové obci) neexistovalo žádné spojení.⁶² Na krátkou dobu (do okamžiku jejich institucionalizace v roce 1982) tedy vesnické výbory představovaly formu ryzí lidové správy, která existovala nezávisle na státní administrativě.

Zprávy o vzniku vesnických výborů se nejprve dostaly k úředníkům ve vedení příslušných okresů a posléze také k Lidové vládě prefektury Che-čch'. V obou případech byly vesnické výbory chváleny a doporučováno jejich rozšiřování do dalších vesnic. Výbor strany v prefektuře Che-čch' následně rozhodl, že vesnické výbory mohou být zakládány po celém regionu. O tomto kroku informoval Lidovou vládu provincie a přes ní se informace o vesnických výborech poprvé dostala do Pekingu⁶³.

V daný okamžik byl původní systém komun již v podstatě nefunkční. Proto i když byl obnoven systém státní správy ve střediskových obcích a venkovských městysech, statisíce pod ně spadajících vesnic najednou nebyly nijak přímo kontrolovány a spravovány⁶⁴. Navíc bylo zřejmé, že bez spolupráce se zástupci vesničanů nebude možné na venkově efektivně implementovat státní politiku. Vznik vesnických výborů tedy Pekingu částečně hrál do karet, protože výše nastíněné problémy do určité míry řešil. Logickou snahou centrální vlády byla co největší a nejrychlejší kontrola těchto samovolně vzniklých institucí⁶⁵.

Když zprávy o vesnických samosprávách (spolu s jejich pozitivním hodnocením ze strany

---

60 NIOU, Emerson, op. cit., s.3,

O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI. Accommodating "Democracy" in a One-Party State: Introducing Village Elections in China. *The China Quarterly*. 2000, č. 162, s. 465-489. Dostupné z DOI: 10.1017/S0305741000008213, s. 465-466

61 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s. 466

62 tamtéž, s. 466

63 tamtéž, s. 466

64 LANDRY, Pierre F., D. DAVIS a S. WANG., op.cit., s. 765

65 TAN, Qingshan, op. cit., s. 4-5

místních kádřů) dorazily do Pekingu, nebylo však zdaleka jasné, jaké stanovisko k nim režim zaujme. Reakce ze strany centrální vlády byla nicméně pozitivní. Pcheng Čen, místopředseda a později předseda Stálého výboru Všečínského shromáždění lidových zástupců (VSLZ), tedy v podstatě čínského parlamentu, vnímal vesnické výbory jako perfektní způsob, jakým praktikovat "místní demokracii" (grassroots democracy) na venkově a jak udržet vazbu mezi státními institucemi, místními kádry a rolníky. Pcheng Čen instruoval úředníky Ministerstva práce a sociálních věcí (MSV, v angl. Ministry of Civic Affairs), aby v Kuang-si zmapovali situaci. Zároveň ostatní provincie dostaly zelenou k zakládání vesnických výborů na svém území, což způsobilo, že jejich počet začal exponenciálně narůstat. Vesnické výbory postupně nahrazovaly rozpadající se komuny.⁶⁶

3.2 Institucionalizace

Na základě Pchengova lobbování se podařilo do Ústavy z roku 1982 dostat zmínku o vesnických výborech jako masových organizacích sloužících k samosprávě na místní úrovni. Článek 111 Ústavy stanovil, že vesnické výbory mají být zodpovědné za „správu veřejných záležitostí a sociálních služeb na svém území, urovnávání občanských sporů, udržování veřejného pořádku a artikulaci požadavků rezidentů směrem k Lidové vládě.“ Článek navíc stanovoval, že vesnické výbory mají být voleny přímo občany. Zakotvením v Ústavě v podstatě došlo k institucionalizaci tohoto nového režimu vesnické správy⁶⁷.

Zakotvení v Ústavě odstartovalo dlouhý a komplikovaný proces zavádění vesnické samosprávy. Na rozdíl od lidových komun byly výbory mnohem menšími administrativními jednotkami s pravomocí omezenou v podstatě pouze na konkrétní vesnici. Tam se však jejich moc křížila s mocí místních stranických kádřů, především tajemníků místních stranických výborů. To samo o sobě nepředstavovalo problém, protože komunistická strana vždy musela na venkově koexistovat s řadou společenských a masových organizací. Problém však představovalo, pokud by výborům byly uděleny jakékoliv rozhodovací pravomoci.

Dlouho chyběl prováděcí zákon, který by jednak blíže definoval pozici, kterou výbory na venkově mají mít a jednak stanovil způsob, jakým se mají konat volby jejich členů. Přestože tedy v roce 1984 situace dospěla do stavu, kdy bylo více než 700 000 produkčních brigád, základních jednotek původního systému komun, přeměněno na 950 000 vesnických výborů, jednalo se zatím v podstatě pouze o změnu jména – v praxi byla většina vesnických výborů

---

⁶⁶ O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s. 467

⁶⁷ Článek 111. In: *Ústava Čínské lidové republiky*. 1982. Dostupné z: <http://www.constitutionofchina.com/>
O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s. 472

nevolená a dosazovaná vedením dané střediskové obce (township), případně se jednalo o praxi tzv. "dvou cedulek na jedněch dveřích", tedy situace, kdy místní tajemník strany byl zároveň předsedou Vesnického výboru.⁶⁸

Schvalování zákona upravujícího fungování vesnických výborů, jakožto základu vznikající vesnické samosprávy, však nebylo jednoduché a naráželo na odpor konzervativního křídla strany. Tento odpor nebyl překvapivý. Odrážel totiž protichůdné postoje odpůrců a příznivců vesnických výborů. Hlavní spor se netočil ani tak kolem samotné existence výborů, která v té době již byla jasná, ale kolem toho, zda by vesnické výbory měly být přímo volené venkovany⁶⁹.

Podporovatelé myšlenky přímo volených vesnických výborů, mezi nimi především předseda Všečínského shromáždění lidových zástupců Pcheng Čen, tvrdili, že pokud režim umožní omezenou politickou participaci rolníků, povede to ke stabilizaci situace na venkově a ke zlepšení vztahů mezi kádry a místními. Hlavním cílem režimu v té době bylo zajistit, aby na venkově nebyl problém s výběrem povinných odvodů sklizně, výběrem daní a v neposlední řadě, aby se dařilo vymáhat mezi vesničany krajně nepopulární politiku jednoho dítěte. To se často nedařilo právě kvůli nedostatečné důvěře mezi vesničany a místními stranickými tajemníky, kteří byli v každé vesnici za odvody a implementaci státní politiky zodpovědní. Předpokladem bylo, že umožnění toho, aby si venkované zvolili své zástupce do Vesnického výboru, povede ke zlepšení situace, protože vesničané vlastně budou dohlížet sami na sebe⁷⁰. Naopak odpůrci přímých voleb argumentovali tím, že vesničané nejsou připraveni na to, aby jim bylo umožněno volit a že přímo volené vesnické výbory se režimu vymknou z rukou a stát nad děním v těchto vesnicích naprosto ztratí kontrolu⁷¹.

Důležité je také zdůraznit, že mezi podporovatele myšlenky přímo volené vesnické samosprávy patřilo především Všečínské shromáždění lidových zástupců, v podstatě obdoba národního parlamentu, a následně Ministerstvo práce a sociálních věcí (MSV), zatímco největší odpor vznikal v regionech mezi místními funkcionáři, kteří zavádění volených výborů vnímali jako bezprostřední ohrožení své pozice na venkově. Tento rozpor mezi centrem a regiony v přístupu k vesnické samosprávě je patrný dodnes a významně tvaruje

---

68 NIOU, Emerson, op. cit., s.3;

O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s. 472

O'BRIEN, Kevin J. Implementing Political Reform in China's Villages. *Australian Journal of Chinese Affairs*. July 1994, č. 32, s.39-40

69 SCHUBERT, Gunter. Village Elections in the PRC: A Trojan Horse of Democracy?. *Project Discussion Paper No. 19/2002* [online]. Duisburg: University Duisburg, 2002 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-5276/dpr19.pdf> , s.20

70 KELLIHER, Daniel, op.cit., s.67-75

71 tamtéž, s.78-84

podobu, kterou dnes samospráva na venkově má⁷².

Z počátku však ani vedení v Pekingu nebylo ohledně vesnických výborů jednotné. K prosazení prováděcího zákona, který by navazoval na zakotvení výborů v Ústavě, bylo potřeba tři let, během nichž došlo k více než třiceti revizím předloženého návrhu zákona, třikrát kvůli zákonu zasedal Stálý výbor Všečínského shromáždění lidových zástupců (VSLZ), konala se také jedna celostátní konference a Pcheng Čen pronesl k zákonu sedm projevů.⁷³

I když proti návrhu zákona byla většina Stálého výboru a částečně i premiér Čao C'-jang⁷⁴, nakonec se jej podařilo schválit. Byl však označen jako prozatímní, což byl ústupek stále silné opozici⁷⁵. V platnost vstoupil 24. listopadu 1987.

Ústavní zákon o vesnických výborech ČLR z roku 1987 představoval první pokus o bližší právní zakotvení vesnických výborů a role, které by měly tyto instituce na venkově hrát. Z 21 článků zákona se pouze jeden věnoval tomu nejdůležitějšímu – volebním pravidlům. To odráželo obavy řady představitelů z toho, že masová participace venkovanů, kterou by mohly volby vyvolat, způsobí více problémů než užítku. Klíčové tak byly především institucionální pravomoci vesnických výborů.⁷⁶

Ty stanovoval zákon poměrně jasně – vesnické výbory měly být „primárními lidovými samosprávnými organizacemi“, v rámci nichž vesničané spravují vlastní i veřejné záležitosti, zajišťují veřejné služby, vzdělávají se, zajišťují pořádek a artikulují své požadavky směrem ke státním institucím (především Lidovým vládám) (článek 2). Pod pravomoci Výboru spadalo také rozhodování o obecní půdě a její alokaci (článek 4) a seznamování obyvatel vesnice se zákony, dohled nad jejich dodržováním a také ochrana práv vesničanů (článek 5). Výbory měly být financovány z výnosů místních podniků nebo z peněz obyvatel vesnice (článek 17)⁷⁷. Vesnické výbory měly mít mezi 3-7 členy (včetně předsedy výboru [dále jej označujeme jako starostu] a jeho zástupce). Volby do nich se podle zákona konaly jednou za 3 roky. Nebyl kladen požadavek stranické příslušnosti kandidátů, zvoleni tedy mohli být i nečlenové komunistické strany. Pasivní volební právo připadalo všem občanům vesnice starším 18 let (článek 9).⁷⁸

72 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s. 478-484

73 BAO GANG, He, op. cit., s.24

74 NIOU, Emerson, op. cit., s.4

75 BAO GANG, He, op. cit., s.24

76 TAN, Qingshan, op. cit., s.5-6

77 Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China (For Trial Implementation). *Civillaw.com* [online]. 2008-10-31 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=41476>

78 Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China (For Trial Implementation), op.cit.

Co se voleb týče, zákon se omezoval v podstatě jen na výše zmíněná ustanovení a například vůbec neupravoval proces nominace kandidátů, nestanovoval jejich minimální počet (umožňoval tedy nesoutěživé volby pouze s jedním kandidátem na jeden obsazovaný post), ani nestanovoval povinnost tajné volby⁷⁹.

Vzhledem k tomu, že právě konkrétní pravidla voleb pro jednotlivé obce se podle zákona měla tvořit na úrovni každé jednotlivé provincie (nebo níže), podoba volebních pravidel v každé vesnici závisela na rozhodnutí místních kádřů. To umožňovalo v řadě oblastí pokračovat v praxi "dvou cedulek na jedněch dveřích", případně měli místní tajemníci volnou ruku při výběru svých favoritů a jejich prosazení na post starostů skrze spíše symbolicky pořádané volby.

Vesnické výbory tedy na čínském venkově fungovaly od počátku 80. let, kdy nahradily nepotřebné lidové komuny. V roce 1987 jejich pravomoci specifikoval prozatímní ústavní zákon a naznačil tak roli, kterou by měly tyto instituce hrát. Jednalo se především o řízení každodenních záležitostí obce a rozhodování o obecní půdě. Zavádění klíčového aspektu zákona, tedy přímých voleb členů Výborů, však postupovalo pomalu. Zejména události léta roku 1989 a rozehnaní protestů na Náměstí Nebeského klidu věci značně zkomplikovaly. Konzervativní kádry stále tlačili na zrušení prozatímního zákona. V jejich očích byly výbory a vesnické volby příliš odvážné a předčasné. Představa, že by ve vesnicích kromě místních tajemníků spolurozhodovali také volení starostové byla pro ně často nepřijatelná. Také proto se první volby do vesnických výborů měly zpočátku konat pouze ve vybraných "bezpečných" oblastech, kde nebyly vztahy mezi vesničany a místními funkcionáři příliš napjaté. Režim tehdy nebyl ochoten riskovat. Teprve na začátku 90. let, po některých pozitivních výsledcích těchto "testovacích" voleb, ale především poté, co vesnickým volbám nakloněné křídlo získalo souhlas nejvyššího vedení, došlo k masovějšímu rozšíření přímo volených vesnických výborů. Předpokládalo se, že budou postupně zavedeny po celé zemi.⁸⁰

3.3 Zavádění přímých voleb

V této době vlastně vzniká fenomén tzv. vesnických voleb, který bude jedním z klíčových témat této práce. Termínu tzv. *village elections* se začalo v západní odborné literatuře používat právě k označení přímých voleb do vesnických výborů vyžadovaných Ústavním zákonem. S tím, jak byly vesnické volby zaváděny do stále většího souboru vesnic, rostl zájem o ně mezi

---

79 BAO GANG, He, op. cit., s.28, 31

80 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s 475-478

sinology a politickými vědci zkoumajícími vývoj v Číně. Důvod zájmu byl zřejmý – na čínském venkově se přímé volby v podstatě nikdy předtím nekonaly s výjimkou voleb do místních Shromáždění lidových zástupců, které jsou však spíš formalistním hlasováním pod taktovkou Komunistické strany. Nyní měli čínští rolníci poprvé možnost hlasováním přímo ovlivnit správu své vlastní obce. To byla záležitost v Číně nevídaná.

Ani poté, co zavádění vesnických voleb dostalo zelenou od nejvyšších představitelů režimu, však nebylo zdaleka jasné, zda a jak moc se podaří venkovany do sestavování vesnických výborů zapojit. Důležitou roli v tomto ohledu hrál vytrvalý tlak Ministerstva práce a sociálních věcí (MSV) na to, aby zákon byl skutečně přijímán ve všech regionech Číny. Získat podporu pro myšlenku přímo volené vesnické samosprávy se MSV snažilo také skrze zahraniční instituce. V roce 1989 MSV založilo Výzkumnou společnost pro správu na místní úrovni (Research Society of Basic-Level Governance), která krátce na to získala grant americké Fordovy nadace. V 90. letech se kromě Fordovy nadace ke spolupráci s MSV zavázaly také další výzkumné instituce jako např. Carter Center, Asia Foundation a International Republican Institute. Příliv zahraničních peněz i výzkumníků, kteří zde začali provádět terénní průzkumy, přinesl fenoménu vesnických voleb značnou mezinárodní pozornost a články zabývající se vesnickými výbory a jejich rolí na čínském venkově se začaly objevovat v časopisech jako *China Quarterly* nebo *Asian Survey*.⁸¹

Díky spolupráci MSV se zahraničními institucemi a díky pozornosti, které se tak vesnickým volbám dostalo, se o problematiku místní samosprávy začali více zajímat i výše postavení představitelé režimu. Například v roce 1998 na své inspekční cestě do An-chuej vyzdvihoval generální tajemník Ťiang Ce-min vesnické výbory jako jeden z velkých „vynálezů“ čínského rolnictva. Zároveň taky na adresu vesnické samosprávy prohlásil, že představuje způsob, jak navrátit rolníkům hlavní slovo na venkově a zajistit dlouhodobou prosperitu a bezpečnost.⁸²

Pravděpodobně právě tento zvýšený zájem o vesnické volby umožnil, že se pravidla obsazování vesnických výborů na čínském venkově skutečně postupně měnila. Proces to byl pozvolný a často obtížný. Částečně také díky obstrukcím a nejasnému postoji Organizačního výboru Komunistické strany.

Vzhledem k tomu, že právě Organizační výbor řeší kádrové otázky a je zodpovědný za povyšování nebo sankcionování kádrů, byl jeho nejasný postoj k otázce implementace

---

81 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op.cit., s. 483-484

82 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI., op.cit., s. 483-484

PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN. The Meaning of China's Village Elections. *The China Quarterly*. 2000, č. 162, s. 490-512. Dostupné z DOI: 10.1017/S0305741000008225, s. 510

KELLIHER, Daniel, op.cit., s.75-78

Ústavního zákona o vesnických výborech důvodem, proč řada místních kádřů se zaváděním vesnických voleb váhala nebo je zaváděla tak, aby jejich výsledky měla plně pod kontrolou. Organizační výbor totiž žádným způsobem neodměňoval kádry, kteří ve svých oblastech zaváděli otevřené a soutěživé volby (více kandidátů než míst) do vesnických výborů. Prosazování vesnické samosprávy tak bylo „přinejmenším zbytečné, v horším případě nebezpečné pro jejich kariéru.“⁸³

Nejasná podpora vesnické samosprávy pravděpodobně napomohla tomu, že její zavádění bylo a do dnešní doby je nesystematické a do značné míry se liší v jednotlivých čínských regionech. Průkopnické oblasti na jihovýchodě Číny jako například Fu-t'ien již v polovině 90. let experimentovaly s volbami, které vyžadovaly tajnou volbu, nominaci kandidátů přímo vesničany a v případě jejich velkého počtu také svého druhu "primárky"⁸⁴. Také Provincie Liao-ning, Che-nan, Chu-nan, Šan-tung a Che-pej v této době zavedly pro všechny volby na svém území požadavek více kandidátů než obsazovaných postů (požadavek volební soutěže)⁸⁵. MSV tento trend podporovalo a v roce 1995 vydalo vyhlášku, v níž doporučovalo konání soutěživých voleb po celé zemi⁸⁶.

I přes tyto úspěchy samosprávě čínských vesnic minimálně do poloviny 90. let jasně dominovala Komunistická strana a volby vesnických výborů ve většině oblastí zůstávaly pouze mechanismem potvrzování předem připravených rozhodnutí stranických kádřů. Malý význam vesnických voleb v té době potvrzuje studie Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 1992 – z 306 vesnic v okrese Tchung-sien, provincii Če-t'iang, se pouze ve 40 konaly soutěživé volby.⁸⁷ Ve zbylých 266 bylo buď uskutečněno hlasování bez možnosti volby a nebo byli členové vesnických výborů přímo dosazeni. Druhou jmenovanou praxi potvrzuje také Pierre Landry, který tvrdí, že v tomto období byl „výběr vesnických funkcionářů uskutečňován většinou skrze přímé jmenování postavené na zájmech a potřebách příslušné střediskové obce.“⁸⁸

3.4 Dokončení institucionalizace

V roce 1998 došlo k přijetí novely Ústavního zákona o vesnických výborech, která tentokrát již byla definitivní verzí. Také díky silnější pozici zastánců vesnické samosprávy a uznání, které se projektu dostalo na nejvyšší úrovni, byla díkce nového zákona v otázkách podoby

83 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s. 478-481

84 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s. 478-481

85 NIOU, Emerson, op. cit., s.10

86 BAOGANG, He, op. cit., s.7-8

87 Citováno podle NIOU, Emerson, op. cit., s.11

88 LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit., s. 228

přímých voleb mnohem odvážnější. Zatímco dokument z roku 1987 stanovoval pouze povinnost přímé volby Výborů v tříletých intervalech, novela zmiňovala podmínku tajné volby, konání soutěživých voleb a přímé nominace kandidátů samotnými vesničany. Zákon také stanovoval podmínku použití volebních kabin ke garantování skutečné anonymity hlasování.⁸⁹

Částečně se proměnilo také postavení samotných vesnických výborů. Zákon je nově vyvazoval z přímé závislosti na Lidové vládě ve střediskové obci a stanovoval, že středisková obec nesmí do činnosti Výboru zasahovat (článek 4)⁹⁰.

Krokem trochu opačným směrem však bylo explicitní potvrzení principu vedoucí úlohy Komunistické strany v rámci systému vesnické samosprávy. Zmínkou v článku 3 zákona se tak místní buňka Komunistické strany stala nedílnou součástí systému vesnické samosprávy⁹¹. Tento krok byl však pochopitelný vzhledem k odporu, na který zavádění vesnických voleb na venkově naráželo. Zakotvení vůdčí role Komunistické strany v novele zákona bylo logickým krokem, který měl jednak rozptýlit obavy místních tajemníků z přílišné koncentrace moci v rukou starostů a jednak být pojistkou proti tomu, aby se vesnické výbory vymkly kontrole a začaly sledovat protirežimní politiku⁹².

Zákon z roku 1998 měl důležitý dopad na vesnickou samosprávu ze tří důvodů. Za prvé, zatímco do té doby zákon pouze stanovoval, že do vesnických výborů musí probíhat přímé volby a bylo pouze na rozhodnutí místních funkcionářů, jakým způsobem je ve svém regionu umožní proběhnout, nově bylo nařízeno všem provinciím a regionům konání soutěživých voleb s použitím tajného hlasování.

Za druhé, zatímco doposud mohly být jakkoliv otevřené a soutěživé volby obejity tak, že místní tajemník strany nebo lidová vláda ve střediskové obci jednoduše vytvořily kandidátní listinu, na které byly pouze jimi vybraní favorité, po roce 1998 zákon vyžadoval ve všech vesnických volbách přímé zapojení vesničanů do nominačních procesů.

Za třetí, zákon se konečně zbavil nálepky provizorního dokumentu. To znamenalo, že místní funkcionáři se již nemohli vymlouvat na to, že jejich provincie, okres nebo středisková obec „není připravená“ na zavedení volené vesnické samosprávy⁹³. Přímé volby se nyní musely konat po celé zemi.

---

89 Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/english/government/207279.htm>

90 Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op. cit.

91 Článek 3: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op. cit.

92 Kevin O'Brien popisuje případy příliš silných vesnických výborů, které se vymkly kontrole místních tajemníků. Viz: O'BRIEN, Kevin J., op.cit., s. 57-58

93 Takto obstruovali implementaci vesnických voleb před rokem 1998 v například v provincii Šan-tung, více O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, s. 479

4. Sněm vesnických zástupců

Náš popis venkovské samosprávy by nebyl úplný bez zmínky o vesnických sněmech. Přestože jsme zatím řešili pouze vztah mezi přímo volenými starosty a stranickými tajemníky, systém vesnické samosprávy je ještě o něco složitější. Již zákon z roku 1987 předpokládal, že vesnické výbory mají být primárně zodpovědné obyvatelům vesnice, kteří je volí. Za tím účelem zákon ukládal konání celovesnických sněmů, kterých by se účastnili všichni dospělí obyvatelé vesnice. Tyto sněmy měly v podstatě dozírat na činnost členů Výborů, kontrolovat jejich práci a dokonce měly možnost členy Výborů odvolat!⁹⁴

Brzy se však ukázalo, že realizace celovesnických sněmů je ještě složitější než zavedení samotných vesnických výborů. Protože vesnické výbory často sloužily jen jako přívěšek místních stranických vůdců a pobočková kancelář lidové vlády v nejbližším městě nebo správní obci, nebylo svolávání celovesnických sněmů, které by se mohly vyjadřovat k práci těchto loutkových organizací, příliš žádoucí a tedy ani běžné. A pokud svolávány byly, jejich reálná akceschopnost byla dále omezena přílišnou lidnatostí některých vesnic nebo jejich geografickou rozlehlostí. Ukázalo se, že svolávat sněm několika tisíc lidí nebo nutit na sněm cestovat rolníky z odlehlých a často špatně dostupných farem, je nepraktické⁹⁵.

Proto v polovině 90. let, kdy se na čínském venkově naplno rozbíhalo zavádění vesnické samosprávy, začali úředníci Ministerstva práce a sociálních věcí experimentovat s použitím tzv. sněmů vesnických zástupců (Village Representatives Assemblies). Jednalo se zjednodušeně o zúžení původního celovesnického sněmu na shromáždění vybraných zástupců rolníků. Sněmy vesnických zástupců byly doporučovány v oběžníku ministerstva z roku 1990 a během 90. let se začaly postupně objevovat v řadě vesnic. Přestože Oi a Rozelle tvrdí, že již v polovině 90. let většina vesnic začala využívat sněmů vesnických zástupců místo svolávání všech občanů, není zřejmé, jaký konkrétní dopad na vesnickou samosprávu tato změněná praxe měla⁹⁶.

Je zřejmé, že existence a praktické fungování jak vesnických sněmů, tak nověji sněmů vesnických zástupců je bytostně propojena s mírou participace, kterou jsou místní funkcionáři ochotní dané vesnici poskytnout. Oi a Rozelle popisují případ vesnice, kde bylo zasedání sněmu využito k rozhodnutí o založení továrny v obci. Sněm dokonce hlasoval také o šéfovi

---

94 Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China (For Trial Implementation), op.cit.

95 BAO GANG, He, op.cit., s. 87-88

96 OI, Jean C. a Scott ROZELLE. Elections and Power: The Locus of Decision-Making in Chinese Villages. *The China Quarterly*. 2000, č. 162, s. 513-539. Dostupné z DOI: 10.1017/S0305741000008237, s.515-517

závodu. Zároveň však dodávají, že není vůbec zřejmé, nakolik se jedná o modelovou situaci nebo zda jde spíše o výjimku z pravidla. Není navíc možné rozlišit, zda rozhodnutí o založení továrny bylo přijato jinde a zda vesničané vlastně jen formálně neodhlasovali předem hotovou a jasnou věc⁹⁷.

Hlavní nevýhodou sněmů bylo a je to, že na rozdíl od vesnických výborů, které jsou permanentně fungujícími samosprávnými institucemi, shromáždění rolníků nebo jejich zástupců je svoláváno pouze několikrát do roka. To způsobuje, že vesničané mají jen velmi malé povědomí o skutečném významu takových zasedání⁹⁸.

V roce 1998 novela zákona potvrdila zavedenou praxi a konstatovala možnost zřízení sněmů vesnických zástupců, přičemž zákon požadoval, aby jeden zástupce připadal vždy na 5-15 rodin (článek 21). Zajímavější však bylo to, že v zákoně bylo mnohem detailněji rozvedeno, jakým způsobem by měla fungovat dozorčí role vesnických shromáždění. Blíže se tomu budeme věnovat v následující kapitole⁹⁹.

Možná i díky tomuto vyjasnění role vesnických sněmů a částečnému posílení jejich pozice došlo zejména po roce 2000 k většímu rozšíření akceschopných a fungujících sněmů vesnických zástupců. V celostátním ministerském průzkumu z let 2001-2002 dokonce dvě třetiny respondentů prohlásily, že celovesnické sněmy případně sněmy vesnických zástupců hrají v jejich vesnici klíčovou roli.¹⁰⁰

Tento optimistický pohled však trochu kazí skutečnost, že zákon vůbec blíže nestanovuje způsob, jakým mají být sněmy vesnických zástupců volené. Zatímco tedy dříve v případě svolávání shromáždění všech obyvatel obce bylo zřejmé, že pozvání musí být všichni, zúžením na vybrané zástupce domácností vyvstává otázka, kdo vlastně tito zástupci jsou. Z průzkumů vyplývá, že každá vesnice zástupce vesničanů vybírá jinak. Některá nařízení střediskových obcí nebo okresů předpokládají, že zástupci mají být přímo voleni rolníky, jiná zmiňují možnosti "doporučení" a de facto jmenování zástupců¹⁰¹.

Navíc se zdá, že řada Sněmů má dvojí druh členství. Jednak jsou to zástupci přímo volení nebo nějakým způsobem nominovaní a dosazení vesničany, jednak jsou to zástupci jejichž místo ve Sněmu vzniká *automaticky* díky členství v jiné organizaci. Tak například bývá běžné, že všichni členové vesnického výboru jsou zároveň členy sněmu, stejně jako lidé, kteří byli z dané vesnice zvoleni do Shromáždění lidových zástupců ve střediskové obci. V neposlední

---

97 OI, Jean C. a Scott ROZELLE, op.cit., s. 519

98 BAO GANG, He, op.cit., s. 89

99 Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op. cit.

100 BAO GANG, He, op.cit., s. 89, 95

101 tamtéž, s. 89-91

řadě členství ve sněmu zástupců běžně automaticky náleží členům místní sekce Komunistické strany a jejímu tajemníkovi¹⁰². Není jasné, zda i tito "automatictí" členové Sněmu vesnických zástupců mají právo hlasovat nebo zda jsou pouze přisedícími.

Role vesnických sněmů a sněmů vesnických zástupců není zatím příliš probádaná a ještě méně je popsáno, jak se tyto instituce vyvíjely po roce 1998. Lze však předpokládat, že jejich formálně stanovená role "vesnických parlamentů", které by měly mít první a poslední slovo při rozhodování vesnické samosprávy, nebude ve skutečnosti zdaleka tak významná.

---

¹⁰²OI, Jean C. a Scott ROZELLE, op.cit., s. 519

5. Ústavní zákon o vesnických výborech 1998

Rok 1998 byl přelomový pro vývoj vesnické samosprávy ze dvou důvodů. Prvním bylo to, že se vesnické výbory a celý systém na ně navazující vesnické samosprávy po více než 10 letech vymanily z kategorie experimentu centrální vlády a jejích ministerstev. Zákon o vesnických výborech byl konečně standardním základním zákonem země platným pro všechny oblasti Číny. Jen na okraj, to byl podstatný rozdíl oproti systému lidových komun, který navzdory svému více než 20letému fungování byl oficiálně zakotven v právním systému země až v roce 1975, tedy na samém sklonku své existence¹⁰³.

Celostátní působnost zákona o vesnických výborech nám navíc po roce 1998 umožňuje zkoumat fungování vesnické samosprávy v celé zemi, nikoliv pouze ve vybraných regionech. Druhým důvodem důležitosti roku 1998 je samotná podoba nového zákona, která výrazně zpřesňuje podmínky konání vesnických voleb a stanovuje jejich minimální kvalitu.

V této souvislosti si čtenář může položit otázku – Proč vlastně režim podporoval konání otevřených a soutěživých vesnických voleb? Nebylo pro něj výhodnější, aby volby byly jen formalistním hlasováním bez většího významu a aby vesnici nadále kontrolovali místní tajemníci?

Odpověď na tuto otázku se nehledá lehce, protože v tomto směru prakticky nemáme žádné věrohodné informace. O motivech režimu se tak lze pouze dohadovat. Je však pravděpodobné, že důvody byly podobné těm, které zaznívaly již v roce 1987 při přijímání prozatímní verze zákona. Režim se snažil umožnit větší participaci rolníkům tak, aby si sami ze svého středu mohli zvolit zástupce, kterým budou věřit. Tito zástupci pak měli být mnohem efektivnějšími spojenci místních lidových vlád a stranických tajemníků v jednotlivých vesnicích při vykonávání klíčových státních politik – odvodu části sklizně, výběru daní a dodržování politiky porodnosti¹⁰⁴.

Protože od roku 1998 nedošlo k žádným dalším právním úpravám postavení a fungování vesnické samosprávy, umožňuje nám analýza Ústavního zákona o vesnických výborech udělat si obrázek o tom, jak by samospráva čínských vesnic měla v současnosti (za ideálních podmínek) vypadat.

Nejprve se budeme věnovat tomu, jak zákon vymezuje pravomoci jednotlivých aktérů samosprávy, poté popíšeme pravidla pro přímou volbu vesnických výborů.

103 ZHONG, Yang. *Local government and politics in China: challenges from below*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, c2003, 229 str. ISBN 07-656-1117-1. , s.43

104 KELLIHER, Daniel, op.cit.

Zdůrazněme, že zákon je platný celostátně a že aspekty vesnické samosprávy a voleb, které nejsou součástí zákona, jsou stanovovány (v souladu s principy zákona) vyhláškami na úrovni provincie nebo nižších administrativních jednotek.

V současnosti v rámci vesnické samosprávy fungují tři hlavní aktéři:

- Vesnický výbor
- výbor/sekce Komunistické strany ČLR
- Sněm vesnických zástupců případně celovesnický sněm

5.1 Vesnický výbor

Role – vykonavatel

Vesnický výbor je klíčovým orgánem vesnické samosprávy. Podle zákona by měl být hlavním rozhodovacím orgánem ve vesnici; orgánem, který přímo spolupracuje s Lidovou vládou střediskové obce nebo městysu a pomáhá jí při implementaci státem nařízených politik (např. dohled nad dodržováním politiky omezování porodnosti nebo pomoc při výběru daní). Zároveň Výbor sám rozhoduje a povoluje zřizování nových podniků ve vesnici a má hlavní slovo při využívání a alokaci obecní půdy.

Vesnický výbor spolupracuje se Sněmem vesnických zástupců, kterému se formálně zodpovídá. Výbor má pravomoc Sněm svolat a předsedat mu. Rozhodnutí týkající se finančních záležitostí, výběru prostředků pro státní správu, činnosti místních podniků nebo dalších podstatných záležitostí musí být konzultovány a odsouhlaseny Sněmem dříve než Výbor přijme v těchto věcech rozhodnutí¹⁰⁵.

Zjednodušeně řečeno, v systému vesnické samosprávy hraje Výbor roli výkonného orgánu, který by měl podle zákona být zodpovědný za správu velké části běžné agendy obce.

Změna postavení Vesnického výboru 1987-1998

Z institucionálního hlediska se postavení výborů v systému vesnické samosprávy příliš nezměnilo. Porovnááme-li roli výborů v zákoně z roku 1987 s jejich postavením v rámci novely z roku 1998, jedinou podstatnou změnou je jejich vyvázání z přímého dozoru ze strany lidové vlády střediskové obce. Zatímco původní zákon stanovil, že lidová vláda střediskové

---

¹⁰⁵Článek 18,19: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op.cit.

obce „poskytuje vedení a podporu“ vesnickým výborům¹⁰⁶, novela již jasně stanovuje, že vláda „nezasahuje do záležitostí, které podle zákona spadají do pravomoci výborů“¹⁰⁷ Tato změna znamená dílčí posílení nezávislosti vesnických výborů.

Klíčová ustanovení Ústavního zákona z roku 1998 týkající se Vesnického výboru:

Článek 2: „Vesnický výbor je primární masovou organizací samosprávy“ na venkově, která umožňuje vesničanům „spravovat vlastní záležitosti.“ Vesnický výbor by měl „spravovat veřejné záležitosti a otázky sociálního zabezpečení vesnice, pomáhat se zajištěním veřejného pořádku a artikulovat názory a požadavky vesničanů.“

Článek 4: Lidová vláda střediskové obce nebo městysu „vede, podporuje a pomáhá Vesnickým výborům v jejich činnosti, ale nezasahuje do záležitostí, které podle zákona spadají do pravomoci výborů“. Vesnické výbory „asistují“ Lidové vládě střediskové obce nebo městysu „ve výkonu její činnosti“.

Článek 9: Vesnický výbor je složen ze 3 až 7 členů, včetně předsedy Výboru (starosty) a jeho zástupce nebo zástupců. Členové Výboru „nejsou zproštěni povinnosti pracovat, ale může jim být poskytnuta odpovídající podpora, pokud je to nezbytné.“

Článek 5: Vesnické výbory pomáhají při zakládání podniků a dalších ekonomických subjektů ve vesnici. Výbory také „vyřizují záležitosti týkající se půdy a ostatního majetku kolektivně vlastněného rolníky ve vesnici.“

Článek 22: Výbor by měl dodržovat zásadu „otevřené správy vesnických záležitostí“ a jako takový publikovat bez prodlení důležité záležitosti, z nichž „finanční záležitosti by měly být zveřejňovány alespoň každých šest měsíců.“

Článek 25: Vesnické výbory mohou zakládat podvýbory pro řešení důležitých otázek jako je například urovnávání sporů mezi občany, veřejná bezpečnost a pořádek nebo veřejné zdraví.

Článek 27: „Členové vládních ministerstev, veřejných organizací, jednotek ozbrojených sil a podniků a institucí vlastněných lidem, které se nacházejí na venkově, nesmějí vstoupit do vesnických výborů. Členové kolektivně vlastněných subjektů, které nejsou řízeny vesničany, by neměli vstupovat do vesnických výborů.“

---

106 Článek 3: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China (For Trial Implementation), op.cit.

107 Článek 4: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op.cit.

5.2 Vesnický sněm/ Sněm vesnických zástupců

Role – kontrolor

Dikce zákona stále počítá především s pořádáním celovesnických sněmů, i když ve skutečnosti bývá dnes spíše využíváno sněmů vesnických zástupců (viz kapitola 4). Ty jsou zákonem zmiňovány jen okrajově. Protože je však úloha celovesnických sněmů a sněmů vesnických zástupců de facto identická, platí veškerá ustanovení zákona pro obě instituce.

Klíčovou rolí sněmů je jejich dozorčí funkce. Mezi nejdůležitější pravomoci patří možnost odvolat členy Vesnického výboru, včetně starosty.

Klíčová ustanovení Ústavního zákona z roku 1998 týkající se Sněmu vesnických zástupců:

Článek 17: Vesnického sněmu se účastní všichni obyvatelé starší 18 let. Shromáždění je usnášení schopné, pokud se jej účastní více než polovina vesničanů nebo alespoň zástupci dvou třetin domácností ve vesnici. Každé rozhodnutí by mělo být přijato prostou většinou přítomných.

Článek 21: Ve vesnici velkým počtem obyvatel nebo s obyvatelstvem roztroušeným, „jsou zvoleni vesničtí zástupci.“ [tedy Sněm vesnických zástupců]

Článek 18: Vesnický výbor je „se zodpovídá vesnickému sněmu[nebo Sněmu zástupců] a podává mu zprávu o své činnosti.“ Vesnický sněm diskutuje jednou ročně o práci Vesnického výboru a „hodnotí jeho výsledky.“

Sněm je svoláván Vesnickým výborem, případně na základě návrhu 10% obyvatel obce.

Článek 16: Skupina tvořená alespoň jednou pětinou všech obyvatel vesnice, kteří mají volební právo v dané vesnici, může navrhnout odvolání člena nebo členů Vesnického výboru. V takovém případě Vesnický výbor „svolá bez odkladu“ Vesnický sněm/Sněm vesnických zástupců, na němž se o návrhu bude hlasovat. Rozhodnutí o odvolání člena Výboru je platné, pokud pro něj hlasuje „prostá většina vesničanů, kteří mají právo volit.“

Článek 19: Vybrané záležitosti musí Vesnický výbor postoupit Sněmu k diskuzi a odsouhlasení předtím, než se jimi může zabývat. Jsou to například záležitosti

- rozhodnutí o shromáždování prostředků pro Radu střediskové obce/městysu nebo o podílu prostředků získaných vesnicí, které jí mohou být zpětně využity
- použití prostředků získaných kolektivními podniky ve vesnici
- rozhodnutí o projektech kolektivních podniků ve vesnici nebo

- návrhy na vyčlenění prostředků pro správu škol, stavbu silnic a správu dalších veřejných záležitostí obce

Možnost odvolání člena Výboru

Jedná se asi o nejzajímavější pravomoc celovesnického sněmu/Sněmu vesnických zástupců. Upravuje ji článek 16 (viz výše). Proces odvolávání člena Vesnického výboru je pochopitelně obtížnou a bolestivou záležitostí, v níž se řada procesů může znenadání vymknout kontrole. Asi nejproblematictější je skutečnost, že svolat Sněm vesnických zástupců, který o záležitosti rozhoduje, musí samotný Výbor. Pokud se tedy členové Výboru navzájem kryjí, je možné, že Sněm vůbec nebude svolán. V takovém případě do hry vstupuje Lidová vláda střediskové obce. Ta by v případě, že Výbor do měsíce nesvolá Sněm vesnických zástupců, měla intervenovat ve prospěch vesničanů.¹⁰⁸

Takový postup je samozřejmě krajně nejistý a je pravděpodobné, že jestliže má starosta a další členové Výboru alespoň elementární podporu ze strany střediskové obce, dosažení jejich odvolání může být pro vesničany skutečně tvrdým oříškem.

Přesto k odvolávání členů výborů na čínském venkově dochází. Spolehlivě určit rozsah, v kterém se tak děje, je obtížné, nicméně se zdá, že odvolání člena Vesnického výboru není výjimkou potvrzující pravidlo, ale spíše relevantním fenoménem. Baogang He cituje údaje Ministerstva práce a sociálních věcí, které v roce 2002 udávalo, že odvolání jednoho nebo více členů Vesnického výboru zažilo celkem 4,7% čínských vesnic (tedy asi 30 000 obcí). Hlavním důvodem pro odvolání členů výborů bývá podle statistik korupce¹⁰⁹.

5.3 Komunistická strana

Role – supervizor

Postavení Komunistické strany v rámci vesnické samosprávy nebylo v původním zákoně z roku 1987 nijak specifikováno¹¹⁰. Teoreticky bychom tedy v této době mohli pokládat Vesnický výbor za orgán, který měl finální slovo při rozhodování o záležitostech obce (pomineme-li možnost zásahu ze strany střediskové obce). V praxi tomu tak však samozřejmě

---

¹⁰⁸BAOGANG, He, op.cit., s. 35-36

¹⁰⁹tamtéž, s. 36

¹¹⁰viz Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China (For Trial Implementation), op.cit.

nebylo a novela z roku 1998 pozici Komunistické strany na vesnici vyjasnila. Článek 3 stranu v podstatě staví do role jakéhosi supervizora dění ve vesnici. Mocenský poměr strany a Výboru by měl podle zákona vypadat asi takto – strana je strážcem režimní ideologie a kontroluje, zda politika strany je ve vesnici správně vykonávána. Naproti tomu Vesnický výbor je administrativním tělesem, které se stará o běžnou, každodenní agendu vesnice¹¹¹.

Článek 3 Ústavního zákona o vesnických výborech každopádně komplikuje jakékoliv možné snahy Vesnického výboru a starosty zaujmout v rámci vesnice, když ne dominantní, tak alespoň asertivnější roli.

Ustanovení Ústavního zákona z roku 1998 týkající se Komunistické strany:

Článek 3: „Primární organizace Komunistické strany Číny na venkově vykonává svou činnost v souladu s Ústavou Komunistické strany Číny a hraje roli vedoucího jádra.“ Komunistická strana „podporuje vesničany a zajišťuje, že vykonávají samosprávu a přímo praktikují svá demokratická práva.“

5.4 Shrnutí

Systém vesnické samosprávy tvoří trojice klíčových institucí – Vesnický výbor, výbor Komunistické strany a Sněm vesnických zástupců. Podle zákona by mocenské rozložení sil mělo v rámci samosprávy vypadat následovně. Konečné slovo týkající se jakýchkoliv rozhodnutí učiněných v rámci vesnické samosprávy by měl mít celovesnický sněm, případně místo něj zformovaný Sněm vesnických zástupců. Sněm by měl dohlížet na práci Výboru, spolupodílet se na některých jeho rozhodnutích a v případě špatného fungování ho mít možnost odvolat. Vesnický výbor by měl hrát roli praktického vykonavatele vůle občanů vesnice, starat se o dodržování zákonů a řídit běžnou administrativu. V pozadí by pak měl stát místní stranický tajemník, jehož rolí by nemělo být rozhodování o konkrétních záležitostech a problémech, ale pouze podpora rolníků a dohled nad tím, že jejich samosprávná činnost neporušuje státní politiku a nezpochybňuje vedoucí úlohu strany.

Zákon tedy předpokládá mocenskou hierarchii Sněm-Výbor-strana. To, že skutečnost vypadá v řadě případů zcela obráceně (tajemník má největší moc a vesnický sněm nejmenší) svědčí o mezerách v implementaci Ústavního zákona, ale i o samotných limitech jakýchkoliv pokusů o

---

¹¹¹LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit., s.231

vesnickou samosprávu v prostředí autoritářského režimu.

5.5 Vesnické volby

Pravidla týkající se voleb do Sněmu vesnických zástupců:

Jak již bylo zmíněno, zákon počítal původně s organizací celovesnických sněmů, kterých by se účastnili všichni obyvatelé. V praxi však dochází spíše k vytváření Sněmů vesnických zástupců, s kterými zákon počítá pouze omezeně.

Článek 17: „Vesnický sněm se skládá z obyvatel vesnice starších 18 let.“

Článek 21: „Ve vesnici s velkým počtem obyvatel nebo s obyvatelstvem územně roztroušeným mohou být zvoleni vesničtí zástupci. Vesnický výbor svolává Sněm vesnických zástupců, aby jménem celovesnického sněmu diskutoval a rozhodoval o důležitých záležitostech vesnice. Jeden zástupce je zvolen za každých 5 až 15 domácností.“

Je zjevné, že pokud je ve vesnici založen Sněm vesnických zástupců, nechává zákon většinu pravidel, jak takový sněm zvolit, na místních nařízeních případně vyhláškách. Praktická úskalí takového postupu jsme popsali výše.

Pravidla týkající se voleb do vesnických výborů:

Článek 11: Předseda, místopředseda (místopředsedové) a členové vesnických výborů „jsou voleni přímo vesničany. Žádná organizace ani jednotlivec nesmí dosadit, jmenovat nebo vyměnit jakéhokoli člena Vesnického výboru.“ Funkční období Výboru jsou 3 roky.

Článek 12: Všichni obyvatelé vesnice, kteří dosáhli věku 18 let mají právo volit a být voleni do vesnických výborů.

Článek 13: Volby do vesnických výborů jsou zaštiťovány volební komisí. Členové komise jsou voleni celovesnickým sněmem nebo Sněmem vesnických zástupců.

Článek 14: Obyvatelé vesnice, kteří mají právo zde volit, „nominují své kandidáty přímo. Počet kandidátů musí být větší než počet obsazovaných postů.“

Volby jsou platné, pokud „více než polovina obyvatel vesnice, kteří mají právo volit, odevzdá své hlasy. Kandidát je zvolen, pouze pokud získá více než polovinu odevzdaných hlasů.“

Volby se konají „tajným hlasováním a s pomocí otevřeného sčítání hlasů. Výsledek voleb je oznámen na místě. Během voleb jsou instalovány kabinky, v které voličům umožňují odevzdat hlas v soukromí.“

Článek 15: Pokud je kdokoliv zvolen pomocí „hrozeb, úplatků, paděláním hlasů nebo jinými nelegitimními způsoby, jeho volba se stává neplatnou.“

Klíčové aspekty voleb do vesnických výborů:

- podmínka tajné volby a veřejného sčítání hlasů (článek 14)
- pasivní a aktivní volební právo všem obyvatelům na 18 let (článek 12)
- podmínka minimálně 50% volební účasti (článek 14)
- požadavek absolutní většiny hlasů pro získání mandátu (článek 14)
- více než 1 kandidát na 1 obsazovaný mandát (článek 14)
- přímá nominace kandidátů (článek 14)

5.6 Co znamená zákon v praxi?

Je zřejmé, že v autoritářském systému, jakým je současná Čína, zdaleka ne vše, co je napsáno v zákonech a Ústavě, platí i ve skutečnosti. Naopak, Čína se dnes potýká s absolutně nedostatečnou vymahatelností práva a to ve všech oblastech čínské společnosti. Právě to je také jeden z hlavních argumentů těch, kteří namítají, že venkovská samospráva sice na papíře vypadá pěkně, ve skutečnosti však zákon o vesnických výborech bývá obcházen¹¹².

Nakolik se skutečná vesnická samospráva přibližuje tomu, co stanovuje zákon, se budeme věnovat zejména v kapitole 7. Na tomto místě však poznamenejme, že i když pochopitelně existence zákona ještě neimplikuje jeho zavedení a dodržování, je důležitá především proto, že i na venkově vzrůstá právní povědomí místních a tito jsou čím dál tím schopnější se dodržování platných zákonů domáhat¹¹³. Pokud tedy režim sám nezajistí, aby byly vesnické volby konány podle celostátních pravidel a aby výbory a vesnické sněmy měly pravomoci, které jim podle zákona náleží, mohou se o to postarat sami venkované. „Je to právě aktivní účast vesničanů, která mění deklarovaná volební pravidla v závazné normy,“ uvádí Baogang He a dodává, že v roce 1999 během voleb ve více než tisíci vesnic v Šeng-čou příslušná radnice „zaznamenala 1 900 telefonátů, dopisů a osobních návštěv. Zhruba 10% z nich bylo motivováno sháněním informací o volbách, 60% stížnostmi na porušení pravidel volební komise nebo místními tajemníky, 20% stížnostmi na porušení Ústavního zákona ze strany volební komise a 10% stížnostmi na finanční machinace. Dotyční požadovali, aby byla přijata

¹¹²LI, Lianjiang. Driven to Protest: China's Rural Unrest. *Current history*. 2006, roč. 105, č. 692, s. 252-253

¹¹³Viz například: China's Legal Reform at the Crossroads. *Council on Foreign Relations* [online]. March 2006 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/china/chinas-legal-reform-crossroads/p10063>

příslušná opatření ještě než volby skončí.“ V reakci na tak velký tlak občanů funkcionáři skutečně přijali příslušná opatření, která většinu problémů odstranila¹¹⁴.

Ústavní zákon o vesnických výborech je však pro nás důležitý i z jiného důvodu. Ukazuje totiž limity, které je centrální vláda vesnické samosprávě ochotná stanovit. Nejzřejmější jsou velmi volné mantinely pro konání vesnických voleb, z nichž se dá vyčíst, že režim má stále zájem na tom, aby participace místních na správě vlastní obce byla co nejvyšší. Kromě argumentu, který jsme zde již zmiňovali, totiž že participace vesničanů umožní lepší implementaci státní politiky na venkově, se zdá, že svojí úlohu sehrává i exponenciálně narůstající korupce a klientelismus, které Čínu v současnosti sužují¹¹⁵.

Zároveň je jasné, že režim nechce ztratit kontrolu nad děním ve vesnici a že samosprávu je ochoten umožnit pouze v mezích, které neohrožují vedoucí roli Komunistické strany na venkově (článek 3).

Už tedy samotná dikce zákona vytváří očividný rozpor – na jednu stranu zákon předpokládá podmínky umožňující vykonávat samosprávu, na stranu druhou účinně limituje jakoukoliv nezávislost vesnických výborů. Daniel Kelliher tvrdí, že vesnická samospráva tak může dobře fungovat v případě vykonávání úkolů a povinností, které vesničanům nařizuje stát. Přímou volené vesnické výbory skutečně mohou být mnohem schopnějšími výběřčími daní než neoblíbení místní funkcionáři. Daně se odvádět musí, otázkou je tedy pouze metoda jejich výběru. Co když se však takto zvolené výbory rozhodnou zpochybnit rozhodnutí strany například o postavení nové továrny v obci? V takovém případě není zřejmé, kdo má navrch – zda Vesnický výbor, který ze zákona o takových záležitostech rozhoduje (po poradě se sněmem vesničanů), a nebo místní tajemník strany, protože strana má vedoucí úlohu na venkově. Kelliher dodává, že to připomíná situaci, kdy „si můžete zvolit policistu i výběřčího dané, ale nemůžete si zvolit zákonodárce“¹¹⁶.

Samotné studium dikce Ústavního zákona o vesnických výborech nám o realitě příliš mnoho nepoví. Jednak není zřejmé, zda je zákon vůbec na venkově dodržován, jednak jeho samotné znění vyvolává řadu nejasností. Proto je důležité zhodnotit fungování vesnické samosprávy prostřednictvím informací přímo z terénu. O to se budeme snažit v následujících kapitolách.

114BAOGANG, He, op.cit., s. 84

115Report shows corruption cases on the rise in China. *Deutsche Welle* [online]. 19.1.2012 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: <http://www.dw.de/dw/article/0,,6700737,00.html>

116KELLIHER, Daniel, op.cit., s. 75

6. Zdroje informací o vesnické samosprávě

Než se pustíme do popisu toho, jak vypadá samospráva na čínském venkově dnes, musíme opět zdůraznit to, co již zaznělo v úvodu této práce – to, že čínský venkov je nesmírně geograficky, sociálně i ekonomicky rozmanitá oblast. Protože studujeme Čínu jako celek, nikoliv jen její vybrané oblasti, klademe tím vysoké nároky na zdroje, z nichž budeme čerpat. Je tedy nutné si vyjasnit, nakolik námi používané prameny mohou poskytnout skutečně relevantní a místně nezávislé informace a nakolik je nutné dopředu počítat se zkrácením.

V této práci jsme při popisu fungování samosprávy na čínském venkově odkázáni na dva druhy zdrojů – terénní průzkumy čínských i zahraničních badatelů a oficiální statistiky čínských úřadů (především Ministerstva práce a sociálních věcí). Ani jeden z pramenů však není přímý – údaje většinou přebíráme ze souhrnných monografií nebo článků publikovaných v akademických časopisech.

V následující tabulce je uveden přehled terénních průzkumů, z nichž čerpáme informace v této práci. Podotkněme, že v ní není zahrnuta klíčová monografie Baogang He z roku 2007¹¹⁷. Je tomu tak proto, že přestože se Baogang odkazuje na množství vlastních i cizích průzkumů, rozhovorů s funkcionáři i oficiálních statistik, nijak souhrnně nespecifikuje, kde a kdy přesně proběhly.

Z výčtu jsou zřejmé tři věci – průzkumy se povětšinou konaly před rokem 1998, jejich rozsah byl až na výjimky výrazně omezený (i když každý z autorů tvrdí, že se maximálně snažil o reprezentativnost vzorku) a pokud se podíváme na regiony, kde byly tyto průzkumy uskutečněny, zjistíme, že badatelé v podstatě úplně opomenuli oblasti střední a západní Číny (viz mapka).

To je pochopitelné jednak s ohledem na to, že je nesnadné se do některých oblastí na západě (především do Tibetu) dostat a také na to, že v těchto oblastech žije relativně malý počet lidí. Opomenutí západních regionů však (s ohledem na Fairbankem popisovaný rozdíl mezi venkovem na čínském východě a západě, viz výše) podstatně zkresluje informaci, kterou z průzkumů můžeme získat.

Terénní průzkumy tak totiž v podstatě popisují pouze jeden typ čínského venkova – usedlé rolnické oblasti chanské Číny. Jak vypadá vesnická samospráva v oblastech tibetských, ujgurských nebo oblastech s mongolskou menšinou, v podstatě není známo. Nedostatek informací z těchto oblastí je klíčový nejenom proto, že se jedná o kulturně zcela odlišné regiony, ale především proto, že vztah mezi čínským režimem a jeho etnickými menšinami je

---

¹¹⁷BAOGANG, He, op.cit.

dlouhodobě velmi napjatý. Pokud tedy nemáme informace o tom, zda (a jak?) si i rolníci v okolí Lhasy nebo Urumči mohou volit vlastní vesnické výbory a starosty, postrádáme důležitou část obrázku vesnické samosprávy v Číně.

Lokalita	rok	rozsah	autor
Če-t'iang, S'-čchuan, Chu-pej, Ša-an-si, Šan-tung	1998 a 1995	160 vesnic, 480 respondentů	Jean C. Oi a Scott Rozelle
Che-pej, Chu-nan, An-chuej, Tchien-t'in	1990 a 1996	57 vesnic, 1115 a 1216 respondentů	Melanie Manion
Fu-t'ien	1994 a 1997	???	International Republican Institute
An-chuej, Peking, Fu-t'ien, Che-pej, Ťiang-su, Ťiang-si, Šan-tung	1997	478 vesnic, 8302 respondentů	Kevin J. O'Brien a Lianjiang Li
Fu-t'ien, Chu-nan, Liao-ning, Ťi-lin, Šan-tung, Čchung-čching	1998	55 vesnic	Carter Center
Ťiang-si	1999	20 vesnic, 400 respondentů	Lianjiang Li
Ša-an-si	2000	34 vesnic	John J. Kennedy
Šan-si, Che-pej, Ťiang-si a Fu-t'ien	2001	316 vesnic	Lily L. Tsai
Jün-nan	2004	30 vesnic, 698 respondentů	Pierre Landry
CELKEM		1150 vesnic, 12211 respondentů	

Tabulka 1: Přehled použitých terénních průzkumů

Velmi kusé a obecné informace lze získat o menšinových oblastech z nejrůznějších statistik a průzkumů čínských úřadů. Zde však hrozí zkreslení, které vyplývá ze samé podstaty těchto dokumentů. To může být v podstatě dvojího druhu – jednak úmyslné zkreslení přímo samotnými autory zpráv a statistik a jednak nepřímé zkreslení způsobené tím, že funkcionáři na místní úrovni poskytnou záměrně nepravdivé nebo neúplné informace.

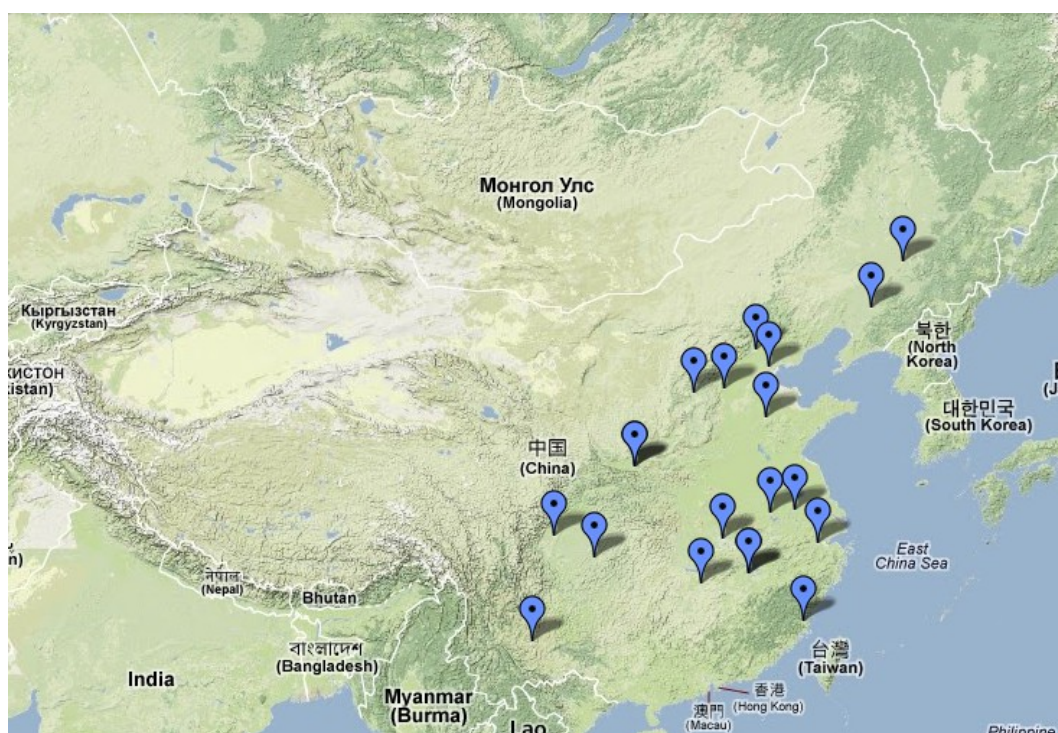
Co se týče rozsahu těchto statistik a průzkumů, byly zaznamenány pokusy o celostátní průzkumy organizované Ministerstvem práce a sociálních věcí. Tyto projekty však byly jen částečně úspěšné především kvůli tomu, že nebylo v kapacitách průzkumníků obsáhnout všech více než půl milionu vesnic¹¹⁸. Přesto jsou některé závěry celostátních průzkumů zajímavé a budeme je zmiňovat na následujících stranách.

¹¹⁸PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit., s. 501

Nechme však na chvíli stranou fakt, že údaje o vesnické samosprávě, které máme k dispozici v podstatě vycházejí jen z jedné, byť dominantní části čínského venkova. Výrazné omezení totiž také vyplývá ze způsobu, jakým jsou jak statistiky, tak především terénní průzkumy prováděny.

Badatelé pořádající terénní průzkumy na čínském venkově totiž v drtivé většině případů nepůsobí jako přímí pozorovatelé popisovaných procesů, ale spíše jako tazatelé, kteří pokládají vybranému vzorku respondentů předem připravené otázky. Přestože většina výzkumníků si dává záležet na tom, aby takový vzorek byl skutečně reprezentativní, nic to

Ilustrace 1: Přehled použitých terénních průzkumů

nemění na skutečnosti, že se (často negramotných nebo málo vzdělaných) rolníků ptají na jejich subjektivní hodnocení událostí, které se často udály před mnoha měsíci. Tento problém je nejvíce zřejmý u hodnocení kvality vesnických voleb – zcela jinak relevantní bude hodnocení voleb, u kterých byli badatelé přítomni jako pozorovatelé, než posouzení vytvořené na základě několika rozhovorů s místními. Ostatně i sami autoři průzkumů někdy přiznávají, že respondenti často poskytují nejednoznačné odpovědi na jednoduché otázky týkající se organizace voleb¹¹⁹.

Při popisu fungování vesnické samosprávy na čínském venkově tedy musíme postupovat obezřetně a mít na paměti, že nám dostupné informace stojí na nepříliš pevných empirických

¹¹⁹LI, Lianjiang. The Empowering Effect of Village Elections in China. *Asian Survey*. 2003, roč. 43, č. 4, s. 648-662. Dostupné z DOI: 10.1525/as.2003.43.4.648, s. 652

základech a že většinou popisují jen určitou část složité a komplexní reality současného čínského venkova.

Další výrazné omezení se týká závěrů, které můžeme z takto nejistých dat vyvodit. Protože studujeme vnitřní fungování jednostranického autoritářského režimu, navíc takového, který v celonárodním měřítku ani nepořádá parlamentní volby, může se často stát, že pozorovaná realita nemusí odpovídat skutečnosti. Většina pozorovaných jevů totiž umožňuje vícero vysvětlení. Nikoho asi nepřekvapí, že vysoká volební účast nemusí být vždy indikátorem kvality volební soutěže (zejména v podmínkách nedemokratického režimu), ale že naopak může svědčit o tom, že se z voleb stal pouhý rituál bez hlubšího významu. Jednoznačné závěry však neplynou ani například ze zjištění, že v určitém regionu je mezi zvolenými starosty malý podíl členů komunistické strany. Za prvé, automaticky předpokládat, že pokud je volební proces férový, rolníci volí proti stranickým kádrům, by bylo zcela jistě chybné. Za druhé, pokud bychom takový předpoklad z jakéhokoliv důvodu učinili, znamená skutečně nízký počet starostů-komunistů, že vesnická samospráva funguje, jak má? Zjistili bychom pak třeba, že v daném regionu mají vesnické výbory jen marginální úlohu a že jim není umožněno plnit svou roli podle zákona. V takových regionech tedy Komunistická strana logicky nemá žádný důvod nominovat své lidi do vesnických voleb a nízký počet komunistů ve výborech je tedy indikátorem nikoliv férovosti vesnických voleb, ale nefunkčnosti a paralýzy vesnické samosprávy.

Výčet podobných nejasností by mohl pokračovat donekonečna. Nejasnostem a zjednodušením se pravděpodobně nevyhneme ani v této práci. Důležité pro autora i čtenáře je však mít stále na paměti, že při hodnocení vesnické samosprávy a vesnických voleb často pozorujeme jablka, která vypadají jako banány.

Na závěr této kapitoly shrňme, že informace o skutečné podobě vesnické samosprávy a voleb v Číně podléhají třem hlavním zkreslením:

- geografickému (máme informace v podstatě jen z chanských oblastí na východě země)
- metodickému (většina dat je shromážděná pomocí rozhovorů s respondenty, nikoliv přímým pozorováním)
- zkreslení způsobenému stanovením chybných proměnných (např. údaje o kvalitě voleb jsou vyvozovány s použitím nesprávných nebo neúplných indikátorů)

Prvním dvěma druhům zkreslení se v této práci nemůžeme vyhnout, protože jsme odkázáni na čerpání informací z prací jiných autorů a není v našich schopnostech uspořádat vlastní terénní průzkum, který by zmíněné nedostatky odstranil.

Třetí typ zkreslení však záleží do značné míry na úsudku autora (jaká data z terénních průzkumů převezme a jaká ne), proto se budeme snažit mu v této práci vyhnout.

7. Cesta k demokracii na venkově?

Na základě našeho dosavadního popisu vývoje vesnické samosprávy v Číně a praxe tzv. vesnických voleb se může jevit jako velmi zvláštní v této souvislosti mluvit o jakékoliv formě demokracie či demokratizace. Ostatně, Čínská lidová republika je jednou ze zbývajících zemí světa, které svým občanům neumožňují ani přímé volby národního parlamentu. Také čínské volby na místní úrovni (do Shromáždění lidových zástupců na úrovni střediskových obcí a okresů) se zatím zdají být pouhým formalistním hlasováním bez hlubšího dopadu¹²⁰.

Mohou být v tomto ohledu vesnické volby výjimkou? V názvu téměř každého druhého článku či textu vztahujícího se k vesnické samosprávě a vesnickým volbám v Číně se v nějaké formě vyskytuje slovo demokracie. Kevin O'Brien mluví o usídlování demokracie v jednostranickém státě, Baogang He svojí knihu nazval "Vesnická demokracie v Číně", John J. Kennedy používá termín "místní demokracie" a Gunter Schubert se ptá, zda vesnické volby mohou být "trojským koněm demokracie"¹²¹.

Podobně mluví i někteří čínští představitelé. Například Ťiang Ce-min vyzdvihoval na celočínském sjezdu KS vesnické volby jako způsob, kterým lze „garantovat právo občanů podílet se na přímé demokracii a spravovat své záležitosti v souladu se zákony.“ Také současný prezident Chu Ťin-tchao zdůraznil v roce 2010, že je třeba „pořádat demokratické volby v souladu se zákony, mít demokratické rozhodovací procesy, demokratickou správu, stejně jako dohled.“¹²²

Mohli bychom to považovat za pouhé rétorické cvičení režimních představitelů, přesto se většina západních badatelů shoduje na tom, že kvalita minimálně vesnických voleb stoupá a že jejich pořádání posiluje reprezentativnost vesnické samosprávy.

Například Baogang He, jeden z klíčových badatelů zabývajících se vesnickými volbami, píše: „Zdá se, že čínský autoritářský stát vytvořil rodící se vesnickou demokracii. Bude toto demokratické "dítko" růst a dospívat až nakonec ovlivní chování svého autoritářského rodiče? Odpověď je kladná a je podložena faktem, že vývoj většiny autoritářských režimů, které zavedly volby na místní úrovni, nakonec vedl k zavedení soutěživých voleb na celonárodní

120YAWEL, Liu. China's Township People's Congress Elections: An Introduction. op.cit., s. 4

121O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op.cit.

BAOGANG, He, op.cit.

KENNEDY, John J. The Face of "Grassroots Democracy" in Rural China: Real Versus Cosmetic Elections. *Asian Survey*. 2002, roč. 42, č. 3, s. 456-482.

SCHUBERT, Gunter, op. cit.

122SCHUBERT, Gunter, op. cit., s. 21

China's tentative steps towards democracy. *The Guardian* [online]. 19.1.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/jan/19/china-barack-obama>

úrovni.¹²³

Má pravdu Baogang a nebo spíše Čcheng Siao-nung, čínský exulant a bývalý poradce premiéra Čao C'-janga, který tvrdí, že "každé volby v Číně jsou manipulovány. Neexistují zde nezmanipulované volby. Politický systém je za všech okolností ovládán komunistickou stranou. Dominance místního výboru strany je absolutní a neotřesitelná. (...) Opravdovým králem každé vesnice je stranický tajemník, ne Vesnický výbor. Starosta je jednoduše zodpovědný tajemníkovi."¹²⁴

Klíč leží v odpovědi na dvě zásadní otázky týkající se současné podoby vesnické samosprávy v Číně: *Jsou vesnické volby férové nebo jsou jen loutkovým divadlem pro veřejnost?* a *Do jaké míry jsou dnes vesnické výbory nezávislé na vůli Komunistické strany?*

Baogang He tvrdí, že vesnické volby „postupně dláždí cestu demokratické změně. Volební procesy, které na venkově dnes probíhají nejenže seznamují veřejnost s demokratickými postupy, ale také posilují zastupitelské instituce."¹²⁵

Pokud tomu tak skutečně je, volební proces ve většině čínských vesnic by měl vykazovat určité společné rysy¹²⁶:

- **férovost**
volby by měly být pod kontrolou nezávislých volebních institucí (volební komise)
- **pravidelnost a regulérnost**
Vesnické volby nemohou být jednorázovým hlasováním vyhlášeným pouze, když se to hodí místním mocenským elitám. Férové vesnické volby tedy musí být konány v pravidelných časových intervalech, podle předem jasných pravidel.
- **přítomnost volební soutěže**
Férové vesnické volby také musí splňovat kritérium soutěživosti. Volební soutěž je přítomná pouze, pokud se voleb účastní více kandidátů než je obsazovaných míst.
- **tajné hlasování**
Vesnické hlasování musí klást co největší důraz na anonymitu voličských hlasů.
- **nejistota volební výsledků**

123BAOGANG, He, op.cit., s. 232

124In Wukan Village Election, the Party's Not So Hidden Hand. *The Epoch Times* [online]. 4.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/in-wukan-village-election-the-partys-not-so-hidden-hand-186776.html>

125BAOGANG, He. *How Democratic are Village Elections in China?: Summary of a public presentation at the National Endowment for Democracy*. International Forum for Democratic Studies, June 2003. Dostupné z: <http://rangevoting.org/HePresentationSummary.pdf>, s.2

126více viz GOODWIN-GILL, Guy S. *Free and fair elections*. New expanded ed. /. Geneva: Inter-Parliamentary Union, 2006, 214 str. ISBN 92-914-2277-0.

PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit., s. 505-507

V neposlední řadě musí vesnické volby obsahovat určitou míru nejistoty volebních výsledků, tedy nesmí být dopředu rozhodnuto, kdo vyhraje a kdo ne.

Samotná kvalita volebních procedur však nestačí k tomu, abychom mohli mluvit o rodící se „vesnické demokracii“. Je potřeba, aby volené instituce (tedy vesnické výbory) fungovaly v souladu se zákony a aby byly dostatečně nezávislé. O demokraticky fungujících vesnických výborech lze hovořit pouze v momentě, kdy tyto instituce reprezentují zájmy svých voličů. To především znamená, že musí být nezávislé na místních funkcionářích Komunistické strany a jejich tlaku.

Baogang v souvislosti s vesnickou samosprávou tvrdí, že „zatímco Komunistická strana zůstává vysoce autoritářskou na celostátní úrovni (...), zdá se, že na místní úrovni je ochotná moc sdílet.“¹²⁷

Toto tvrzení je potřeba ověřit. Vhodným indikátorem toho, zda dochází na vesnicích ke sdílení moci a nebo zda rozhodující slovo má vždy místní tajemník, je míra přímého vlivu, který je schopna Komunistická strana na vesnické výbory mít.

Pro účely této práce tedy zvolíme dva základní indikátory, které nám mohou mnohé napovědět o vlivu strany na vesnické výbory:

- **rozšíření praxe souběžného držení postů**

Dříve rozšířená praxe "dvou cedulek na jedné dveřích", tedy situace, kdy post tajemníka strany a starosty vesnice vykonává jedna osoba, je neslučitelná s nezávislou pozicí vesnických výborů. Pokud na venkově přetrvává dodnes, nelze hovořit o jakémkoliv sdílení moci, ale naopak o naprosté dominanci Komunistické strany v rámci venkovské samosprávy.

- **existence mocenské podřízenosti výborů**

Starostové, kteří jsou zároveň tajemníky, nejsou jediným možným problémem pozice vesnických výborů. Také v momentě, kdy obě pozice vykonávají odlišní lidé, může docházet k ovlivňování práce výborů. Klíčové je proto určit, kdo má hlavní slovo při rozhodování ve vesnici. Pokud je „králem vesnice“ skutečně stranický tajemník a starostové nemají příliš možností jeho rozhodnutí zvrátit, potom o ochotě strany spolupracovat se samosprávnými institucemi lze pochybovat.

Výše uvedená kritéria použijeme v následujícím hodnocení fungování vesnické samosprávy s využitím dat z terénních průzkumů a úředních statistik.

---

127 BAOGANG, He. *How Democratic are Village Elections in China?*, op.cit., s.2

7.1 Kvalita vesnických voleb

Začneme příhodou, kterou zmiňuje v souvislosti s vesnickými volbami Robert Pastor. Když se v roce 1997 na obědě zeptal čínského ministra práce a sociálních věcí, kolik vesnických voleb je skutečně pořádáno v souladu se zákony, ministr údajně odpověděl: „Možná padesát procent všech vesnických voleb, ale upřímně – my to nevíme.“¹²⁸

Ministrova odpověď vystihuje nepřehlednost situace, v níž se vesnická samospráva dnes nachází. I přestože byl její vývoj formálně dokončen vydáním novely Ústavního zákona o vesnických výborech, neznamenal to, že by od té doby byly volby pořádány ve všech vesnicích tak, jak to nařizuje zákon.

Jestliže na začátku 90.let muselo Ministerstvo práce a sociálních věcí tlačit na regiony, aby vůbec umožnily konání voleb do vesnických výborů, po roce 1998 musel režim vyvíjet nezmenšený tlak na to, aby se volby konaly podle formálně stanovených pravidel.

Staré čínské přísloví říká, že „nebe je vysoko a císař je daleko.“¹²⁹ Čínské vesnice jsou mnohdy mocenské systémy samy pro sebe. Důležitou roli zde hraje místní výbor Komunistické strany.¹³⁰ Ten se samozřejmě snaží svojí pozici zachovat a proto je těžké zajistit, aby ve vesnici umožnil konání férových voleb, v nichž by si rolníci zvolili svoje lidi do Vesnického výboru, který by si pak mohl nárokovat hlavní slovo v klíčových záležitostech obce.

Již před rokem 1998 však docházelo v některých vesnicích k zavádění inovativních volebních procedur pomocí provinčních regulí a vyhlášek, jak jsme popsali v kapitole 3. Po roce 1998 byl tento trend dále posílen, protože celostátní zákon nově od všech vesnic vyžaduje dodržování takových volebních podmínek (soutěživost, tajná volba, přímá nominace), které původně platily jen v průkopnických regionech. Pozitivní vývoj dokládá i to, že zatímco v roce 1990 bylo jen 37% voleb do vesnických výborů soutěživých (tedy více kandidátů než obsazovaných postů), v roce 2000 udává Kennedy ve svém terénním průzkumu celých 80% voleb jako soutěživých¹³¹. Také Baogang He uvádí, že zákonem požadovaná přímá nominace kandidátů „dramaticky zvýšila soutěživost vesnických voleb.“¹³²

Je však obtížné zjistit, kolik vesnických samospráv nyní pořádá volby podle pravidel a jak velká část se jim brání. Například Tan tvrdí, že 80% střediskových obcí nemá správně sepsaná

128PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op. cit., s. 499

129LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op. cit., s. 38

130OI, Jean C. a Scott ROZELLE, op. cit., s.523

131BAOGANG, He, op. cit., s. 64

KENNEDY, John J., op.cit., s. 482

132BAOGANG, He, op. cit., s. 54

volební pravidla¹³³, Landry uvádí, že v jeho terénním průzkumu z roku 2004 jen 47% respondentů odpovědělo, že volby do místního Vesnického výboru byly „férové“¹³⁴. V roce 1997 úředníci Ministerstva práce a sociálních věcí odhadovali, že „správně organizovaných“ voleb je pouze něco mezi 25 až 33%¹³⁵ a nezdá se pravděpodobné, že by toto číslo od té doby nějak zásadně vzrostlo.

7.1.1 Vesnice bez voleb

Bohužel zcela z čínského venkova nevymizela ani po roce 1998 kategorie vesnic, které zavedení přímých voleb zcela bojkotují. Gannett zmiňuje vesnici v provincii Che-pej, jen asi 200 km jižně od Pekingu, která do roku 2000 nezažila pořádání jediných vesnických voleb¹³⁶. A není to ojedinělý případ. John J. Kennedy uvádí, že ve svém terénním průzkumu v severozápadní Číně v roce 2000 zjistil, že 6 ze 30 sledovaných vesnic mělo dosazené (nevolené) vesnické výbory¹³⁷. Baogang He zmiňuje průzkum Ministerstva práce a sociálních věcí, v němž v roce 2005 více než 6% dotázaných odpovědělo, že v jejich vesnici jsou výbory nevolené a dosazované¹³⁸. Také ve vesnici Wu-kchan v bohaté jižní provincii Kuan-tung, kterou budeme v další kapitole zmiňovat jako případovou studii, nedošlo k zavedení vesnických voleb – první regulérní vesnické volby se zde konaly až na jaře 2012! Navíc, souhrnné statistiky Ministerstva práce a sociálních věcí jasně ukazují, že také v celé autonomní oblasti Tibet nebyly minimálně do roku 1998 konány žádné vesnické volby¹³⁹. Kategorie vesnic bez přímých voleb výborů je odvrácenou stranou fenoménu vesnické samosprávy. Ani po třiceti letech od zakotvení výborů v Ústavě a stanovení toho, že mají být přímo voleny, se na některých místech země nepodařilo volby prosadit.

7.1.2 Vesnice s volbami

Jak významná je kategorie vesnic bez přímých voleb do výborů, je složité posoudit. Poslední provincií, která začala se zaváděním vesnických voleb, byla v roce 2001 provincie Jün-nan (ležící u hranic s Barmou a Vietnamem). V současnosti údajně až 98% všech čínských vesnic pořádalo alespoň jednou vesnické volby. Průkopníkem je provincie Fu-ťien, která v roce 2006

133TAN, Qingshan, op. cit., s.4

134LANDRY, Pierre F., D. DAVIS a S. WANG. , op. cit, s. 778

135 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op. cit., s.485

136GANNETT, Robert T. Village by Village Democracy in China: What Seeds For Freedom? Tocqueville on China. 2009, s. 1-13. Dostupné z: <http://www.aei.org/files/2009/04/15/Village%20By%20Village%20Democracy%20in%20Chine.pdf> , s. 8

137KENNEDY, John J., op.cit., s. 463

138BAOGANG, He, op.cit, s. 28

139PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit, s. 502

měla za sebou již 9 kol vesnických voleb.¹⁴⁰

To, že se volby konají, však ještě nic neříká o tom, jestli jsou soutěživé a zda umožňují nejistotu výsledků. Při našem hodnocení kvality vesnických voleb tak musíme nejprve odfiltrovat vesnice, v nichž jsou volby pouhým formalistním hlasováním bez většího významu. Do takové kategorie řadíme především nesoutěživé volby, tedy volby, v nichž voliči nemají možnost výběru mezi kandidátyⁱ. Není třeba popisovat, že hlasování, v němž do Vesnického výboru kandiduje právě tolik lidí, kolik má být zvoleno, má se skutečnými volbami jen málo společného.

Není potřeba dále zdůrazňovat, že pořádání takových voleb je stejným porušením pravidel Ústavního zákona jako samotná absence jakéhokoliv hlasování. Bohužel odhadnout, jak velký počet vesnic stále pořádá volby bez soutěže, je téměř nemožné vzhledem k tomu, že většina studií se zaměřuje nikoliv na tyto chybné volby, ale naopak popisuje vesnice, v nichž volební klání probíhalo. Přesto jsme schopni poskytnout alespoň dílčí odhady.

Nesoutěživé volby byly normou v řadě oblastí minimálně do roku 1995. Po té soutěživých voleb začíná přibývat a po přijetí novely zákona o výborech dochází k postupnému opouštění praxe hlasování bez možnosti volby. V roce 1992 celých 87% voleb v okrese Tchung-siang ve východočínské provincii Če-ťiang pořádalo nesoutěživé volby. Průzkumy uskutečněné ve stejné provincii pak o pár let později ukázaly, že mezi lety 1996-1999 již asi 70% místních vesnic pořádalo soutěživé volby. A v roce 2002 v provincii Fu-ťien to bylo již 95%¹⁴¹.

Tato optimistická čísla jsou však limitovaná již výše zmíněnou skutečností, že pochází v podstatě bez výjimky z bohatých regionů východní Číny. Jak si v soutěživosti voleb vede Čchung-čching, Sečuán, Čching-chaj nebo Sin-ťiang? Bližší informace nemáme k dispozici a jsme odkázáni pouze na zmínku o konání celonárodního průzkumu v roce 2005ⁱⁱ, v němž 89% dotázaných respondentů potvrdilo, že v jejich vesnici se volby konají s účastí více kandidátů na jeden obsazovaný post¹⁴².

Nedostatek skutečně celostátních statistik nás nutí učinit velmi konzervativní odhad. Odhadujeme, že v současné době cca. 25% všech vesnic na čínském venkově buď nekoná volby vůbec a nebo se v nich formálně konají volby, které jsou však nesoutěživé.

Pravidelnost voleb

Jak často se vesnické volby na venkově konají? Zákon stanovuje pořádání voleb v tříletých

---

140XINSONG, Wang, op.cit., s. 8

141BAOGANG, He, op.cit, s. 54

142tamtéž, s. 54

intervalech. Problémem však je, že ani v rámci jedné provincie se vesnické volby nekonají současně. Naopak volby často probíhají postupně, vesnice po vesnici, a může trvat i rok než se v celém regionu hlasování uskuteční. To samozřejmě ztěžuje možnost zjistit, kolik kol venkovských voleb bylo v Číně dosud realizováno. Navíc, protože (jak již bylo zmíněno) jednotlivé regiony zaváděly přímé volby postupně, počet uskutečněných voleb se značně liší v závislosti na konkrétní provincii.

Následující tabulka ukazuje výsledky celostátní statistiky MSV¹⁴³, v níž je uveden počet konaných kol vesnických voleb k roku 1999 v každé čínské provincii. Jsou z ní patrné především podstatné rozdíly v implementaci vesnických voleb v jednotlivých regionech. Zatímco Fu-tien nebo Liao-ning jsou průkopníky, Kuang-tung nebo Chaj-nan v zavádění a konání vesnických voleb zaostávají. Jaká je situace v Tibetu, který v roce 1998 nekonal žádné volby, není jasné.

Promítnutí tabulky na mapu Číny (viz obrázek) přináší další zajímavá zjištění. Dalo by se předpokládat, že pokrokové regiony s delší tradicí vesnických voleb budou koncentrovány do jedné nebo více oblastí. Tento předpoklad se však nenaplnuje, protože se ukazuje, že i některé odlehle regiony západní Číny pořádaly více kol vesnických voleb než mnohé bohaté regiony východu.

Ilustrace 2: Počet konaných voleb podle regionů, stav k roku 1999

Obecně konstatujeme, že vesnické volby v celém rozsahu čínského venkova (s výjimkou několika provincií) vykazují dostatečnou periodicitu a že tedy splňují naši podmínku pro

143PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit, s. 502-503

pravidelnost hlasování. Navíc, uvedená data jsou 13 let stará, proto je pravděpodobné, že v mnohých opozdilých provinciích se situace od té doby zlepšila.

Provincie	Počet kol	Provincie	Počet kol
Fu-t'ien	6	Vnitřní Mongolsko	3
Liao-ning	6	Ning-sia	3
Šan-tung	5	Čching-chaj	3
Peking	4	Sečuán	3
Šanghaj	4	Sin-t'iang	3
Che-pej	4	Tchien-t'in	2
Chej-lung-t'iang	4	Kan-su	2
Chu-pej	4	Che-nan	2
Ťiang-su	4	Jün-nan ⁱⁱⁱ	2
Ťi-lin	4	Če-t'iang	2
Šan-si	4	Čchung-čching	1
An-chuej	3	Kuang-tung	1
Kuej-čou	3	Kuan-si	1
Chu-nan	3	Chaj-nan	1
Ťiang-si	3	Tibet	0

Tabulka 2: Počet konaných voleb podle regionů, stav k roku 1999

7.1.3 Vesnice se soutěživými volbami

Odhadli jsme, že asi 75% všech čínských vesnic splňuje podmínku Ústavního zákona o tom, že hlasování se má účastnit více kandidátů než je obsazovaných postů. Pouze u této kategorie voleb můžeme dále přemýšlet o kvalitě volební soutěže. Tu určuje především to, zda hlasování má předem jasné výsledky nebo zda je přítomná určitá míra nejistoty ohledně výstupů voleb.

Co je určující pro nejistotu vesnických voleb v Číně? Jednostranický autoritářský režim v Číně je známý tím, že jeho politický systém je zcela dominován Komunistickou stranou, která v podstatě dubluje veškeré státní orgány a tak efektivně kontroluje celou čínskou byrokraci¹⁴⁴. Pokud tedy hovoříme o nejistotě výsledků vesnických voleb v Číně, v podstatě hovoříme především o míře, s jakou se volby vymykají kontrole Komunistické strany.

Komunistická strana může volby kontrolovat především následujícími třemi způsoby:

¹⁴⁴MARTIN, Michael F., op.cit

- opanováním dozorčích orgánů (volebních komisí)
- určováním nebo ovlivňováním procesu nominace kandidátů
- volebními manipulacemi a zásahy v průběhu hlasování a sčítání hlasů (narušování tajného hlasování).

Obecně se z nejrůznějších nepřímých indikátorů se zdá zřejmé, že nejistota volebních výsledků postupně narůstá¹⁴⁵, tedy že strana postupně ztrácí kontrolu nad průběhem a výsledky vesnických voleb. Například Baogang He to dokládá tím, že ubývá počet znovuzvolení úřadujících starostů. Zdůrazňuje, že v jím studovaných vesnicích bylo pouze kolem 30-50% starostů ve volbách znovuzvoleno, v případě vesnických voleb ve střediskové oblasti Lao-fang-čchiao (jižně od Šanghaje) byli znovuzvoleni dokonce jen 3 starostové z 18. Navíc v případě řady voleb bylo nominováno tolik kandidátů, že se často ve volbách nepodařilo v prvním kole obsadit všechna místa ve Vesnickém výboru.¹⁴⁶

Jak však nejistotu volebních výsledků kvantifikovat? Znamená zvolení kandidáta vesničanu namísto zkorumpovaného a neoblíbeného úřadujícího starosty, že volby byly svobodné a že do nich strana nezasahovala? Může i nemusí. Na roli a postavení Komunistické strany v rámci vesnických voleb je proto potřeba se podívat detailněji.

Dozor nad konáním voleb v rámci vesnické samosprávy

Řádný způsob konání voleb do vesnických výborů by měla zajišťovat ve vesnici místní volební komise. Podle zákona by komise měla být zvolena celovesnickým sněmem (tedy všemi obyvateli vesnice) nebo Sněmem zástupců.¹⁴⁷ Její složení by tedy mělo být odrazem vůle většiny obyvatel obce a neměla by do něj zasahovat Komunistická strana.

Bývá tato podmínka v praxi splněna? Baogang He zmiňuje výsledky celostátního průzkumu Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2005, který na základě průzkumů mezi celkem 2556 respondenty uvádí následující způsoby formování volebních komisí¹⁴⁸: 39% je voleno přímo vesničany, 19% jejich zástupci a jen necelých 8% je dosazováno místními stranickými tajemníky nebo střediskovou obcí (viz graf 1). Výsledky průzkumu jsou zajímavé také proto, že třetina respondentů vůbec nebyla schopna popsat, jak jsou v jejich vesnici formovány volební komise.

¹⁴⁵viz například LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit, s.221-256

¹⁴⁶BAOGANG, He, op.cit, s. 55-56

¹⁴⁷Článek 13: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op.cit

¹⁴⁸BAOGANG, He, op.cit, s. 28

Ukazuje se, že přímé jmenování komisí místními funkcionáři není příliš rozšířené (jen v necelých 8% případech). Naopak, celých 58% respondentů uvedlo, že v jejich obcích je komise tvořena se spoluúčastí vesničanů.

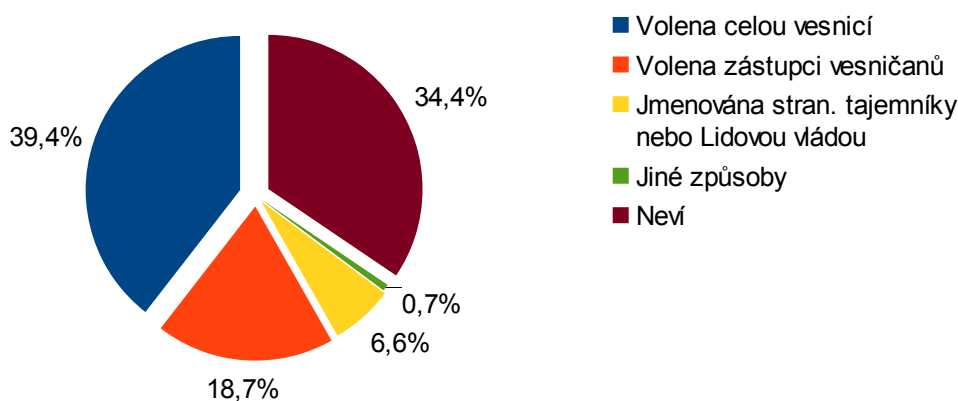
Zdá se tedy, že většina vesnic splňuje podmínku přímé volby volební komise stanovenou Ústavním zákonem o vesnických výborech a tento podíl může být ještě větší vzhledem k nejistotě získaných odpovědí. To, že obyvatelé vesnice komisi volí však ještě nic neříká o tom, jaké je její finální složení a kdo v ní má rozhodující slovo.

Pastor a Tan tvrdí, že téměř ve všech jimi sledovaných případech byli předsedy komisí místní straničtí tajemníci.¹⁴⁹ Také Baogang He potvrzuje, že sestavování volebních komisí zůstává přes různé podoby jejich formování pod kontrolou místních stranických sekretariátů. Tuto praxi umožňuje mj. také výše popisovaný článek 3 Ústavního zákona, který stanovuje, že Komunistická strana má hrát na venkově roli „vedoucího jádra“¹⁵⁰.

Vzhledem k velmi omezeným informacím o fungování volebních komisí je nemožné jakkoliv

Jak je volena volební komise ve vaší vesnici?

(průzkum Ministerstva práce a soc. věcí a Sociologického Institutu 2005)

Graf 1: Sestavování volební komise (zdroj: Baogang He, 2007)

blíže specifikovat, jak velký podíl volebních komisí v současnosti může být alespoň částečně nezávislých na vůli stranických tajemníků. Pouze pro potřeby této práce odhadněme, že skutečně nezávislých může být tak 20-30% všech volebních komisí.

¹⁴⁹PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit, s. 494

¹⁵⁰Článek 3: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op.cit.

BAOGANG, He, op.cit, s. 26-28

Nominace kandidátů do Vesnického výboru

Sestavení volební komise je pouze prvním krokem v organizaci voleb. I když v určité vesnici volební komisi ovládají místní straničtí tajemníci, nemusí to ještě mnoho znamenat o konkrétní podobě voleb. Zásadní je v tomto ohledu především to, jakým kandidátům je umožněno se voleb účastnit. Protože zákon nezmiňuje žádná formální omezení, znamená to, že klíčové je to, kdo má právo kandidáty do voleb navrhnout.

Ústavní zákon z roku 1998 jasně říká, že „vesničané, kteří mají právo volit, nominují kandidáty přímo“, přičemž nezmiňuje žádné jiné možnosti nominace kandidátů do voleb.¹⁵¹

Přesto však tuto praxi zdaleka nedodržují všechny obce. Na základě terénních průzkumů z let 1996-2000 byly zdokumentovány tři základní metody nominace kandidátů¹⁵²:

- **nominace kandidátů na základě rozhodnutí Lidové vlády střediskové obce**

Kandidátní listina vzniká mimo vesnici zpravidla na zasedání místní Lidové vlády. Úředníci pak v podstatě dané vesnici seznam kandidátů pouze oznámí.

- **nominace místním výborem Komunistické strany**

Kandidátní listina vzniká přímo ve vesnici, avšak s vyloučením veřejnosti. O kandidátech v podstatě rozhoduje tajemník místního výboru strany, případně jsou do výběru zapojeni také jeho zástupci.

- **nominace kandidátů vesničany**

Kandidátní listina vzniká s účastí všech vesničanů nebo jejich zástupců. Tato metoda může mít mnoho různých podob, např:

- přímá nominace jednotlivými vesničany (tzv. chaj-süan)
- skupinová nominace skupinou buď 5 nebo 10 vesničanů
- nominace Sněmem vesnických zástupců nebo tzv. vesnickými skupinkami^{iv}.

Co se týče přímých nominací kandidátů vesničany, velmi zajímavá je metoda chaj-süan, která se na venkově poprvé objevila mezi lety 1994 až 1996, kdy byla použita při vesnických volbách v provinciích Ťi-lin a Fu-ťien¹⁵³. V podstatě znamená, že každý obyvatel vesnice může do voleb nominovat buď sám sebe nebo kohokoliv jiného. Méně radikální alternativou je pak tzv. skupinová nominace, kdy k nominaci kandidáta je potřeba určitá minimální skupina voličů (zpravidla 5 nebo 10).

151 Článek 14: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op.cit.

152 TAN, Qingshan, op.cit, s.7;

PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit, s. 495

KENNEDY, John J., op.cit., s. 460

153 BAO GANG, He. *How Democratic are Village Elections in China?*, op.cit., s. 1

Takto volná pravidla nominace však často produkují extrémně početné kandidátní listiny. Baogang He zmiňuje úřední statistiku ze 786 vesnic v oblasti Jü-jao, kde bylo při volbách na jaře 1999 zaznamenáno celkem neuvěřitelných 48 kandidátů na jednu obsazovanou pozici. Ve vesnicích spadajících pod střediskovou obec Lao-fang-čchiao byl poměr kandidátů k počtu pozic 17:1. V některých případech nebylo možné výbor v prvním kole vůbec sestavit a musely být tak vypsány doplňující volby¹⁵⁴.

Pokud tedy dojde k tomu, že po prvotní nominaci je ve hře příliš mnoho kandidátů, bývá často uskutečněná selekce kandidátů. Konkrétní způsob sestavení finální kandidátky zpravidla upravují příslušné volební zákony nikoliv na úrovni provincií, ale již na úrovni okresů (county) a střediskových obcí (township)¹⁵⁵.

Z dostupných informací vyplývají následující způsoby určení finální kandidátky¹⁵⁶:

- Podle počtu nominačních hlasů

Kandidátka je sestavena na základě celkového počtu nominačních hlasů, které daný kandidát obdržel. Například při obsazování tříčlenného výboru je na kandidátku vybráno pět kandidátů s největším počtem hlasů.

- Primárky

Volební komise zorganizuje hlasování o podobě kandidátky, kterého se účastní všichni občané.

- Hlasování Sněmu vesnických zástupců

O finální podobě kandidátky rozhoduje Sněm vesnických zástupců na svém zasedání.

- Konzultace

Spočívá v tříkolové konzultaci kandidátky mezi zástupci vesničanů a volební komisí. V tomto procesu má finální slovo volební komise, která v každém z kol odsouhlasuje průběžnou podobu kandidátky a stanovuje také její finální podobu. Tato metoda již není příliš rozšířená.

- Rozhodnutí KS

O kandidátce rozhoduje místní sekretariát Komunistické strany. Tento proces je velmi podobný metodě konzultací, strana v podstatě přebírá roli, kterou v konzultacích hraje volební komise.

154BAOGANG, He, op.cit, s. 54-55

155NIOU, Emerson, op.cit, s. 8

156NIOU, Emerson, op.cit, s. 8-10

TAN, Qingshan, op.cit, s.7-8

Máme tedy před sebou tři základní módy výběru kandidátů (střediskovou obcí, stranou a vesničany), přičemž je potřeba mít na paměti, že také přímá nominace kandidátů vesničany může být v případě potřeby "filtrována" rozhodnutím stranického sekretariátu (skrže selekci finálních kandidátů). To hrozí zejména v případě použití metody chaj-süan, kdy může být zásah Komunistické strany ospravedlněn potřebou limitovat počet kandidátů na "rozumnou míru". Podle výsledků celostátního průzkumu však takové filtrování přímých nominací vesničanů nebývá běžné (v méně než 10% případů)¹⁵⁷.

Lze nějak vyjádřit vliv, který má způsob nominace kandidátů na výslednou kvalitu volební soutěže a nejistotu výsledků (tedy míru kontroly KS nad volbami)? Tímto problémem se zabýval John J. Kennedy. Všiml si, že přestože v jeho terénním průzkumu 80% vesnic pořádalo formálně soutěživé volby, jejich reálná kvalita se lišila. Kennedy to přičítal právě různým nominačním procedurám, které byly ve volbách použity¹⁵⁸.

Nominace kandidátů střediskovou obcí se ukázala jako možnost, která do voleb přináší jen minimum nejistoty. Volby, které používají tento způsob vytváření kandidátní listiny jsou de facto pod přímou kontrolou Komunistické strany – kandidáti jsou většinou členové strany a jsou předem známí (většinou stávající nebo nadějní kádři). Navíc se jejich výběr v podstatě odehrává mimo samotnou vesnici a proto mají vesničané jen velmi málo příležitostí jej ovlivnit. Pakliže si středisková obec na listinu prosadí pouze své lidi, hraje pak jen malou roli, zda byly volby formálně soutěživé, zda bylo dodrženo tajné hlasování nebo zda volební komise byla či nebyla kontrolována stranickým tajemníkem¹⁵⁹.

Nominace kandidátů místním výborem strany je možností se střední mírou nejistoty, kdy bývá výběr kandidátů širší a ne vždy se jedná o členy strany, ale třeba i místní prominentní podnikatele. O výběru je rozhodováno přímo ve vesnici, často je kandidátka oznámena na celovesnickém sněmu. I když tedy má stále hlavní slovo Komunistická strana, celý proces je více otevřený občanům, což umožňuje, aby se v něm zrcadlily i některé preference místních. Tajemník pochopitelně na kandidátku neumístí nikoho, kdo by mohl v pozici starosty zpochybňovat jeho moc, vzhledem k tomu, že je však také jedním z obyvatel obce, je pravděpodobné, že umožní alespoň omezenou míru volby¹⁶⁰.

Nakonec, přímá nominace kandidátů vesničany (ať už metodou chaj-süan nebo jinak) přináší největší nejistotu výsledků a nejmenší vliv strany. Obyvatelé vesnice mohou v podstatě nominovat koho chtějí a umístit tak na kandidátku třeba i místní rebely. To činí volby do

---

157BAOGANG, He, op.cit, s. 30-31

158KENNEDY, John J., op.cit., s. 482

159tamtéž, s. 465-468

160tamtéž, s. 465-468

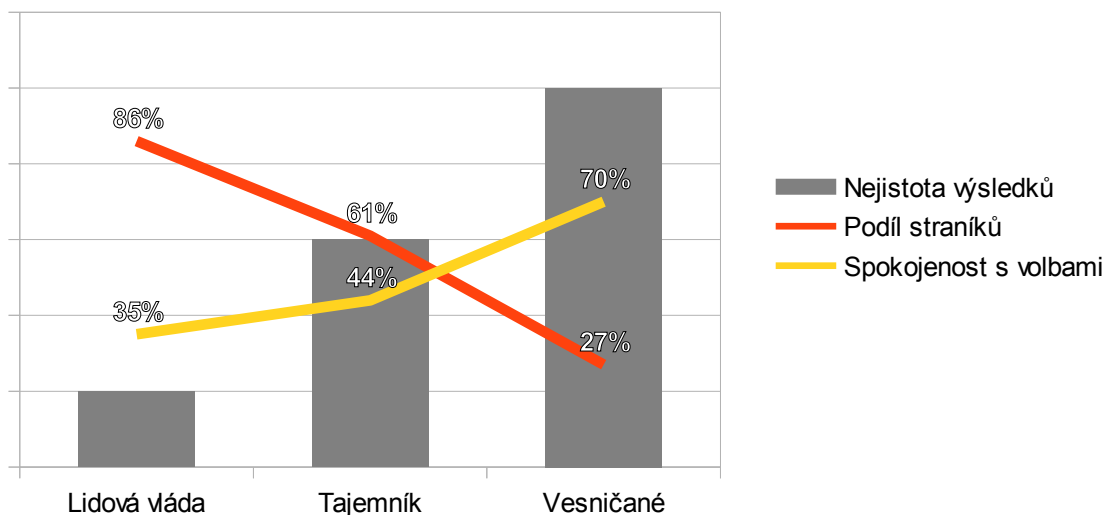
značné míry nepředvídatelnými¹⁶¹.

Kennedyho studie také dokládá náš předpoklad spojení nejistoty volebních výsledků a vlivu Komunistické strany na volební proces díky tomu, že ukazuje, že nominace kandidátů střediskovou obcí skutečně produkuje nejvyšší podíl straníků na kandidátce, zatímco listiny vytvořené hlasováním vesničanů mají podíl straníků nejmenší.¹⁶²

Na závěr dodejme, že Kennedy popsal také vztah, jaký má způsob nominace na spokojenost místních s kvalitou volební soutěže. Není příliš překvapivé, že ve vesnicích, kde byli nominováni kandidáti střediskovou obcí, byla zjištěna nejnižší spokojenost místních s kvalitou voleb, zatímco ve vesnicích, kde byla použita přímá nominace vesničany, byla spokojenost nejvyšší¹⁶³.

Tato zjištění jsou znázorněna v následujícím schématu. Šedivé sloupce vyjadřují zvyšující se míru volební nejistoty, která však není nijak blíže kvantifikována. Jedná se tedy pouze o naznačení trendu. Barevné čáry zachycují výsledky Kennedyho průzkumu. Červená čára reprezentuje procentuální zastoupení členů Komunistické strany ve výborech, žlutá čára vyjadřuje počet respondentů, kteří vyjádřili spokojenost s volebním procesem¹⁶⁴.

Kdo rozhoduje o podobě kandidátky?

Graf 2: Vliv nominačních procedur na kvalitu voleb (zdroj: J. J. Kennedy, 2000)

Jak rozšířené jsou jednotlivé metody nominace? Porovnáme-li údaje z roku 2000 (terénní

¹⁶¹KENNEDY, John J., op.cit., s. 465-468

¹⁶²tamtéž, s. 470-475

¹⁶³tamtéž, s. 470-482

¹⁶⁴tamtéž, s. 473, 477

průzkum) a 2005 (celostátní průzkum MSV), překvapí nás strmý nárůst přímé nominace vesničany. Tuto metodu uvedlo v roce 2005 70,5 % respondentů. Po odečtení podílu respondentů, kteří metodu nominace kandidátů nedokázali uvést, by toto číslo bylo ještě vyšší – celých 93%!¹⁶⁵

Zdá se tedy, že v současnosti je většina kandidátů účastnících se vesnických voleb nominována přímo vesničany.

	Kennedy (2000) ¹⁶⁶	Celostátní průzkum 2005 ¹⁶⁷
nominace Lidovou vládou	32,00%	3,40%
nominace tajemníky	25,00%	3,60%
nominace vesničany	43,00%	93,00%

Tabulka 3: Rozšíření nominačních procedur

Výše zmíněné údaje naznačují, že na rozdíl od volebních komisí, v nichž si tajemníci udržují dominantní postavení, jsou kandidáti do voleb v drtivé většině nominováni samotnými vesničany. Protože tento způsob generuje obecně vyšší místu nejistoty výsledků a nižší zastoupení straníků mezi kandidáty, lze se domnívat, že Komunistická strana v současné době ztratila dominantní vliv na určování kandidátek. To má samozřejmě bezprostřední pozitivní vliv na kvalitu volební soutěže na čínském venkově.

Tajné hlasování?

Poslední významnou možností, jak může Komunistická strana ovlivnit výsledek voleb, je zásah do průběhu hlasování a ovlivnění výsledků. Nejvíce nás zajímá, nakolik je garantováno tajné hlasování a jaké jsou možnosti manipulace při sčítání hlasů.

Dodržování zásady tajného hlasování vyžaduje Ústavní zákon o vesnických výborech, který v článku 14 stanovuje, že volby se konají „tajným hlasováním a s pomocí otevřeného sčítání hlasů. Výsledek voleb je oznámen na místě. Během voleb jsou instalovány kabinky, v které voličům umožňují odevzdat hlas v soukromí.“¹⁶⁸ Jak je však tento princip dodržován v praxi?

Existují dva základní způsoby pořádání voleb¹⁶⁹:

- Tzv. **masové hlasování** spočívající v zorganizování volebního shromáždění, často

¹⁶⁵BAOGANG, He, op.cit, s. 31

¹⁶⁶Přepočítané výsledky po vyloučení obcí s nevolenými výbory. zdroj: KENNEDY, John J., op.cit., s. 466

¹⁶⁷Přepočítané výsledky po vyloučení odpovědi „Nevím“. zdroj: BAOGANG, He, op.cit, s. 31

¹⁶⁸Článek 14: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op.cit.

¹⁶⁹TAN, Qingshan, op.cit, s.8-9

např. v areálu školy, na něž se v určitý čas dostaví všichni voliči. Volba probíhá hromadně, voliči jsou seřazeni do řad podle své příslušnosti k vesnické skupince (village small group).

- Tzv. **individuální hlasování**, kdy volič může navštívit volební místnost kdykoliv během dne.

Co se týče volebních kabinek, především v případě masového hlasování bývá často problém s jejich umístěním, protože pro ně není dostatek místa. Často tak voliči vyplňují hlasovací lístky zcela veřejně u stolů, které navíc nejsou od sebe ani dostatečně vzdáleny. Navíc v řadě případů členové volební komise volně přecházejí mezi voliči, což dále snižuje jejich pocit anonymity voleb¹⁷⁰. Masové hlasování tedy ne zcela vyhovuje principu tajného hlasování. Bohužel se jedná o postup rozšířený ve většině provincií¹⁷¹.

Ještě větším omezením tajného hlasování je další velmi rozšířená praktika – tzv. volba doma (roving boxes)^{vi}. Ta je určena pro voliče, kteří se nemohou fyzicky dostavit do volebních prostor. Místo, aby se voliči dostavili na volební shromáždění, obcházejí volební asistenti jednotlivé domácnosti s volebními urnami. Volba doma bývá v některých obcích hlavní metodou sběru voličských hlasů – Pastor a Tan uvádějí příklad vesnic, kde bylo takto odevzdáno 90% všech hlasů¹⁷².

Tato metoda může být vhodná pro obce, které mají potíže s nízkou volební účastí, je však ze své podstaty obtížně kontrolovatelná. Odevzdané hlasy tím, že jsou sbírány postupně, v podstatě nejsou pod kontrolou a strana může díky klíčové roli svých tajemníků ve volebních komisích snadno zařídit vítězství svých kandidátů. Proto všude tam, kde je této metody ve větším měřítku použito, lze prohlásit, že na výstupy volebního procesu má klíčový vliv Komunistická strana^{vii}.

Je volba doma rozšířenou metodou v rámci vesnických voleb? Kennedy uvádí, že v jím zkoumaném vzorku jen 2 z 28 vesnic se soutěživými volbami (7%) používaly ke sběru hlasů pouze metodu volby doma, naproti tomu He Xuefeng zjistil, že 43% respondentů v provincii Chu-pej udávalo, že v jejich vesnici je používáno tohoto typu hlasování¹⁷³. Zdá se tedy, že způsob hlasování se liší region od regionu, vesnice od vesnice. V současné době nemáme dostatek informací, abychom učinili jakýkoliv bližší kvalifikovaný odhad.

170TAN, Qingshan, op.cit, s.8-9

171PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit, s. 497

172tamtéž, s. 498

173KENNEDY, John J., op.cit., s. 464

Určení vítěze

Největší obavy z manipulace však obvykle v jakýchkoliv volbách vyvstávají až v okamžiku sčítání hlasů. Toto je jedna z nejdůležitějších částí volebního procesu, protože je důležité zajistit, aby bylo sčítání hlasů co nejtransparentnější. V tomto ohledu je výhodou, že Ústavní zákon požaduje veřejné sčítání hlasů a okamžité vyhlášení výsledků (článek 14). Přesto je i tato podmínka plněna v různých regionech různě a ne vždy je splněna zcela.

Pastor a Tan popisují, jak vypadalo sčítání v jimi sledovaných vesnicích: „Na některých místech bylo sčítání provedeno velmi rychle a efektivně; skupinky funkcionářů si rozdělovaly hlasy občas také s pomocí dobrovolníků. K zaznamenání hlasů byla někdy použita počítadla. Nejdříve byly zjištěny neplatné hlasy. Pokud byla jejich platnost sporná, záležitost rozhodl předseda vesnické volební komise. (...) Když bylo sčítání prováděno správně, hlasy byly vyskládány podle kandidátů na veřejném místě a poté počítány nahlas tak, aby asistent mohl počty rovnou zapisovat na tabuli. Viděli jsme ale také počítání hlasů, které probíhalo ve školních učebnách nebo tak tajně, že lidé nemohli vidět ani slyšet, co se při sčítání děje, ani mít jistotu, že hlasy byly zpracovány správně. (...) Je potřeba dalšího tréninku [místních] ohledně vhodných způsobů sčítání hlasů tak, aby celý proces více zahrnoval voliče a poskytoval jim jistotu ohledně výsledků.“¹⁷⁴

Vesnické volby mají v tomto ohledu podstatnou výhodu oproti jiným volbám v nedemokratických režimech. Díky tomu, že se konají na vesnicích, zahrnují poměrně malou skupinu voličů, kteří se navíc mezi sebou navzájem znají. To už samo o sobě ztěžuje manipulace přímo v průběhu sčítání hlasů. Navíc, běžně rozšířené masové hlasování sice (jak jsme zmínili) na jednu stranu limituje anonymitu hlasování (díky nedostatečnému prostoru pro volební kabinky), na druhou stranu však umožňuje, že výsledky jsou sečteny okamžitě a vyhlášeny přímo před přítomnými vesničany. Metoda veřejného sčítání hlasů je na venkově hojně používaná, což dokládá mimo jiné průzkum uskutečněný roce 2001 ve 316 vesnicích v provinciích Šan-si, Che-pej, Ťiang-si a Fu-tien. Celých 87% vesnic udávalo, že hlasy ve volbách sčítají veřejně.¹⁷⁵

Veřejné sčítání poskytuje mnohem méně prostoru pro jakékoliv volební manipulace a vesnické volby díky němu získávají možnost skutečně zrcadlit preference voličů.

174PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit, s. 499

175TSAI, Lily L. The Struggle for Village Public Goods Provision: Informal Institutions of Accountability in Rural China. In: PERRY, Elizabeth J. a Merle GOLDMAN. *Grassroots political reform in contemporary China*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2007, s. 117-148. ISBN 06-740-2486-9, s. 124

7.1.4 Závěry

Odhadli jsme, že zhruba čtvrtina čínských vesnic se potýká se závažnými problémy při implementaci klíčové části vesnické samosprávy – vesnických voleb. V těchto obcích se hlasování buď vůbec nekoná a nebo neumožňuje volební soutěž.

Zbylé tři čtvrtiny vesnic sice soutěživé volby pořádají, avšak jejich kvalita je různá. Nedostatek přímých informací z čínského venkova nás nutí v tomto ohledu spoléhat se na průzkumy jiných badatelů a oficiální státní statistiky, což přináší mnohá úskalí a do značné míry ovlivňuje přesnost našich odhadů (viz kapitola 6).

Tak jako tak se však zdá, že vesnické volby v současnosti umožňují limitovanou míru volební soutěže. Ta je dána především tím, že drtivá většina vesnic, v nichž se konají soutěživé volby, umožňuje přímou nominaci kandidátů vesničany a veřejné sčítání hlasů (viz Tabulka 4). Volby jsou tak mnohem méně předvídatelné, a v důsledku je omezen přímý vliv Komunistické strany na volební proces. Achillovou patou vesnických voleb však zůstává poměrně výrazný vliv KS na volební komise a také nedostatečné zajištění skutečně tajného hlasování (především díky umožnění tzv. volby doma)

podmínka	podíl vesnic	zdroj
přímá nominace kandidátů vesničany	93,00%	Celostátní průzkum 2005 (citováno podle He Baogang 2007)
veřejné sčítání hlasů	87,00%	Lily L. Tsai 2007
hlasování na veřejném místě	60-90%	John J. Kennedy 2002
volební komise přímo volená vesničany	58,00%	Celostátní průzkum 2005 (citováno podle He Baogang 2007)

Tabulka 4: Nejdůležitější aspekty vesnických voleb

Právě díky tomu, že v současnosti vesnické volby umožňují poměrně širokou participaci vesničanů a jejich výsledek už není jen formálním potvrzením rozhodnutí místních stranických sekretariátů, je jejich zkoumání tolik populární mezi západními i čínskými badateli.

Z podmínek kvality, které jsme si stanovili na začátku kapitoly, však vesnické volby splňují jen některé. Proto tvrzení o „rodící se vesnické demokratizaci“¹⁷⁶ je pravděpodobně zatím

¹⁷⁶viz např. LANG, Youxing. Crafting Village Democracy in China: The Roles, Networking, and Strategies of Provincial Elites. *Journal of Chinese Political Science*. 2006, roč. 11, č. 2, s. 61-82.

přehnané. Svoboda volby, kterou mnohé z venkovských volebních klání umožňují, je často vyvážena nedostatečně svobodnými volebními komisemi, problémy s anonymitou hlasování a nedostatečně transparentním procesem sčítání hlasů.

podmínka	<i>splňují vesnické volby?</i>
nezávislá volební komise	ne
pravidelnost	ano
volební soutěž	ano
volby s nejistotou výsledků	ano
tajná volba	částečně
transparentní sčítání hlasů	částečně

Tabulka 5: Přehled kvality vesnických voleb

7.2 Postavení Vesnického výboru

V předchozí kapitole jsme se zabývali tím, jaké jsou možnosti Komunistické strany kontrolovat vesnické volby na čínském venkově, a zjistili jsme, že významná část vesnic pořádá volby, do nichž Komunistická strana pravděpodobně výrazněji přímo nezasahuje.

Svobodné volby vesnických výborů však neznamenají, že postavení výborů bude skutečně nezávislé a že zvolení starostové budou vykonávat svoje povinnosti bez ohledu na přání a rozkazy místních stranických funkcionářů, případně úředníků ze střediskové obce. Naopak, i starosta zvolený z vůle místních rolníků se snadno může stát nohsledem místního tajemníka.

Pokud má však být pravdou, že vesnická samospráva je zárodkem budoucí čínské demokracie, musí to znamenat, že nejen vesnické volby jsou férové, ale také, že je vesnickým výborům umožněno vykonávat svoje pravomoci v souladu se zákony.

7.2.1 Vztah strany a Výboru

Když vesnické výbory na počátku 80. let na venkově vznikly a nahradily rozpadající se lidové komuny, o jejich osudu rozhodovali v podstatě místní funkcionáři (buď úředníci ve střediskové obci nebo straničtí tajemníci přímo ve vesnici). Výbory byly v podstatě formálními vesnickými sekretariáty místních elit, které sloužily k vykonávání jejich vůle. Vzhledem k tomu, že tajemník stranické buňky byl často zároveň starostou, nedocházelo na vesnici k výraznějším mocenským střetům.

Až požadavek přímých voleb vesnických výborů vznesený Ústavním zákonem o vesnických výborech v roce 1987, začal postupně měnit situaci. Z často fiktivních institucí se měly výbory proměnit na primární samosprávné organizace na čínském venkově. To však implikovalo zásadní proměnu mocenských vztahů.

Pierre Landry upozorňuje, že zavedení přímo volených vesnických výborů v roce 1987 porušilo dříve běžnou normu, že k výkonu jakékoliv úřednické funkce je vždy potřeba oficiálního schválení příslušnou sekcí nebo sekretariátem Komunistické strany¹⁷⁷. Od uchopení moci v roce 1949 prakticky až do roku 1987, kdy byl přijat první (byť provizorní) zákon o vesnických volbách, měly stranické sekretariáty volnou ruku při dosazování svých lidí do všech důležitých venkovských organizací. Zejména v období lidových komun byla dominance Komunistické strany výrazná, jak jsme se pokusili ukázat v kapitole 2.

Zavedení přímo volených vesnických výborů však poprvé v moderní historii čínského

¹⁷⁷LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit, s. 222

venkova způsobilo, že v čínských vesnicích začala vznikat duální mocenská centra. Vesnice najednou měla dvě hlavy – místního tajemníka a rolníky zvoleného starostu. Tato situace byla částečně zapříčiněna logickou neochotou místních funkcionářů vyklidit část pozic získaných během kolektivizace – v provincii Šan-tung v roce 1989 60% vedoucích funkcionářů střediskových obcí nesouhlasilo se zaváděním vesnické samosprávy a výsledky z roku 1991 shromážděné v provincii Che-čchü ukázaly, že dvě třetiny úředníků střediskových obcí oponovaly vesnickým volbám¹⁷⁸. Částečně jí také způsobila rozpačitost a váhavost, s níž režim k zavádění vesnické samosprávy přistupoval. Za vše mluví srovnání zavedení lidových komun, které v hektické atmosféře maoismu trvalo méně než rok¹⁷⁹, s téměř třicetiletým dodnes nedokončeným procesem implementace vesnické samosprávy a voleb. Nejdůležitější však bylo to, že vesnické výbory a stranické sekretariáty odvozovaly svoji legitimitu ze zcela odlišných zdrojů – vesnické výbory jako přímo volené orgány svoji legitimitu odvozovaly od voličů, zatímco stranické sekretariáty od nadřízených stranických organizací.

Proto přímo volené vesnické výbory od počátku představovaly ohrožení místních kádrů, protože vytvářely alternativní zdroj legitimacy uvnitř obce a podmínky pro potenciální konflikt zájmů mezi voleným výborem a nevoleným stranickým sekretariátem.¹⁸⁰ Navíc existence výborů implikovala oddělení ekonomické a administrativní zodpovědnosti (Vesnický výbor) a politické moci (Komunistická strana), které byly dříve jednotně kontrolovány Komunistickou stranou¹⁸¹.

Až do roku 1998 však přes všechny tyto skutečnosti nebyla pozice stranických sekretariátů a jejich tajemníků na venkově příliš ohrožena. Naopak, díky tomu, že původní zákon o vesnických výborech byl vágní a v podstatě přenechával většinu rozhodnutí o podobě vesnických voleb na místních funkcionářích, mohly výbory sloužit zájmům místních stranických kádrů. Tak se na čínském venkově vyvinul zajímavý mechanismus, který ve své práci popisuje Pierre Landry. Stranické sekretariáty totiž začaly výbory využívat jako platformy pro přípravu nadějných členů strany na další kariérní postup.

Princip byl prostý. Místní stranická buňka v součinnosti s představitelem z příslušné střediskové obce vybrala schopného člena strany jako kandidáta pro post starosty (tedy předsedy Vesnického výboru). Díky tomu, že volební pravidla v podstatě tvořili místní funkcionáři, nebylo obtížné preferovaného kandidáta na post nakonec dostat. Pokud se daný člověk ve funkci starosty osvědčil, měl dobré vyhlídky na postup ve stranických strukturách. Schopný

---

178 O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI, op.cit, s.479

179BYUNG-JOON, Ahn., op.cit, s. 632

180LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit, s. 223

181tamtéž, s. 227

starosta tak po čase mohl stávajícího tajemníka strany nahradit¹⁸².

Landry fungování tohoto svého druhu "vychovávání" kádrů pomocí působení ve vesnických výborech dokládá na příkladě vesnice Si-tchang v provincii Ťiang-su. V Si-tchangu došlo po dekolektivizaci zemědělství k rozpadu mocenských struktur a díky odporu vesničanů a slabému stranickému tajemníkovi nebyla vesnice schopná ani výběru povinných odvodů dávek obilí ani dohledu nad dodržováním klíčových státních politik. V roce 1992 sekretariát strany v příslušné střediskové obci jmenoval na pozici zástupce tajemníka strany schopného Tchang Čchun-kena, který během krátké doby s pomocí nevybíravých metod dosáhl toho, že odvody obilí byly obnoveny. Za své úspěchy byl Tchang v roce 1993 odměněn nominací na post starosty. Neoblíbenost Tchang Čchun-kena mezi vesničany byla taková, že kvůli protestům muselo vedení střediskové obce volby o měsíc odložit. Nakonec však Tchang starostou zvolen byl, i když s nevelkým náskokem před ostatními kandidáty a pravděpodobně díky rozsáhlým machinacím a podvodům. Po svém zvolení starostou pokračoval Tchang v nastoleném represivním stylu a ačkoliv neměl v podstatě žádnou podporu vesničanů, byl mocným spojencem vedení střediskové obce. Jako takový pak byl v roce 1996 zvolen novým tajemníkem vesnického výboru strany¹⁸³.

Tento příběh dobře ilustruje roli, kterou po dlouhou dobu vesnické výbory na čínském venkově hrály. Byla to role jasně podřízená Komunistické straně, kdy tyto instituce sice plnily svoje administrativní a výkonné funkce, nikoliv však autonomně, ale zcela závisle na rozhodnutí strany. V té době tedy v mnoha vesnicích de facto neexistovala výše popisovaná mocenská dualita, nejen protože výbory poslouchaly rozhodnutí stranických sekretariátů, ale také proto, že navzdory přímé volbě nebyla jejich legitimita odvozena od voličů, ale od institucí strany.

Přijetí novely Ústavního zákona o vesnických výborech v roce 1998 však změnilo situaci. Díky požadavkům na tajnou volbu a volební soutěž a především požadavku přímé nominace kandidátů obyvateli vesnice se zmenšil prostor pro možnou kontrolu a manipulaci vesnických voleb. V předchozí kapitole jsme zmínili, že v nových podmínkách většina vesnic umožňuje svým obyvatelům přímo sestavovat kandidátní listiny. Zjistili jsme také, že se díky tomu zvyšuje nejistota výstupů volebního procesu a že klesá podíl straníků na kandidátkách. Podle našich odhadů dnes 75% vesnic pořádá soutěživé volby a až 93% z nich využívá některé z forem přímé nominace (viz výše).

Tyto změny způsobily, že se dramaticky zvýšily náklady místních tajemníků na využití

182LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit, s. 231-232

183tamtéž, s. 232

vesnických výborů k přípravě budoucích funkcionářů. Volební proces se totiž stal mnohem méně předvídatelným. To dokládá také další vývoj ve vesnici Si-tchang, kde se v pořadí už páté kolo vesnických voleb konalo v lednu 1999. Ve změněné situaci bylo střediskové obci zřejmé, že Tchang Čchun-ken, zatížený řadou finančních skandálů, nemá šanci být znovu zvolen starostou a proto na tuto pozici nominovala dva své favority – Chuanga Feng-šuna a Kao Ja-sianga. Ani jeden z nich však v předběžném hlasování o podobě finální kandidátky neporazil hlavního kandidáta navrženého díky novým pravidlům přímo vesničany – vysloužilého vojáka Tchang Č'-chueje. Reálně tedy hrozilo, že starostou nebude zvolen ani jeden z protěžovaných kandidátů. To vedlo, k tomu, že volby byly odloženy na neurčito a Kao Ja-siang, favorit střediskové obce, byl jmenován prozatímním starostou. Skutečné volby se konaly až po té, co se opozičního kandidáta Tchang Č'-chueje podařilo vyřadit ze hry (byl na něj vydán zatykač po vyprovokované rvačce s tajemníkem Tchangem). I přesto se vedení vesnice pro jistotu pojistilo a aby zabránilo koordinaci vesničanů během voleb, místo jednoho velkého volebního shromáždění (které je v takových případech běžné) zorganizovalo volby na několika rozdílných místech ve vesnici. Tak bylo dosaženo, že Kao Ja-siang byl nakonec zvolen starostou¹⁸⁴.

Na příkladu vesnice Si-tchang je dobře vidět popisovaná proměna. Zatímco v roce 1993 nebyl problém do Výboru prosadit nepopulárního kandidáta, v roce 1999 již bylo potřeba opravdu velkých machinací, aby se zabránilo vítězství "opozičního" kandidáta vesničanů. To vede k tomu, že stranické sekretariáty postupně opouštějí od využívání výborů jako nástrojů pro "výchovu" svých kádrů. Ty se pro ně totiž staly příliš nákladným a nejistým podnikem¹⁸⁵.

Zároveň se však ukazuje, že zatímco vesnické volby se částečně vymanily z područí Komunistické strany, vesnické výbory zůstávají pod jejím silným vlivem. Případ Si-tchangu potvrzuje to, co v případě autoritářského režimu v Číně asi nikoho nepřekvapí – pokud strana cítí, že její pozice v dané vesnici je ohrožená, často neváhá přistoupit k nezákonným volebním manipulacím, aby si Vesnický výbor udržela pod kontrolou¹⁸⁶.

Zvýšená kvalita volební soutěže ale na čínském venkově vytváří setrvalý tlak na mocenské pozice strany. V střednědobém časovém horizontu tak v mnohých vesnicích může být pozice strany narušena a může se vyvinout výše popisovaná mocenská dualita. Postupně by tak došlo ke zformování „dvou odlišných skupin vesnických vůdců, z nichž každá bude svoji pozici zaštiťovat zcela jinými institucionálními cestami.“¹⁸⁷ Jednoduše řečeno – jedna vesnice

---

184LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit, s. 233-234

185tamtéž, s. 255

186LI, Lianjiang. *Driven to Protest*, op.cit.

187LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit, s. 255

bude mít dvě hlavy.

To je vývoj, který pro režim není optimální. I když zákon o vesnických výborech obsahuje zmínku o vedoucí úloze Komunistické strany v rámci vesnické samosprávy¹⁸⁸, tato mocenská pojistka situaci příliš neřeší, spíš přispívá k dalšímu zmatení. Jakákoliv snaha využít zákonem stanovené vedoucí role KS v rámci venkovské samosprávy totiž nutně naráží na skutečnost, že Ústavní zákon nijak blíže nespecifikuje vztah mezi starostou a stranickým tajemníkem. Znamená vedoucí úloha strany ve vesnici spíše ideologický a politický dohled na klíčové záležitosti obce a nebo kontrolu nad veškerým děním a rozhodováním? Je stranický tajemník partnerem, případně mentorem zvoleného starosty nebo jeho přímým nadřízeným? Tyto a další nejasnosti ukazují, že formující se mocenská dualita na čínských vesnicích může v krajním případě vést k mocenské paralýze podobné té z počátku 80. let.

Jak se tedy takové situaci vyhnout? Strana má na výběr ze dvou strategií. První cestou jsou represe a volební manipulace, případně omezení reálných pravomocí zvoleného starosty. Tím však dochází nejen k porušování platných zákonů, ale především k eskalaci napětí mezi místními obyvateli a funkcionáři¹⁸⁹.

Organizační výbor KS vydal v roce 1999 nařízení, kterým instruoval své členy k zakládání místních sekcí a dalších orgánů Komunistické strany i v obcích, kde předtím kvůli nízkému počtu členů strany založeny nebyly. Hlavním cílem bylo zajistit pokrytí celého venkova stranickými sekretariáty tak, aby bylo v každé vesnici možné využít právě článku 3 o vedoucí roli strany. Zároveň bylo členům strany doporučeno, aby hráli aktivnější roli v rámci rozhodování ve vesnici. Vyhláška doslova hovoří o tom, že by stranické sekretariáty v každé vesnici měly „rozhodovat o hlavních otázkách ekonomického a společenského vývoje v obci“ a že jejich úkolem je také „vzdělávat, řídit a dohlížet na členy vesnických výborů.“¹⁹⁰

Nařízení Organizačního výboru KS bylo krokem, kterým se strana pokusila opět převzít iniciativu a vyvážit mocenský nárůst vesnických výborů a starostů díky soutěživějším volbám. Ne vždy se však silový přístup osvědčí.

Proto strana mnohem častěji používá také strategii kooperace a kooptace. Klíčové bylo v tomto ohledu nařízení Ústředního výboru strany z července 2002. To stanovovalo, že „vedoucí členové místních stranických výborů by měli být nominováni jako kandidáti do vesnických výborů podle zavedených pravidel.“ Před samotnými volbami by KS měla mobilizovat vesničany a propagovat svoje kandidáty. Pokud by nevyhrál člen KS, mají místní

188Článek 3: Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China, op.cit.

189LI, Lianjiang. Driven to Protest, op.cit.

190GANNETT, Robert T., op.cit., s.6

sekretariáty kooptovat zvolené starosty a členy Vesnického výboru a tím neustále „dodávat čerstvé síly do místních stranických organizací na venkově.“¹⁹¹

Asi nejzajímavějším pak bylo ustanovení, které požadovalo, aby všichni kandidáti na post tajemníka místního výboru strany zároveň kandidovali na post starosty ve vesnických volbách. Pokud by ve volbách neuspěli, nezískali by ani post ve straně.¹⁹²

Tato strategie jasně naznačuje, že strana má eminentní zájem na tom, aby pozice starostů a stranických tajemníků vykonávali ti samí lidé. Zároveň však již nevolí tak konfrontační strategii a je ochotná své kádry podrobit větší veřejné kontrole.

Tato vstřícnost ale nemůže být zaměňována s poskytováním větší nezávislosti vesnickým výborům. Naopak, pokud je starosta kooptován do stranických struktur, jeho rozhodování se stává méně nezávislým – v rámci systému demokratického centralismu totiž jako člen strany musí poslouchat příkazy svých nadřízených. Z předáka vesničanů odpovědného pouze svým voličům se tak stává v podstatě režimní funkcionář.

7.2.2 Nezávislost vesnických výborů

Jako zřejmá se jeví skutečnost, že k odhadu nezávislosti vesnických výborů bude třeba zjištění, jak velká část jejich členů je zároveň členy KS a jak velký je tedy průnik mezi výbory a stranickými sekretariáty. Získat relevantní data je v tomto ohledu velmi obtížné, protože informace z jednotlivých regionů a od jednotlivých autorů si často protiřečí.

Pierre Landry uvádí, že v roce 2004 v jím sledovaných vesnicích nebyla většina z kandidátů členy strany a Shi dokládá praxi mocenského oddělování vesnických výborů a stranických sekretariátů, kdy voliči ve svobodnějších volbách odstraňují úřadující členy KS z výborů¹⁹³. Naproti tomu Chen Weixing uvádí, že v řadě vesnic je běžnou praxí, že zástupce tajemníka strany je zároveň starostou. Také Zhenglin a Bernstein popisují vysoké zastoupení členů strany ve vesnických výborech a tvrdí, že vývoj po roce 1998 svědčí o trendu podmiňovat pozici stranického tajemníka jeho úspěšným zvolením do výboru a také o snaze kooptovat úspěšné starosty-nestraníky do stranických struktur. Podle jejich údajů bylo v roce 1999 v provincii Kuan-tung 56% starostů zároveň stranickými tajemníky, ve vesnicích náležících pod město Sin-chuej to bylo dokonce 80%. Ve městě Liao-čcheng v provincii Šan-tung bylo ve stejném období 77% starostů zároveň tajemníky a poté, co byli ve volbách neúspěšní tajemníci odstraněni a nahrazeni kooptovanými starosty-nestraníky, stoupl tento poměr na

¹⁹¹GANNETT, Robert T., op.cit., s.7

¹⁹²tamtéž, s.7

¹⁹³LANDRY, Pierre F., D. DAVIS a S. WANG., op.cit., s. 775

Shi, Tianjian. 1999. "Village Committee Elections in China." *World Politics* 51: 385–412, (citovano podle LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit, s. 236)

celých 86,7%!¹⁹⁴

Jeví se tedy jako pravděpodobné, že i přes posílení své pozice díky stížení možnosti přímé kontroly vesnických voleb KS, zůstávají vesnické výbory pevně spjaté s Komunistickou stranou. Tento závěr potvrzuje i průzkum Baogang He mezi zvolenými starosty (přesná lokalita ani datum konání není specifikována)¹⁹⁵:

Baogang se ptal starostů, jak vnímají svoji pozici v rámci vesnice.

Tvrzení	Podíl souhlasících
Jako zvolený starosta máte větší pravomoci než tajemník strany v obci.	15,30%
Protože strana má vůdčí roli v rámci samosprávy, tajemník má větší pravomoci než Vy.	55,90%
Tajemník má větší pravomoci než vy, protože kontroluje ekonomické záležitosti obce.	15,30%
Žádná odpověď	13,50%

Tabulka 6: Pozice starostů v rámci vesnice (zdroj: Baogang He, 2007)

To, že pouze 15% starostů se cítí silnějších než místní straničtí tajemníci, svědčí o velmi malé emancipaci, již výbory zatím na venkově dosáhly. Údaje z některých regionů navíc dokládají velkou míru personální provázanosti mezi stranou a výbory. V takové situaci je velmi obtížné hovořit o jakémkoliv sdílení moci. Mnohem spíše se dnes pozice výborů jeví jako zcela podřízená Komunistické straně.

194Chen, Weixing. 1999. *The Political Economy of Rural Development in China, 1978–1999*. Westport and London: Praeger., (citovano podle LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit., s. 236)

GUO, Zhenglin. The Impact of Elections on the Village Structure of Power: the relations between the village committees and the Party branches. *Journal of Contemporary China*. 2009, roč. 39, č. 13, s. 271

195BAOGANG, He, op.cit., s. 113

7.3 Shrnutí

Z našeho popisu fungování vesnických voleb a vesnické samosprávy se vynořuje zajímavý obraz fungování samosprávy na čínském venkově. Pozoruhodný je především očividný rozpor mezi poměrně svobodnými volbami umožňujícími na čínské poměry neobvyklou volební soutěž, která v mnoha případech značně stěžuje místním elitám kontrolovat, kdo je zvolen do Vesnického výboru, a přetrvávající dominancí KS v samosprávných institucích.

Je zřejmé, že Komunistická strana neztratila ani velkým volebním experimentem uskutečněným po roce 1998 kontrolu a vliv v čínských vesnicích. Ve většině případů je totiž stranický tajemník stále zároveň starostou obce a činnost Vesnického výboru tak podléhá přímému dohledu strany.

Nemůže být řeč o sdílení moci nebo jakékoliv tvorbě demokratických institucí tak, jak to prezentuje Baogang He. Jakékoliv demokratické instituce musí být nezávislé a musí fungovat v souladu se zákony. Tím, že je Vesnický výbor pod kontrolou KS, ztrácí významnou část své nezávislosti, protože v prostředí čínského demokratického centralismu musí vždy níže postavené kádry poslouchat příkazy shora. Vesnické výbory ovládané KS se tedy ze samosprávných institucí odpovědných voličům a celé vesnici stávají součástí stranické byrokracie, která je primárně loajální centrálnímu vedení v Pekingu. Musíme tedy dát spíš za pravdu Čcheng Siao-nungovi v tom, že „králem každé vesnice je stranický tajemník“, protože jen malá část starostů má ve skutečnosti větší moc než funkcionáři strany.¹⁹⁶

Na druhou stranu je pozoruhodná praxe kooptací a spojování kariéry stranických tajemníků s úspěchem ve vesnických volbách. Ta ukazuje, že i král se musí řídit vůlí svých poddaných. Aby si strana udržela pozice na venkově i v novém prostředí soutěživých voleb, musí se často podříditi jejich výsledku. Místní tajemník již v mnoha případech není člověk dosazený shora, ale člověk, který vyhrál přízeň místních ve volbách. To je samo o sobě nevídanou věcí svědčící o nezměrné schopnosti adaptability Komunistické strany Číny.

---

¹⁹⁶In Wukan Village Election, the Party's Not So Hidden Hand. The Epoch Times, op.cit.

8. Smysl vesnických voleb v Číně

„Vesnické volby jsou v mnoha ohledech jako Rorschachův test – nejednoznačná malba, kterou lidé interpretují v závislosti na svých postojích k Číně spíše než s ohledem na kvalitu voleb,“ píše v jedné ze studií Robert Pastor¹⁹⁷. Míří tím k samé podstatě problému vesnické samosprávy v Číně.

Již třicet let v Číně probíhá experiment, který někteří nazývají cestou k demokratizaci a stabilizaci venkova a jiní za loutkovou hru bez většího významu. Na předchozích stránkách jsme již naznačili důvody této nejednoznačnosti. Na jednu stranu máme pravidelně konané volby v statisících čínských vesnic, v rámci nichž probíhá volební soutěž často mimo přímou kontrolu Komunistické strany. Jsme svědky do jisté míry tajného hlasování za plentou, veřejného sčítání hlasů i často vyrovnaných soubojů o post starostů. Na druhou stranu pozorujeme, že vesnické volby nemají přílišnou schopnost cokoliv na venkově změnit. Praktická role vesnických výborů se v podstatě v průběhu oněch třiceti let nijak dramaticky nezměnila a tyto instituce zůstávají v drtivé většině pod přísným dohledem a kontrolou stranických funkcionářů. Navíc, praxe tajemníků, kteří jsou zároveň starosty, z čínského venkova nijak nemizí, spíše se opět rozmáhá.

Jaký mají tedy v takové situaci vesnické volby význam? Proč se režim celá desetiletí snaží o zavádění otevřených a soutěživých voleb na venkově, když ve finále neumožní jakékoliv sdílení moci mezi stranou a samosprávnými institucemi?

Jedno z možných vysvětlení se objevilo loni na podzim, když na sebe malá vesnice Wu-kchan v bohaté jižní provincii Kuang-tung upoutala mimořádnou mezinárodní pozornost díky skutečně rozsáhlým protestům a především díky tomu, co následovalo – obec, která nikdy nezažila opravdové vesnické volby si za pozornosti zahraničních médií zvolila vlastního starostu a Vesnický výbor.

Jak nám tedy mohou události ve Wu-kchanu pomoci při našem pátrání po významu vesnických voleb v Číně? Popišme nejprve, k čemu ve Wu-kchanu vlastně došlo.

---

¹⁹⁷PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit., s. 490

8.1 Vesnické volby v praxi – případová studie vesnice Wu-kchan

Vesnice Wu-kchan leží v provincii Kuang-tung na jihovýchodě Číny, administrativně spadá pod okresní město Lu-feng a má asi 12 000 obyvatel¹⁹⁸. Přestože je Kuang-tung nejbohatší a nejlidnatější čínskou provincií a mohlo by se zdát, že tedy patří k průkopnickým provinciím co se vesnických voleb týče, opak je pravdou. Provincie totiž vesnické volby začala systematicky pořádat až v roce 1999, jedná se tedy spíše o opozdilce¹⁹⁹.

Kuang-tung se dlouhodobě potýká sociálními napětím, jak v městských oblastech, tak na venkově. Například v roce 2005 zde bylo při potlačování demonstrace ve vesnici Tung-čou údajně pořádkovými silami zabito až 20 místních²⁰⁰. Podobné, i když méně násilné protesty pokračovaly i v dalších letech. V červnu 2011 stávkovali dělníci proti všudypřítomné korupci a porušování zákonů. Jejich protest se nakonec zvrhl v rabování a střet s pořádkovými silami. Jednalo se o jeden z nejhorších nepokojů v oblasti za poslední roky.²⁰¹

V již tak výbušné situaci se na podzim 2011 právě ve vesnici Wu-kchan rozhořel starý spor týkající se záborů půdy. Zábory půdy jsou problémem důvěrně známým většině čínských rolníků – rodinný systém zodpovědnosti (household responsibility system), který byl zaveden po dekolktivizaci zemědělství na čínském venkově sice rozdělil původní družstevní pozemky zpátky jednotlivým rolnickým domácnostem, avšak zároveň ponechal tuto půdu ve vlastnictví státu. Rolníci tedy na pozemcích mohou hospodařit, nemohou s nimi však nijak operovat, ani je prodávat²⁰².

S tím, jak na venkov proudí kapitál z průmyslových oblastí a jak jsou zde zakládány další a další podniky, roste hlad developerů po nezastavěné půdě. Toho využívají místní funkcionáři a venkovskou půdu, která patří celé obci, prodávají. Klíčovým problémem je to, že kompenzace, která je postiženým rolníkům za takový odprodej místními úředníky poskytnuta, se odvíjí od částky, kterou si farmář díky hospodaření na zabrané půdě může vydělat. Ta je obvykle mnohonásobně nižší než tržní cena pozemku. Podle některých odhadů může rozdíl mezi odškodným a tržní cenou pozemků být až 1:20. Není tedy divu, že zábory jsou pro

---

198 Wukan Elects New Leaders. *Global Times* [online]. 22.6.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z:

<http://www.globaltimes.cn/NEWS/tabid/99/ID/698572/Wukan-elects-new-leaders.aspx>

199 PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit., s. 502-503

200 LUM, Thomas. Social Unrest in China. *Congressional Research Service (CRS) Reports and Issue Briefs* [online]. Washington: Congressional Research Service, 2006 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z:

<http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/crs/19>, s. 4

201 China migrant riots: Six jailed over Guangdong unrest. *BBC News* [online]. 12.7.2011 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-14122256>

202 Wukan unrest: Why do Chinese farmers riot? *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z:

www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16193089

místní funkcionáře velmi výnosným byznysem, který podle všeho tvoří až třetinu příjmů regionálních úřadů²⁰³.

Vyvlastňování půdy se každoročně týká tisíců čínských vesnic a v řadě z nich vyvolá odpor a protesty ze strany poškozených farmářů. Mnoho bývá násilných a často dochází ke konfliktu s úřady. Příběh Wu-kchanu začal v tomto ohledu typicky, ale výsledek více než půl ročního protestu byl neočekávaný a pro Čínu průlomový.

Ve Wu-kchanu lze první případy vyvlastňování a záborů půdy údajně datovat až do roku 1993. Jednalo se tedy o vleklý a dlouho neřešený problém. Mezi lety 2009 až 2011 se místní obyvatelé opakovaně neúspěšně pokoušeli dosáhnout nápravy pomocí sepisování petic. Ty adresovali různým stranickým orgánům v provincii Kuang-tung. Žádosti o zastavení o konfiskaci však nikdy nebyly vyslyšeny, což mezi vesničany dále stupňovalo napětí.²⁰⁴

Situaci zhoršovalo to, že orgány vesnické samosprávy ve Wu-kchanu dlouhodobě neplnily svoji funkci. V podstatě byly dlouhodobě zcela nefunkční. Hlavním důvodem bylo to, že se zde (na rozdíl od ostatních vesnic v okolí) nepodařilo zavést praxi voleb do Vesnického výboru. Wu-kchan tak patřil mezi menšinu čínských vesnic, v nichž byli členové Vesnického výboru dosazováni, nikoliv voleni. Všechny dostupné zdroje potvrzují, že Wu-kchan až do roku 2011 nezažil jediné přímé volby. Blíže popsat roli vesnické samosprávy v obci je ale kvůli nedostatku informací téměř nemožné. Jediné, co víme, je, že tajemník strany Süe Čchang a starosta Čchen Šun-i spolu vládli Wu-kchanu neuvěřitelných 40 let.²⁰⁵

Nefunkčnost samosprávného systému ve vesnici dále komplikovala už tak napjatou situaci a neumožňovala řešit stížnosti rolníků na zábory půdy. Protože tajemník, starosta a pravděpodobně i zbylí členové Výboru byli do prodeje obecní půdy developerům zapojeni, neměl Vesnický výbor vůli se stížnostmi poškozených rolníků zabývat. Mezi Výborem a stranickým sekretariátem existovala (díky jmenování) mocenská závislost a starosta ani jeho kolegové z Výboru tedy neměli jakoukoliv motivaci intervenovat ve prospěch poškozených rolníků²⁰⁶.

Efektivní paralýza samosprávných institucí dále stupňovala frustraci místních a jejich pocit,

---

203 Wukan unrest: Why do Chinese farmers riot? *BBC News* [online], op.cit.

204 'Young Enthusiasts' Guide Chinese Village in Groundbreaking Protests. *The Epoch Times* [online]. 21.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/young-enthusiasts-guide-chinese-village-in-groundbreaking-protests-162254.html>

205 The Wukan uprising and its lessons. *Socialistworld.net* [online]. 23.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.socialistworld.net/doc/5597>

China: Wukan Elections Continue and Inspire. *Global Voices* [online]. 19.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://globalvoicesonline.org/2012/02/19/china-wukan-elections-continue-and-inspire/print/>

Wukan Elections Offer Hope With Strings Attached. *Caijing.com.cn* [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://english.caijing.com.cn/2012-02-28/111718494.html>

206 The Wukan uprising and its lessons. *Socialistworld.net* [online], op.cit.

že nemají možnost cokoliv změnit. První protesty nespokojených vesničanů proběhly mezi 21. až 23. zářím 2011 a měly násilnou podobu. Cílem byly především budovy úřadů ve městě Lu-feng, pod nějž Wu-kchan spadá. Několik z nich bylo poničeno a v samotném Wu-kchanu protestující zdemolovali zeď, která obklopovala zkonfiskované pozemky. Bylo zapáleno šest policejních aut²⁰⁷.

Policeie protesty rozehnala, ale straničtí funkcionáři byli událostmi natolik zaskočení, že umožnili vesničanům prohlásit dosavadní Vesnický výbor za neplatný a zvolit si místo něj zcela živelně a bez jakéhokoliv posvěcení vlastní dočasný třináctičlenný Výbor.²⁰⁸

Úředníci městské správy v Lu-fengu, pod nějž Wu-kchan spadá, pochopili závažnost situace a nabídli zástupcům prozatímního Výboru jednání. Dokonce každému z nich na dva měsíce zaplatili příspěvek na činnost, což je výsada na kterou mají právo pouze legálně zvolení vesničtí zástupci. Tento krok byl tedy gestem městských funkcionářů, že uznávají platnost prozatímního Výboru²⁰⁹.

Rozhovory s funkcionáři v Lu-fengu však ani po dvou měsících nepřinesly výsledky. Proto 21. listopadu vesničané zorganizovali další, tentokrát pokojný protest přímo před městskou radnicí. Protestující nesli transparenty s hesly jako "Potrestejte zkorumpované" a "Vraťte nám zpátky naše práva!". Policeie proti nim nezasáhla²¹⁰.

Situace se však změnila na začátku prosince 2011. Navzdory předchozím jednáním a faktickému uznání prozatímního Výboru, začala radnice prohlašovat, že je Výbor nelegální. Došlo k zatčení několika jeho představitelů. 11. prosince jeden z nich, Süe Ťin-po, zástupce předsedy Prozatímního výboru, za nejasných okolností zemřel v policejní vazbě. Jeho rodina prohlásila, že Süeovo tělo neslo stopy mučení.²¹¹

Tato událost eskalovala situaci ve vesnici. 14. prosince se v okolí vesnice objevily pořádkové jednotky a šířily se zprávy o tom, že policeie zatýká vesničany. Ti začali organizovat určitou formu domobrany. Nejprve instalovali bezpečnostní kamery střežící domy vesnických zástupců a hlídkovali s amatérskými vysílačkami, později dokonce začali na hranicích vesnice vytvářet kontrolní stanoviště. Situace nakonec dospěla do stádia, kdy Wu-kchan byl z jedné

---

207 Protesters riot in China city over land sale. *BBC News* [online]. 23.9.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15032458

China protest worsens in Guangdong after villager death. *BBC News* [online]. 14.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16173768

208 'Young Enthusiasts' Guide Chinese Village in Groundbreaking Protests, op.cit.

209 'Young Enthusiasts' Guide Chinese Village in Groundbreaking Protests, op.cit.

210 'Young Enthusiasts' Guide Chinese Village in Groundbreaking Protests, op.cit.

In Guangzhou, Softer Hand Toward Protesters Suggests Ulterior Motive. *The Epoch Times* [online].

28.11.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/in-guangzhou-softer-hand-toward-protesters-suggest-ulterior-motive-149188.html>

211 'Young Enthusiasts' Guide Chinese Village in Groundbreaking Protests, op.cit.

strany odříznut od světa policejními a pořádkovými jednotkami, z druhé strany jej střežili samotní obyvatelé, kteří odmítali úředníky a policisty do obce vpustit. Režim tak v podstatě ztratil na obci kontrolu! 20. prosince se objevily zprávy o tom, že vesničané se chtějí vydat na další protestní pochod do Lu-fengu, což by ovšem znamenalo prolomení vzniklých policejních barikád²¹². Hrozilo, že dojde k dalšímu násilnému střetu.

Úřady se zároveň snažily o informační embargo na dění ve Wu-kchanu. Za tím účelem již 15. prosince zmizely jakékoliv zmínky o Wu-kchanu například z oblíbené sociální sítě Sina Weibo. Informační blokáda se však ukázala jako zcela bezzubá. Již 15. prosince vysílal z centra vesnice reportáže štáb BBC a o dění na jihu Číny informovaly prakticky všechny prestižní světové deníky²¹³.

Napjatá situace kdykoliv hrozila přerůst v otevřený konflikt. Úřady se zejména bály toho, že se protestující vydají na plánovaný pochod do Lu-fengu, což by mohlo události značně zkomplikovat. 20. prosince tedy začíná vyjednávání, jehož výsledkem je o den později odvolání tajemníka strany Süe Čchanga a starosty (předsedy původního Vesnického výboru) Čchen Šun-ije, zmrazení sporných záborů půdy a propuštění dříve zadržovaných členů prozatímního Výboru. Nejhorší konfrontační fáze tak byla během několika dní zažehnána a začalo vyjednávání s představiteli místních úřadů²¹⁴.

Hlavním cílem vesničanů, který nadále prosazovali, bylo kromě urovnání sporu o půdu taky možnost zvolit si nové, nezkorumpované vedení. To bylo vesničanům přislíbeno a první krok k nové správě vesnice byl učiněn 15. ledna 2012, kdy byl jeden z hlavních představitelů protestujících – sedmašedesátiletý Lin Cu-luan – jmenován novým tajemníkem strany po odvolaném Süe Čchangovi. Lin je členem Komunistické strany, bývalým vojákem a byznysmenem. V událostech podzimu 2011 vystupoval jako jeden z mluvčích protestujících, ačkoliv oficiálně nezastával žádnou pozici v prozatímním Výboru zvoleném v září. Byl to právě Lin, který v prosinci jednal se zástupci místních úřadů. Pro hongkongského nezávislého žurnalistu popsal Lin své motivace takto: „Určitě nebojuji [proti prodeji půdy] kvůli penězům.

---

212 'Young Enthusiasts' Guide Chinese Village in Groundbreaking Protests, op.cit.

Tense stand-off continues in China protest village. *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16195113

China village protest: Wukan residents plan march. *BBC News* [online]. 20.12.2011 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16260089

213 Inside China's protest village Wukan in Guangdong. *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16206780>

China protest in Guangdong's Wukan 'vanishes from web'. *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16192541

214 Talks bring progress in rebel China village of Wukan. *BBC News* [online]. 21.12.2011 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16280922

Deal in China rebel village Wukan welcomed. *BBC News* [online]. 22.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16297463

Jsem starým členem strany a podporuji centrální vládu. Ale místní úředníci jsou příliš zkorumpovaní. Ztratili jsme naši půdu. Bylo by naší potupou i potupou dalších generací, kdybychom teď nepovstali a nezískali ji zpět. (...) Současná situace ve Wu-kchanu je způsobená chamtivými funkcionáři v Šan-wej [prefekturní město, pod nějž vesnice spadá]. Mohu ji shrnout jedním slovem: temná, temná, temná!²¹⁵

Lin, který byl ještě v prosinci čínskými novinami označován za „pobudu“ nebo „gangstera“ se tak téměř ze dne na den stal jedním z nejmocnějších mužů ve vesnici²¹⁶.

Po jmenování Lin Cu-luana místním tajemníkem Komunistické strany se pozornost upínala ke slíbeným volbám nové vesnické samosprávy. Zdůrazněme, že mělo jít o první vesnické volby v historii Wu-kchanu.

1. února dochází k volbě jedenáctičlenné volební komise, která má na volby dohlížet. Voleb se mohou účastnit všichni občané Wu-kchanu. Téměř okamžitě se objevují spekulace o možné snaze manipulovat volební proces. Po zvolení komise, kam se většinou dostali respektovaní vesničtí starší, totiž bylo oznámeno, že členové komise se nemohou účastnit samotného souboje o posty ve vesnické samosprávě. To vyvolalo rozčarování, protože jednak Ústavní zákon o vesnických výborech účast členů volební komise ve volbách nevyklučuje, jednak bylo toto pravidlo oznámeno až dodatečně po proběhnutí voleb. Nemožnost členů volební komise být nominována do voleb ze hry vyřadila část favoritů vesničanů²¹⁷.

11. února se konaly přímé volby do Sněmu vesnických zástupců. Celkem se obsazovalo 109 míst. Každý z kandidátů na post vesnického zástupce musel podle místní volební vyhlášky získat alespoň 50 hlasů, aby mohl být nominován. Zájem o volby byl značný, volební účast dosáhla 80% registrovaných voličů. Celkem volilo 6475 lidí. Süe Ťien-wan, dcera zesnulého Süe Ťin-pa, byla jedním ze zvolených zástupců a vyjádřila své odhodlání kandidovat také do Vesnického výboru. Süe Ťien-wan, která pracuje jako učitelka v místní škole, později uvedla, že na ní byl ze strany zaměstnavatele i místních úředníků vyvíjen nátlak, aby svoji kandidaturu vzdala.²¹⁸

Prvním úkolem nově zvoleného Sněmu vesnických zástupců bylo nominovat kandidáty do voleb Vesnického výboru, které byly naplánovány na březen. V případě Wu-kchanu tedy o

215Lin Zuluán – Character Interview. *Jo Peng Jiao personal blog* [online]. 3.4.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://pengjo.wordpress.com/2012/04/03/lin-zuluán-character-interview/>
BUCHERT, Viliam. Strýček Lin: rebel – komunista. *Reflex*. 2012, č. 6, s. 17.

216Lin Zuluán – Character Interview. *Jo Peng Jiao personal blog* [online], op.cit.

217In Wukan Village Election, the Party's Not So Hidden Hand, *The Epoch Times*, op.cit.

218Wukan village voters elect representatives. *China Daily* [online]. 13.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2012-02/13/content_14587534.htm
Wukan candidates campaign ahead of village committee election. *Want China Times* [online]. 1.3.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.wantchinatimes.com/news-subclass-cnt.aspx?id=20120301000083&cid=1101&MainCatID=11>

podobě kandidátní listiny nerozhodovali přímo voliči, ale jimi zvolení vesničtí zástupci. Protože však byl Sněm vesnických zástupců ovládnut stoupenci "rebelů", byli nakonec mezi 24 nominovanými do voleb Vesnického výboru všichni představitelé prozatímního zářijového Výboru, Süe Ťien-wan a novopečený tajemník Lin Cu-luan. Ten byl jediným kandidátem na post starosty. Během předvolebního shromáždění, které se konalo 29. února, měl každý kandidát 10 minut na to, aby přednesl svůj projev. Shromáždění se účastnilo kolem 1500 posluchačů.²¹⁹

Volby Vesnického výboru proběhly 3. března a dopadly drtivým vítězstvím kandidátů spojených s podzimním protestem. Volební účast byla 81,5% a Lin Cu-luan byl zvolen starostou se ziskem 91% hlasů. Jeho zástupcem byl zvolen Jang Se-mao, který byl také aktivním účastníkem protestů. Ostatní kandidáti nedosáhli povinných padesáti procent hlasů a o obsazení zbytku Výboru se tedy hlasovalo o den později v doplňujících volbách. Tak byli zvoleni mj. tři členové původního zářijového prozatímního Výboru (Chung Žuej-čchao, Čang Ťien-čcheng a Čuang Lie-chung). Süe Ťin-pa svojí kandidaturu nakonec vzdala ještě před vyhlášením výsledků. Podle stanice CNN tak učinila na přání své rodiny.²²⁰

Televize NTD^{viii} přinesla informaci o tom, že během voleb bylo ve Wu-kchanu rozmístěno větší množství pořádkových sil a že policisté jak v uniformě, tak v civilu byli přítomni přímo ve volebních místnostech. Údajně monitorovali především rozhovory kandidátů se zahraničními novináři. NTD přinesla také informaci o tom, že Paul Baldwin, generální konzul amerického velvyslanectví v Kuang-čou, se rozhodl navštívit místo voleb. Přístup mu byl nejprve odepřen, protože byl považován za novináře, po ověření totožnosti mohl sice volební shromáždění navštívit, nicméně byl po krátké chvíli přinucen místo opustit²²¹.

Výraznější problémy při hlasování však nebyly zaznamenány. Naopak, západní média nadšeně přinášela fotografie z vzorně připraveného volebního shromáždění, kde obyvatelé volili v oddělených hlasovacích kójkách s použitím obálek a zapečetěných volebních urn. Sčítání hlasů pak bylo veřejné a proběhlo přímo na místě.

219Chinese village experiments with democracy. *Bangkok Post* [online]. 12.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.bangkokpost.com/news/asia/279492/chinese-village-experiments-with-democracy>

Wukan candidates campaign ahead of village committee election. *Want China Times* [online], op.cit.

220New head of Wukan village elected. *China Daily* [online]. 3.3.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z:

http://www.chinadaily.com.cn/china/2012-03/03/content_14748306.htm

Wukan Protest Leaders Elected to Villager Committee. *The Epoch Times* [online]. 4.3.2012 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/wukan-protest-leaders-elected-to-villager-committee-199850.html>

Symbol of Wukan rebellion ends her political career. *CNN News* [online]. 4.3.2012 [cit. 2012-07-23].

Dostupné z: http://articles.cnn.com/2012-03-04/asia/world_asia_china-wukan_1_village-political-career-communist-party?_s=PM:ASIA

221NTD TELEVISION. *Results of Wukan Election Announced, US Consulate Visits*. 4.3.2012. Dostupné z: <http://youtu.be/x3KHmqcIpcI>

První z požadavků vesničanů – zvolení nového, legitimního Vesnického výboru byl tedy naplněn. Druhý požadavek – vyřešení sporu o půdu – se zatím podařilo vyřešit jen částečně. Kontrakt byl pozastaven a o budoucnosti dotčené obecní půdy by měl rozhodovat nově zvolený Vesnický výbor. Původní starosta Wu-kchanu a místní stranický tajemník byli v dubnu 2012 vyloučeni z Komunistické strany a údajně se zvažovalo i jejich trestní stíhání²²².

8.1.1 Kvalita voleb ve Wu-kchanu

Přestože se jednalo o první hlasování v historii obce, navíc takové, na nějž byla silně koncentrována pozornost zahraničních médií, podobaly se vesnické volby ve Wu-kchanu venkovským hlasováním, jak jsme je popsali v předchozích kapitolách. Navzdory tomu, že volby byly pro obyvatele premiérou, hlasování proběhlo velmi hladce a splňovalo v podstatě všechny naše kritéria kvality voleb. Přestože jsme zmínili stížnosti vesničanů, že členové volební komise nemohli kandidovat ve volbách, což bylo místním sděleno až zpětně poté, co do komise zvolili nejlepší ze svého středu, žádné další problémy nebyly zaznamenány ani v souvislosti s fungováním této komise, ani s průběhem hlasování ve volbách do Sněmu zástupců a Vesnického výboru.

---

²²²Ex-leaders of China protest village Wukan 'punished'. *BBC News* [online]. 24.4.2012 [cit. 2012-07-23].
Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-17821844

8.2 Volby jako pojistný mechanismus

Hlasování ve Wu-kchanu je zajímavé ani ne tak s ohledem na průběh samotných vesnických voleb, ale především s ohledem na jejich výsledky. V médiích bylo často zdůrazňováno, že zatímco až do minulého roku vládli obci zkorumpovaný tajemník a starosta, nyní dostali místní šanci zvolit si svoje vlastní, důvěryhodné vedení.

To je samozřejmě pravda, už s ohledem na to, že jak volební komise, tak Sněm vesnických zástupců a ve finále i Vesnický výbor ve Wu-kchanu byly obsazeny lidmi spojenými s podzimním protestem.

Trochu stranou pozornosti však stojí skutečnost, že se ani pořádáním voleb Vesnický výbor ve Wu-kchanu nijak mocensky neosamostatnil. Naopak, jeho závislost na KS je ještě větší než doposud. Tím, že místní sekce Komunistické strany prokázala svojí flexibilitu a již dva týdny po skončení protestů prohlásila jednoho z hlavních "rebelů" svým novým tajemníkem, zajistila si pokračování své dominance v obci. Když byl pak Lin Cu-luan v březnu zvolen také starostou, dospěl vývoj ve Wu-kchanu do skutečně paradoxní situace. Na jednu stranu zde byly relativně svobodné volby a triumfální vítězství rebelů, na druhou se Vesnický výbor dostal pod přímou kontrolu strany, protože mu nyní předsedal sám tajemník Cu-luan. Z Výboru se v podstatě stalo jen detašované pracoviště strany.

	před 2012	po 2012
volby		
pravidelnost	ne	?
volební soutěž	ne	ano
tajné hlasování	ne	ano
nejistota výsledků	ne	ano
Výbor		
tajemník=starosta	ne	ano
mocenská závislost KS a VV	ano	ano

Tabulka 7 : Proměna vesnické samosprávy a voleb ve Wu-kchanu

Tento paradox přehledně znázorňuje Tabulka 6. Vidíme, že na jednu stranu došlo ve Wu-kchanu k zavedení soutěživých vesnických voleb, na druhou stranu to nijak neovlivnilo postavení samosprávných orgánů, které i přes to, že byly obsazeny "rebely", se nijak neosamostatnily a zůstávají propojené s Komunistickou stranou. Jejich závislost se naopak

ještě prohloubila.

To je velmi pozoruhodná situace zvážíme-li, že během nejvypjatějších okamžiků protestů ve Wu-kchanu strana na několik dní kompletně ztratila kontrolu nad vesnicí²²³ a zdálo se, že nepokoje buď brutálně potlačí nebo bude muset udělat významné ústupky. Přesto se však nestalo ani jedno. Strana odvolala zkorumpovaného tajemníka a již několik týdnů poté byla zpět v plné síle, s vůdcem protestů ve svém čele!

Ukazuje se tak, že vesnické volby mohou vhodně sloužit režimu jako svého způsobu pojistný ventil proti přílišné eskalaci napětí v regionech. Princip je zřejmý – pokud se místní funkcionáři vymknou kontrole a příliš si zneprátní místní obyvatele – použije režim právě konání vesnických voleb k tomu, aby je nahradil novými, důvěryhodnými osobnostmi z řad vesničanů.

Jsou tak vlastně zabity dvě mouchy jednou ranou. Režim se zbaví neschopných kádrů a nahradí je lepšími a zároveň si (kooptací starostů do stranických funkcí) pojistí, že tito nově zvolení lidé nebudou zpochybňovat oficiální politiku strany v regionech.

Příklad Wu-kchanu ukazuje, že smyslem vesnických voleb není posilování skutečné místní samosprávy ani jakákoliv demokratizace rozhodovacích procesů na čínském venkově. Zdá se pravděpodobné, že režim využívá konání soutěživých vesnických voleb jako odpověď na nárůst nestability na čínském venkově. Ta již od počátku 90. let strmě roste.

Přestože režimní statistiky hovoří v podstatě pouze o tzv. „masových incidentech“ (mass incidents), což je kategorie, která zahrnuje často také shromáždění, jež nemají charakter protestu, je i při letném pohledu na odhady (viz Graf 3) zřejmé, že nestabilita a napětí je v Číně obecně na vzestupu. Zatímco v roce 1993 bylo evidováno pouhých 8700 „incidentů“, v roce 2010 to již bylo odhadem 180 000, což znamená více než dvacetinásobný nárůst²²⁴.

Lianjiang Li zmiňuje, že 40% z 87 000 masových incidentů se v roce 2005 událo právě na venkově. Důvody, proč vesničané protestují, jsou různé – znečištění životního prostředí, již zmiňované zábory a rozprodej obecní půdy, korupce místních úředníků a funkcionářů. V poslední době také přibývá skutečně velkých protestů, které často končí konfliktem s místními úřady a násilným potlačením. Tong a Lei zmiňují, že zatímco v roce 2003 v Číně proběhlo pouze 9 takových incidentů, v roce 2008 to bylo již 76²²⁵.

223Updates from Wukan, the fishing village staging open rebellion. *Shanghaiist* [online]. 14.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: http://shanghaiist.com/2011/12/14/updates_from_wukan_the_fishing_vill.php

224LI, Lianjiang. Driven to Protest, op.cit., s. 250

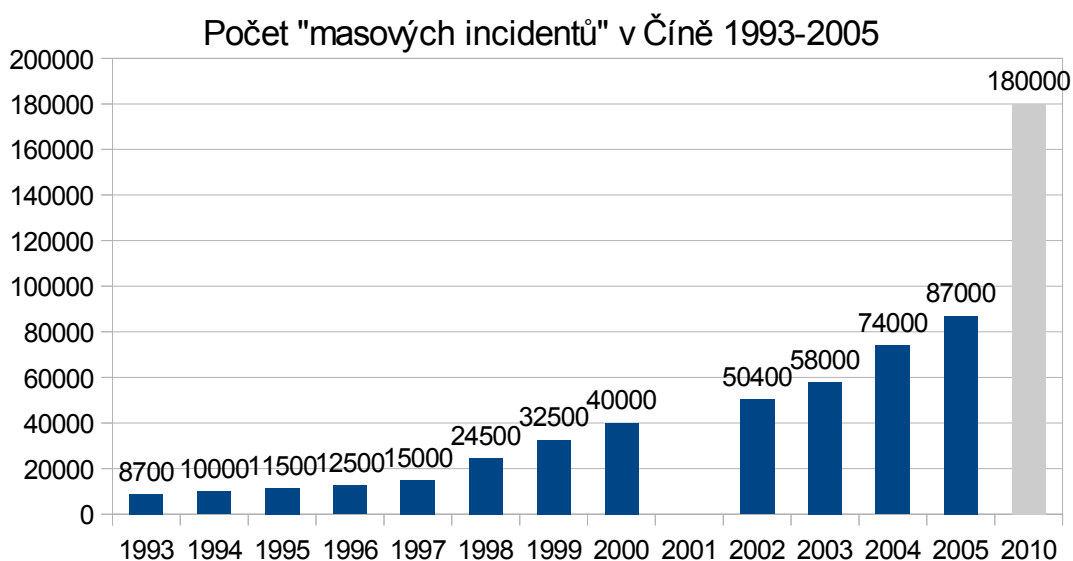
Unrest Grows as Economy Booms. *The Wall Street Journal* [online]. 26.9.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://online.wsj.com/article/SB10001424053111903703604576587070600504108.html>

225LI, Lianjiang. Driven to Protest, op.cit., s. 250

TONG, Yanqi a Shaohua LEI. Large-Scale Mass Incidents and Government Responses in China. *International Journal of China Studies*. 2010, roč. 1, č. 2, s. 489

Pokud však hovoříme o protestech na čínském venkově je nutné upozornit, že se v drtivé většině jedná o protesty, jejichž cílem není jakákoliv systémová změna, ale naopak odstranění nějakého konkrétního problému na místní úrovni. Protestující většinou kritizují místní úředníky a funkcionáře, ale jen velmi zřídka se jejich hněv obrátí proti centrální vládě v Pekingu. „Tyto protesty se zdají být součástí systému, nejsou pro něj hrozbou,“ píše pro americký magazín The Atlantic Max Fisher.²²⁶

Graf 3 : Počet "masových incidentů" v ČLR, údaj za rok 2001 chybí, počet incidentů pro rok 2010 je odhadem, zdroj: různé^{ix}

To dokládá i vývoj ve Wu-kchanu, který byl sice západními médii líčen jako odbojná vesnice, která v okamžiku eskalace sporu vyhnala všechny komunisty, přesto se však během protestů objevovaly transparenty s hesly typu „Ať žije komunistická strana!“ nebo „Nejsme rebelové. Podporujeme Komunistickou stranu. Máme rádi svoji zemi!“. Jak dokládá vůdce protestů Lin Cu-luan, ve Wu-kchanu se nebojovalo proti centrální vládě, ale proti „chamtivým funkcionářům v Šan-wej“²²⁷.

A právě zde pravděpodobně leží pravý význam vesnických voleb. Pokud totiž režim chce zajistit klid a stabilitu v regionech, musí se vypořádat s křiklavým porušováním zákonů ze

²²⁶How China Stays Stable Despite 500 Protests Every Day. *The Atlantic* [online]. 5.1.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/01/how-china-stays-stable-despite-500-protests-every-day/250940/>

²²⁷Lin Zuluan– Character Interview. *Jo Peng Jiao personal blog* [online], op.cit. The Wukan uprising and its lessons, Socialistworld.net, op.cit.

strany některých svých kádrů. Ideálním způsob, jak toho dosáhnout (alespoň v kontextu čínských vesnic), je skrze pořádání vesnických voleb umožnit voličům, aby o místních funkcionářích rozhodli sami. A pokud se je rozhodnou vyměnit, strana je schopná nové starosty buď rychle kooptovat do svých struktur nebo alespoň udržet nad vesnickými výbory kontrolu.

Pravý význam událostí ve Wu-kchanu tedy pravděpodobně neleží v tom zjevném – tedy, že vesnice si protestem vydobyla možnost pořádat otevřené a soutěživé volby a zvolit si vlastní představitele, ale v tom méně viditelném – tedy, že Komunistická strana přes všechna úskalí, kterým na venkově musí čelit, stále pevně kontroluje dění na vesnicích. A vesnické volby jsou jedním ze způsobů, jak toho bylo dosaženo.

9. Závěr

„Mnohé instituce a politiky v Číně se zdají být tím či oním způsobem nejednoznačné,“ píše Lang Youxing ve své práci o vesnických volbách.²²⁸ Právě nejednoznačnost je hlavním problémem při našem zkoumání vesnické samosprávy a vesnických voleb. Spočívá především v tom, že je nesnadné určit, jaké změny měly pro čínský venkov skutečný význam a jaké byly pouze změnami symbolickými.

Nejlépe je to vidět na rozdílu mezi vesnickými volbami a praktickým fungováním vesnické samosprávy. Zdá se, že ve velké části čínských vesnic se podařilo zavést volby místních vesnických samospráv, které umožňují volební soutěž, tajné hlasování i otevřenou nominaci kandidátů. To je pro Čínu obrovská změna. Oproti situaci během maoismu, kdy na venkově vládly lidové komuny a kdy rolníci neměli prakticky žádnou možnost ovlivnit dění ve své obci, je dnešní praxe pravidelných voleb, v nichž spolu soutěží kandidáti vybraní přímo vesničany, velkým pokrokem. Od roku 1982, kdy bylo v Ústavě poprvé zmíněno, že vesnické výbory mají být přímo voleny občany, prodělal vývoj vesnických voleb řadu podstatných změn k lepšímu. Volby se dnes konají v celé zemi^x a na mnoha místech strana nemá na jejich výsledek bezprostřední vliv.

Na druhou stranu se ukazuje, že výsledky takových "svobodných" voleb jen minimálně ovlivňují reálné fungování vesnické samosprávy, která nadále zůstává pod kontrolou Komunistické strany. Připomíná to paradoxní situaci, kdy bychom si svobodně mohli zvolit své poslance, ti by však v parlamentu nemohli hlasovat.

Od roku 1987, kdy byl přijat první zákon o vesnických výborech, režim veřejně deklaroval svoji snahu zavádět a posilovat vesnickou samosprávu. Při schvalování zákona v roce 1987 Pcheng Čen prohlašoval, že předání části moci do rukou rolníků je cestou, jak zefektivnit správu venkovských oblastí a jak zlepšit tehdy napjaté vztahy mezi stranickými kádry a místními. Pod tento názor by se dalo podepsat i dnes. Potřeba stability na venkově je ostatně v současnosti mnohem naléhavější než dříve – počet protestů a násilných demonstrací na čínském venkově rok od roku exponenciálně narůstá a režimu se nedaří vypořádat se s všudypřítomnou korupcí a nedostatečnou vymahatelností zákonů.

Přesto režim nijak neumožnil, aby vesnické výbory mohly hrát jakoukoliv aktivnější roli na čínském venkově a aby mohly skutečně hájit zájmy obyčejných rolníků. Dnes již sice nefunguje dříve rozšířená praxe, že starosty vybere místní tajemník a vychová si z nich své nástupce, ale vliv, který má Komunistická strana na vesnickou samosprávu se tím nijak

---

²²⁸LANG, Youxing, op.cit., s.64

nezmenšil. Naopak, díky systému kooptací a spojování funkce starosty a tajemníka, se na čínský venkov opět vrací praxe "dvou cedulek na jedné dveřích", tedy situace, kdy místní tajemník je zároveň starostou obce. To, že se často jedná o člověka, kterého si ve volbách zvolili místní, může poskytovat určité naděje, že takový starosta-tajemník bude více dbát o blaho své obce. Faktem však zůstává, že spojování postů starostů a stranických tajemníků neznamena nic jiného než opětovné podřizování vesnické samosprávy vůli strany.

To je také jedna z nejvíce matoucích věcí. Proč režim zavádí soutěživé volby a zároveň neposkytuje takto zvoleným zástupcům vesničanů potřebnou nezávislost?

Odpověď je možná až překvapivě jednoduchá. Režim prostě žádný plán nemá. Vesnická samospráva je nejasnou a nejednoznačnou politikou právě proto, aby umožňovala místním kádrům flexibilně se přizpůsobovat situaci. Také proto se mohl ve Wu-kehanu dříve pranýřovaný „pobuda“ a „gangster“ přes noc stát tajemníkem strany.²²⁹ Strana je dnes na venkově ochotná se maximálně přizpůsobit. Tam, kde je to potřeba, povolí participaci místních skrze volby, umožní jim zvolit si vlastní lidi.

Co však strana nikdy na venkově ochotná udělat nebude, je vzdát se své dominantní role v jednotlivých vesnicích. To je také důvod, proč se zdá, že optimistické předpovědi některých autorů o „rodící se vesnické demokracii“ a o sdílení moci na místní úrovni v Číně zatím nejsou na pořadu dne.

Teprve tehdy, až strana přestane klást požadavek, aby nejmocnějším mužem ve vesnici byl místní stranický tajemník, mohou se na venkově začít rodit skutečně demokratické rozhodovací procesy. Do té doby budou vesnické volby a vesnická samospráva trpět vnitřním rozporem hry na demokracii v nedemokratickém státě.

---

²²⁹Lin Zuluan– Character Interview. *Jo Peng Jiao personal blog* [online], op.cit.

Seznam použité literatury

Primární literatura:

BAOGANG, He. *How Democratic are Village Elections in China? Summary of a public presentation at the National Endowment for Democracy*. International Forum for Democratic Studies, June 2003. Dostupné z: <http://rangevoting.org/HePresentationSummary.pdf>

BAOGANG, He. *Rural democracy in China: the role of village elections*. 1st ed. New York: Palgrave Macmillan, 2007, 277 str. ISBN 978-023-0600-164.

BURNS, John P. The Election of Production Team Cadres in Rural China: 1958-74. *The China Quarterly*. June 1978, č. 74, s. 273-296.

BYUNG-JOON, Ahn. The Political Economy of the People's Commune in China: Changes and Continuities. *The Journal of Asian Studies*. May, 1975, roč. 34, č. 3, s. 631-658.

FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Překlad Martin Hála, Jana Hollanová, Olga Lomová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1998, 656 s. Dějiny států (Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 80-710-6249-9.

GANNETT, Robert T. Village by Village Democracy in China: What Seeds For Freedom? *Tocqueville on China*. 2009, s. 1-13. Dostupné z: <http://www.aei.org/files/2009/04/15/Village%20By%20Village%20Democracy%20in%20Chine.pdf>

GOODWIN-GILL, Guy S. *Free and fair elections*. New expanded ed. / . Geneva: Inter-Parliamentary Union, 2006, xi, 214 str. ISBN 92-914-2277-0.

GUO, Zhenglin. The Impact of Elections on the Village Structure of Power: the relations between the village committees and the Party branches. *Journal of Contemporary China*. 2009, roč. 39, č. 13, s. 257-275.

KELLIHER, Daniel. The Chinese Debate Over Village Self-Government. *The China Journal*. 1997, roč. 37, č. 1, s. 63-86.

KENNEDY, John J. The Face of "Grassroots Democracy" in Rural China: Real Versus Cosmetic Elections. *Asian Survey*. 2002, roč. 42, č. 3, s. 456-482.

KOLHAMMAR, Jens. Democracy Outmaneuvered: Village Self-Governance in Yunnan Province. *China Elections and Governance Review*. roč. 2009, č. 1., s. 5-6 Dostupné z: <http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/china/CEG-review-issue1.pdf>

KOLHAMMAR, Jens. History and Analysis of the Chinese Organic Law of the Villagers' Committees. *China Elections and Governance Review*. roč. 2009, č. 1., s. 16-19 Dostupné z: <http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/china/CEG-review-issue1.pdf>

LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China: the Communist Party's control of local elites in the post-Mao era*. New York: Cambridge University Press, 2008, 295 str. ISBN 978-052-1882-354.

- LANDRY, Pierre F., D. DAVIS a S. WANG. Elections in Rural China: Competition Without Parties. *Comparative Political Studies*. 2010, roč. 43, č. 6, s. 763-790. ISSN 0010-4140. Dostupné z DOI: 10.1177/0010414009359392.
- LANG, Youxing. Crafting Village Democracy in China: The Roles, Networking, and Strategies of Provincial Elites. *Journal of Chinese Political Science*. 2006, roč. 11, č. 2, s. 61-82.
- LI, Lianjiang. Driven to Protest: China's Rural Unrest. *Current history*. 2006, roč. 105, č. 692, s. 250-254.
- LI, Lianjiang. The Empowering Effect of Village Elections in China. *Asian Survey*. 2003, roč. 43, č. 4, s. 648-662. ISSN 0004-4687. Dostupné z DOI: 10.1525/as.2003.43.4.648.
- LUM, Thomas. Social Unrest in China. In: *Congressional Research Service (CRS) Reports and Issue Briefs* [online]. Washington: Congressional Research Service, 2006 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/crs/19/>
- MANION, Melanie. Democracy, Community, Trust: The Impact of Elections in Rural China. *Comparative Political Studies*. 2006, roč. 39, č. 3, s. 301-324. Dostupné z DOI: 10.1177/0010414005280852.
- MARTIN, Michael F. Understanding China's Political System. In: *CRS Report for Congress* [online]. Congressional Research Service, 2010 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41007.pdf>
- MEI, Yongsheng. The Status and a Few Problems of Village Committee Elections. *China Elections and Governance Review*. roč. 2009, č. 1., s. 20-24, Dostupné z: <http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/china/CEG-review-issue1.pdf>
- NIOU, Emerson. *An Introduction to the Electoral Systems Used in Chinese Village Elections*. unpublished manuscript. Duke University, 1998. Dostupné z: <http://web.duke.edu/web/pass/pdf/warpeaceconf/p-niou2.pdf>
- O'BRIEN, Kevin J. a Lianjiang LI. Accommodating "Democracy" in a One-Party State: Introducing Village Elections in China. *The China Quarterly*. 2000, č. 162, s. 465-489. ISSN 0305-7410. Dostupné z DOI: 10.1017/S0305741000008213.
- O'BRIEN, Kevin J. Implementing Political Reform in China's Villages. *Australian Journal of Chinese Affairs*. July 1994, č. 32, s. 33-59.
- OI, Jean C. a Scott ROZELLE. Elections and Power: The Locus of Decision-Making in Chinese Villages. *The China Quarterly*. 2000, č. 162, s. 513-539. ISSN 0305-7410. Dostupné z DOI: 10.1017/S0305741000008237.
- PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN. The Meaning of China's Village Elections. *The China Quarterly*. 2000, č. 162, s. 490-512. ISSN 0305-7410. Dostupné z DOI: 10.1017/S0305741000008225.

- PERRY, Elizabeth J a Merle GOLDMAN. *Grassroots political reform in contemporary China*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2007, 402 str. ISBN 06-740-2486-9.
- SCHUBERT, Gunter. Village Elections in the PRC: A Trojan Horse of Democracy?. *Project Discussion Paper No. 19/2002* [online]. Duisburg: University Duisburg, 2002 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-5276/dpr19.pdf>
- TAN, Qingshan. Building institutional rules and procedures: Village election in China. *Policy Sciences*. 2004, roč. 37, č. 1, s. 1-22. ISSN 0032-2687. Dostupné z DOI: 10.1023/B:OLIC.0000035451.83055.15.
- TONG, Yanqi a Shaohua LEI. Large-Scale Mass Incidents and Government Responses in China. *International Journal of China Studies*. 2010, roč. 1, č. 2, s. 487-508.
- XINSONG, Wang. Democracy with Chinese Characteristics: A New Look at Village Elections in China. *China Elections and Governance Review*. roč. 2009, č. 1., s. 7-16 Dostupné z: <http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/china/CEG-review-issue1.pdf>
- YAWEI, Liu. Are Village Elections Leading to Democracy? *China Elections and Governance Review*. roč. 2009, č. 1., s. 1-4 Dostupné z: <http://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/china/CEG-review-issue1.pdf>
- YAWEI, Liu. China's Township People's Congress Elections: An Introduction. *United Nations Public Administration Network* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan002813.pdf>
- ZHENG, Shiping. *Party vs. state in post-1949 China: the institutional dilemma*. New York: Cambridge University Press, 1997, 294 str. ISBN 05-215-8819-7.
- ZHONG, Yang. *Local government and politics in China: challenges from below*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, 2003, 229 str. ISBN 07-656-1117-1.
- ZHONG, Yang a Jie CHEN. Why Do People Vote in Semicompetitive Elections in China?. *The Journal of Politics*. 2002, roč. 64, č. 1, s. 178-197.

Doplňková literatura:

- MODDERMAN, Eelco, Cees GORTER, Jasper DALHUISEN a Peter NIJKAMP. Labour manoeuvrability and economic performance: A test on township village enterprises in China. *International Journal of Social Economics*. 2007, roč. 34, č. 4, s. 220-236. ISSN 0306-8293. Dostupné z DOI: 10.1108/03068290710734190.
- YUFANG, Su. Local Institutional Changes and Collective Forest Management in Taohua Village of Lijiang, Yunnan, China. [online]. 2003 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.199.3606&rep=rep1&type=pdf>

ZHANG, Tingwei. Urban development patterns in China: The new, the renewed, and the ignored urban space. In: SONG, Y. *Urbanization in China: Critical Issues in an Era of Rapid growth*. Lincoln Institute of Land Use Policy, 2007, s. 3-27. Dostupné z: http://www.uic.edu/cuppa/upp/faculty/pdf_doc/Tingwei%20Zhang/doc/Urban%20development%20patterns%20in%20China.pdf

Scenario Analysis on Urbanization and Rural-Urban Migration in China [online]. Interim report. International Institute for Applied Systems Analysis. Laxenburg (Austria), 2003 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.iiasa.ac.at/Admin/PUB/Documents/IR-03-036.pdf>

Novinové články:

BUCHERT, Viliam. Strýček Lin: rebel – komunista. *Reflex*. 2012, č. 6, s. 17.

PATHAK, Sriparna. The rising of China. *Open Democracy* [online]. 21.8.2011 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://www.opendemocracy.net/sriparna-pathak/rising-of-china>

China's Legal Reform at the Crossroads. *Council on Foreign Relations* [online]. March 2006 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/china/chinas-legal-reform-crossroads/p10063>

China migrant riots: Six jailed over Guangdong unrest. *BBC News* [online]. 12.7.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-14122256>

China protest in Guangdong's Wukan 'vanishes from web'. *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16192541

China protest worsens in Guangdong after villager death. *BBC News* [online]. 14.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16173768

China's tentative steps towards democracy. *The Guardian* [online]. 19.1.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/jan/19/china-barack-obama>

China's Urban Population Exceeds Countryside for First Time. *Bloomberg* [online]. 17.1.2012 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/2012-01-17/china-urban-population-exceeds-rural.html>

China village protest: Wukan residents plan march. *BBC News* [online]. 20.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16260089

China: Wukan Elections Continue and Inspire. *Global Voices* [online]. 19.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://globalvoicesonline.org/2012/02/19/china-wukan-elections-continue-and-inspire/print/>

Chinese Dissidents Take On Beijing Via Media Empire. *The Wall Street Journal* [online]. 15.11.2007 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://online.wsj.com/public/article/SB119508926438693540.html>

Chinese village experiments with democracy. *Bangkok Post* [online]. 12.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.bangkokpost.com/news/asia/279492/chinese-village-experiments-with-democracy>

Deal in China rebel village Wukan welcomed. *BBC News* [online]. 22.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16297463

Ex-leaders of China protest village Wukan 'punished',. *BBC News* [online]. 24.4.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-17821844

How China Stays Stable Despite 500 Protests Every Day. *The Atlantic* [online]. 5.1.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/01/how-china-stays-stable-despite-500-protests-every-day/250940/>

In Guangzhou, Softer Hand Toward Protesters Suggests Ulterior Motive. *The Epoch Times* [online]. 28.11.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/in-guangzhou-softer-hand-toward-protesters-suggest-ulterior-motive-149188.html>

Inside China's protest village Wukan in Guangdong. *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16206780>

In Wukan Village Election, the Party's Not So Hidden Hand. *The Epoch Times* [online]. 4.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/in-wukan-village-election-the-partys-not-so-hidden-hand-186776.html>

Lin Zuluán– Character Interview. *Jo Peng Jiao personal blog* [online]. 3.4.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://pengjo.wordpress.com/2012/04/03/lin-zuluán-character-interview/>

Migrants are China's 'factories without smoke'. *CNN News* [online]. 3.2.2008 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/asiapcf/02/01/china.migrants/index.html>

New head of Wukan village elected. *China Daily* [online]. 3.3.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/china/2012-03/03/content_14748306.htm

NTD TELEVISION. *Results of Wukan Election Announced, US Consulate Visits*. 4.3.2012. Dostupné z: <http://youtu.be/x3KHmqcIpcI>

Protesters riot in China city over land sale. *BBC News* [online]. 23.9.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15032458

Report shows corruption cases on the rise in China. *Deutsche Welle* [online]. 19.1.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.dw.de/dw/article/0,,6700737,00.html>

Rural unrest in China. *The Economist* [online]. 15.3.2007 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/8864384>

Symbol of Wukan rebellion ends her political career. *CNN News* [online]. 4.3.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: http://articles.cnn.com/2012-03-04/asia/world_asia_china-wukan_1_village-political-career-communist-party?_s=PM:ASIA

- Talks bring progress in rebel China village of Wukan. *BBC News* [online]. 21.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16280922
- Tense stand-off continues in China protest village. *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16195113
- The Wukan uprising and its lessons. *Socialistworld.net* [online]. 23.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.socialistworld.net/doc/5597>
- Unrest Grows as Economy Booms. *The Wall Street Journal* [online]. 26.9.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://online.wsj.com/article/SB10001424053111903703604576587070600504108.html>
- Updates from Wukan, the fishing village staging open rebellion. *Shanghaiist* [online]. 14.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: http://shanghaiist.com/2011/12/14/updates_from_wukan_the_fishing_vill.php
- Wukan candidates campaign ahead of village committee election. *Want China Times* [online]. 1.3.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.wantchinatimes.com/news-subclass-cnt.aspx?id=20120301000083&cid=1101&MainCatID=11>
- Wukan Elects New Leaders. *Global Times* [online]. 22.6.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.globaltimes.cn/NEWS/tabid/99/ID/698572/Wukan-elects-new-leaders.aspx>
- Wukan Elections Offer Hope With Strings Attached. *Caijing.com.cn* [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://english.caijing.com.cn/2012-02-28/111718494.html>
- Wukan Protest Leaders Elected to Villager Committee. *The Epoch Times* [online]. 4.3.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/wukan-protest-leaders-elected-to-villager-committee-199850.html>
- Wukan unrest: Why do Chinese farmers riot?. *BBC News* [online]. 15.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-16193089
- Wukan village voters elect representatives. *China Daily* [online]. 13.2.2012 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2012-02/13/content_14587534.htm
- 'Young Enthusiasts' Guide Chinese Village in Groundbreaking Protests. *The Epoch Times* [online]. 21.12.2011 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/n2/china-news/young-enthusiasts-guide-chinese-village-in-groundbreaking-protests-162254.html>

Webové zdroje:

- Administrative divisions of the People's Republic of China. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_the_People%27s_Republic_of_China#County_level
- China County & City Population 1999 FAQ. *Harvard's Faculty of Arts and Sciences* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z:

http://www.fas.harvard.edu/~chgis/work/downloads/faqs/1999_pop_faq.html

CHINA: Chongqing. *Citypopulation.de* [online]. 30.7.2011 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.citypopulation.de/China-Chongqing.html>

China's Population Mix. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/mix.htm>

Direct-controlled municipality of the People's Republic of China. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Direct-controlled_municipality_of_the_People%27s_Republic_of_China

List of administrative divisions of Chongqing. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_administrative_divisions_of_Chongqing

Provinces of the People's Republic of China. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Provinces_of_the_People%27s_Republic_of_China

Systém rozdělení administrativních regionů. *Čínská encyklopedie: China ABC* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://czech.cri.cn/chinaabc/chapter1/chapter10201.htm>

The Local Administrative System. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/english/Political/28842.htm>

The System of People's Congress. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/english/Political/26144.htm>

Legislativní materiály:

Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China (For Trial Implementation). *Civillaw.com* [online]. 2008-10-31 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.civillaw.com.cn/article/default.asp?id=41476>

Organic Law of the Villagers Committees of the People's Republic of China. *China.org.cn* [online]. [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/english/government/207279.htm>

Ústava Čínské lidové republiky. 1982. Dostupné z: <http://www.constitutionofchina.com/> [cit. 2012-06-25]

Poznámky

- i Takovým volbám se v Číně říká „teng-e“. Na každé obsazované místo je nominován pouze jeden oficiální kandidát. Voliči v některých případech mohou během voleb do hlasovacího lístku napsat jméno jiného kandidáta, ten však zpravidla má pouze mizivou šanci na úspěch. LANDRY, Pierre F. *Decentralized authoritarianism in China*, op.cit., s. 229
- ii Průzkum uskutečnilo v roce 2005 Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci se Sociologickým Institutem. Konal se v 130 okresech po celé Číně a v rámci něj byly provedeny rozhovory s 3500 respondenty. Více viz BAOGANG, He, op.cit., s. 70
- iii Provincie Jün-nan je sporná. V průzkumu MSV je u ní uváděno proběhnutí dvou kol vesnických voleb již v roce 1996, Xinsong Wang uvádí, že provincie volby zavedla až v roce 2001. srovnej XINSONG, Wang, op.cit., s. 8
PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit., s. 502-503
- iv Jedná se o administrativní pozůstatek systému komun, konkrétně tzv. produkčních týmů. Jedna skupinka tvoří zhruba pětinu vesnice. Viz. PASTOR, Robert A. a Qingshan TAN, op.cit., s. 495
- v Viz. Případ voleb ve vesnici v provincii Che-pej, viz TAN, Qingshan, op.cit., s.9
- vi V čínštině se tato metoda označuje jako šang-men (viz. KENNEDY, John J, op.cit., s. 464)
- vii Ostatně Kennedy uvádí, že volby, v nichž bylo použito volby doma, mají stejně nízkou míru důvěry vesničanů jako volby, v nichž kandidáty nominuje středisková obec. (viz. KENNEDY, John J, op.cit., s. 468)
- viii Televize NTD je zpravodajskou sítí napojenou na čínské disidenty a hnutí Falun Gong. Více zde: Chinese Dissidents Take On Beijing Via Media Empire. *The Wall Street Journal* [online]. 15.11.2007 [cit. 2012-07-23]. Dostupné z: <http://online.wsj.com/public/article/SB119508926438693540.html>
- ix O skutečném počtu demonstrací a nepokojů v Číně se vede debata. Čísla v grafu do roku 2005 představují často citované odhady čínského Ministerstva státní bezpečnosti (Ministry of State Security), dostupné např zde: Statistics of Mass Incidents.[online].[cit. 2012-07-23]. Dostupné z: http://zoniaeuropa.com/20061115_1.htm
Údaj za rok 2010 je odhadem zveřejněným deníkem Wall Street Journal v září 2011. viz: Unrest Grows as Economy Booms. *The Wall Street Journal* [online], op.cit.
Data odpovídají také odhadům uveřejněným v srpnu 2011, více zde: PATHAK, Sriparna. The rising of China. *Open Democracy* [online]. 21.8.2011 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://www.opendemocracy.net/sriparna-pathak/rising-of-china>
- x Nejistá je pouze situace v Tibetu, odkud nemáme prakticky žádné informace.